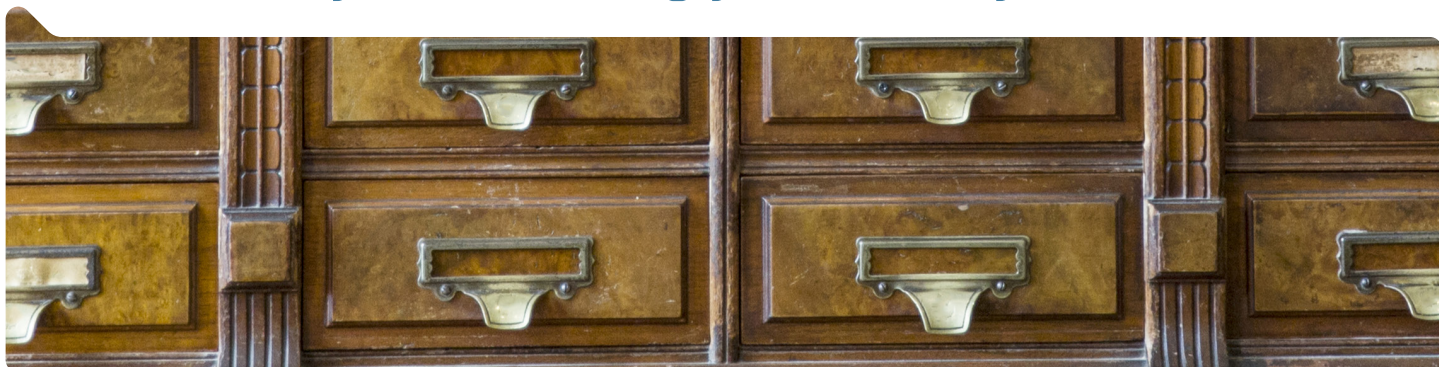

Pensioenfonds Medewerkers Apotheken

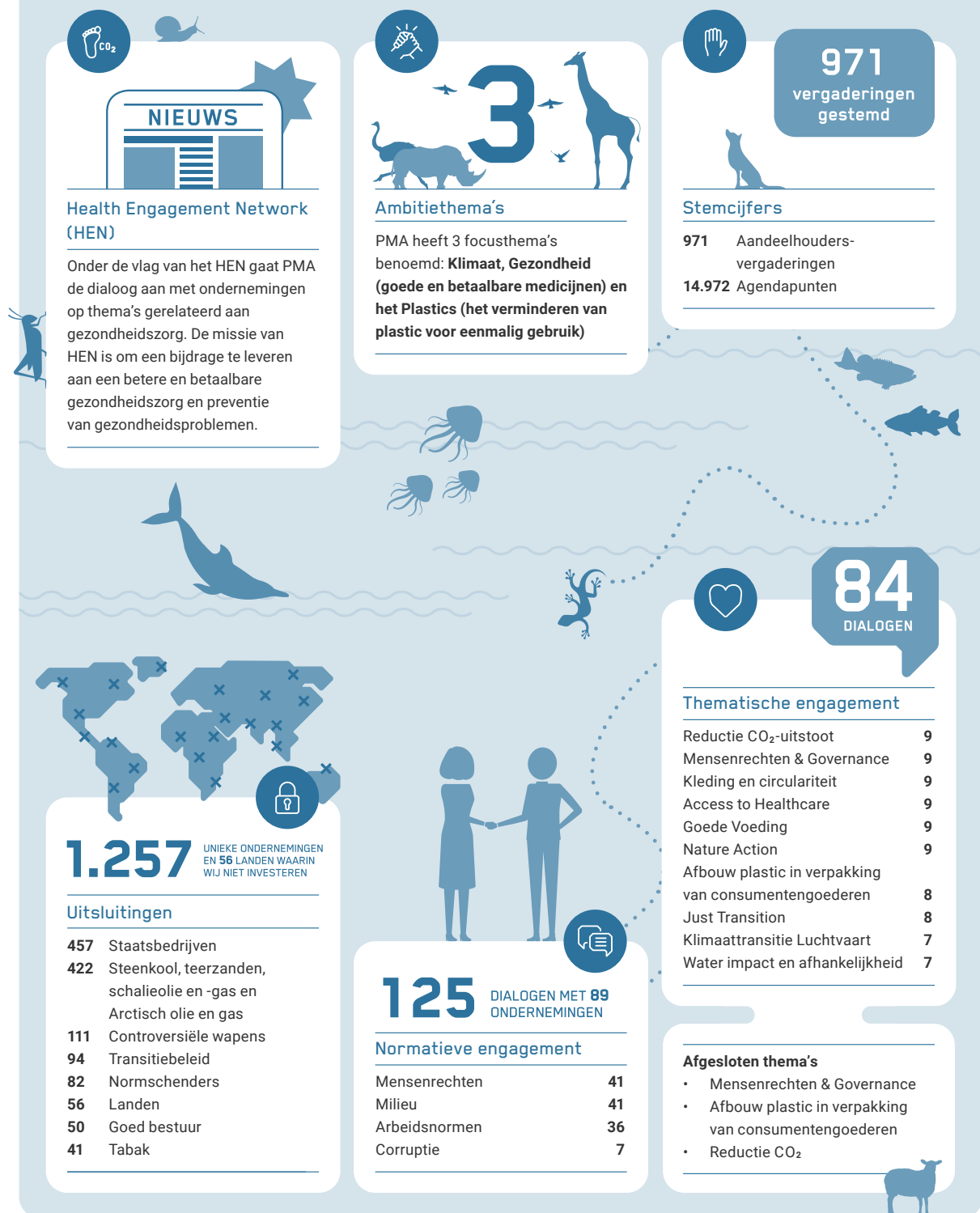
MVB-halfjaarverslag januari - juni 2025

pensioenfonds medewerkers apotheken

Kerncijfers MVB halfjaarverslag Pensioenfonds Medewerkers Apotheken

Inhoudsopgave

	02
1. MVB-ontwikkelingen H1 2025	05
2. Inleiding Verantwoord Beleggen	08
3. Uitsluitingsbeleid	12
4. Engagement	15
5. Stembeleid & Corporate Governance	108
6. Bijlagen	113

1. MVB-ontwikkelingen H1 2025

In het afgelopen halfjaar heeft Pensioenfonds Medewerkers Apotheken (PMA) verschillende stappen gezet op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen. We hebben ons MVB-beleid verder aangescherpt. Dit beleid is te vinden op [de website van PMA](#).

We hebben belangrijke stappen gezet op het gebied van ESG-risicobeheer

DNB verwacht van pensioenfondsen dat zij rekening houden met ESG-risico's in het beleggingsbeleid. Om deze boodschap kracht bij te zetten en de pensioensector handvatten te bieden, heeft DNB in maart 2023 een gids met zogenaamde 'good practices' voor beheersing van klimaat- en milieurisico's gepubliceerd. Op basis van deze gids heeft PMA een aantal stappen gedefinieerd, die genomen moeten worden om het ESG-risicobeheer op orde te brengen.

In de tweede helft van 2024 heeft PMA een *risk self assessment* uitgevoerd, waarbij materiële ESG-risico's vanuit het principe van dubbele materialiteit zijn beoordeeld. In de eerste helft van 2025 heeft PMA een volgende stap gezet in de implementatie van het ESG-risicobeheer, door het uitvoeren van een analyse van het liquide deel van de portefeuille (circa 80% van het totale vermogen) voor financieel materiële ESG-risico's.

Het doel is uiteindelijk om een goed beeld te krijgen van alle materiële ESG-risico's waaraan PMA is blootgesteld. Vervolgens kan PMA deze risico's monitoren en optreden wanneer bepaalde risico's een onaanvaardbaar niveau bereiken.

We hanteren een transitiebeleid voor conventionele olie en gasproducenten

In de eerste helft van 2025 heeft PMA besloten het uitsluitingsbeleid voor fossiele brandstoffen aan te scherpen. Dit betekent concreet dat het omzetpercentage voor de meest vervuilende fossiele brandstoffen wordt verlaagd van 5% naar 1%. Daarnaast worden ook ondernemingen die meer dan 1% omzet halen uit de winning van conventionele olie en gas ook uitgesloten, tenzij zij voldoen aan een

aantal transitiecriteria. Deze criteria zijn onder andere het percentage kapitaalinvesteringen in hernieuwbare energie, de kwaliteit en geloofwaardigheid van transitieplannen en korte, middellange en lange termijn doelstellingen voor het verlagen van de CO₂-uitstoot. Met een aantal olie- en gasproducenten loopt nog een dialoog over dit thema. Deze ondernemingen worden vooralsnog niet uitgesloten. Het engagementtraject loopt af per eind 2026. Wanneer deze ondernemingen dan niet voldoen aan de transitiecriteria, worden zij alsnog uitgesloten.

We hebben de het green bond beoordelingsraamwerk van onze EU-bedrijfsobligatieportefeuille geëvalueerd

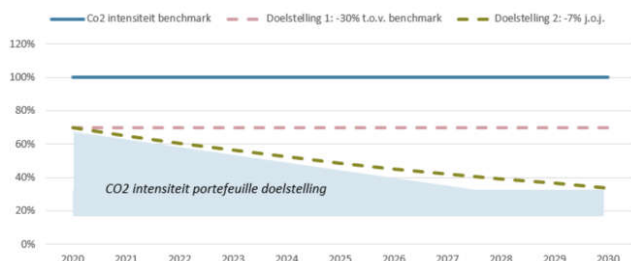
De manager van onze EU-bedrijfsobligatieportefeuille moet verplicht minimaal 5% van de portefeuille beleggen in green bonds. Dit zijn obligaties die worden uitgegeven door ondernemingen om bijvoorbeeld de transitie naar CO₂-arme economie te financieren, zoals een stroomproducent die wil overstappen van kolen naar hernieuwbare energiebronnen voor de productie van elektriciteit. PMA vindt dat deze obligaties aan strikte eisen moeten voldoen. Bijvoorbeeld t.a.v. het type project waarin het geld wordt geïnvesteerd, maar bijvoorbeeld ook t.a.v. de niet-financiële impact is die met de investering is behaald. Hierbij kan gedacht worden aan het maatstaven als vermeden emissies of het aantal kWu aan hernieuwbare energie gegenereerd. PMA verwacht van manager dat deze impact inzichtelijk wordt gemaakt, zodat deze ook door PMA beoordeeld en gerapporteerd kan worden. PMA concludeert dat het beoordelingsraamwerk van de manager voldoet aan de vereisten van PMA, maar dat er op rapportagegebied nog stappen gezet moet worden.

We monitoren en verminderen de CO₂-voetafdruk van onze aandelen en bedrijfsobligatieportefeuilles t.o.v. het CTB-reductiepad

De Climate Transition Benchmark (CTB) is de referentie-index voor onze CO₂-reductiedoelstelling. Deze index gebruiken we dus (alleen) als referentie voor de verlaging van de CO₂-voetafdruk van (een deel van) onze beleggingsportefeuille. Dit betekent een reductie van de CO₂-voetafdruk van 30% ten opzichte van de generieke benchmark voor de aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuilles per eind 2020. Daarna volgt een jaarlijkse reductie van 7%. In 2050 willen we voor dit deel van de portefeuille CO₂-neutraal zijn.

In het onderstaande figuur hebben we de CO₂-voetafdruk van de portefeuille afgezet tegen het reductiepad dat we volgen om ons doel te bereiken. De relevante beleggingsportefeuilles zullen vanaf ultimo 2020 een reductie moeten realiseren van ten minste 30% (roze stippellijn). Vanaf 2021 zullen deze portefeuilles additioneel 7% CO₂-reductie per jaar moeten laten zien (groene stippellijn). De jaarlijkse doelstelling van 7% CO₂-reductie is absoluut en is dus niet gekoppeld aan de CO₂-voetafdruk van de generieke benchmark.

FIGUUR 1.1 VISUALISATIE CTB-REDUCTIEPAD

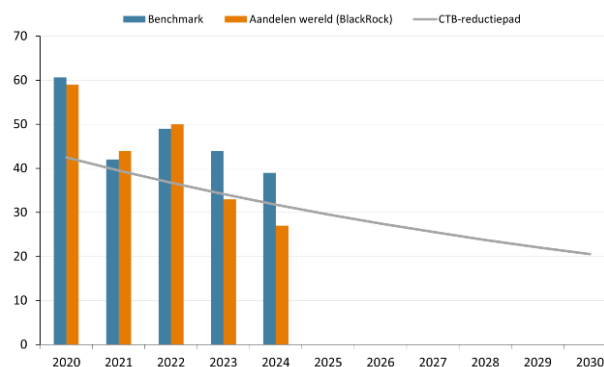

CO₂-voetafdruk portefeuilles

Voor het in kaart brengen en het monitoren van de CO₂-voetafdruk van de relevante portefeuilles gebruiken we de maatstaf CO₂ / EVIC (Enterprise Value Including Cash). Deze maatstaf wordt voorgeschreven vanuit de EU Benchmarks Regulation, waarin de Europese Commissie de criteria voor klimaat benchmarks heeft vastgelegd. Met deze maatstaf worden de gefinancierde emissies in kaart gebracht. Kortom, met behulp van de CO₂ / EVIC maatstaf kan worden berekend hoeveel absolute emissies van een onderneming waarin wordt belegd, kunnen worden toegekend aan een belegger op basis van het percentage van de onderneming dat de belegger bezit. De onderstaande grafieken tonen de voortgang van de relevante portefeuilles t.o.v. het CTB-reductiepad per eind 2020.

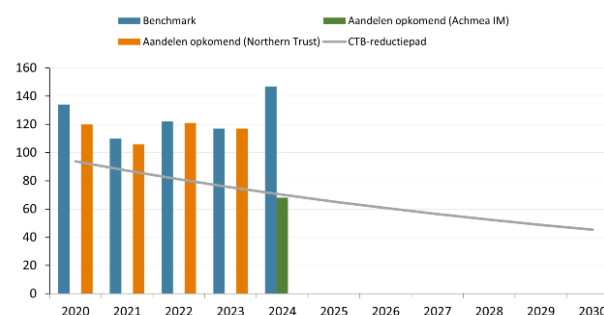
De CO₂-voetafdruk van de aandelen wereld portefeuille ligt per ultimo 2024 weer wat ruimer onder het reductiepad, in vergelijking met vorig jaar. Hoewel deze portefeuille passief wordt beheerd t.o.v. de generieke benchmark (MSCI World), zorgt het uitsluitingsbeleid fossiele brandstoffen ervoor dat de CO₂-voetafdruk van de portefeuille lager is dan de CO₂-voetafdruk van de benchmark.

FIGUUR 1.2 CO₂-VOETAFDruk AANDELEN WERELD PORTEFEUILLE EN BENCHMARK T.O.V HET CTB-REDUCTIEPAD

De CO₂-voetafdruk van de aandelen opkomende markten portefeuille ligt dichtbij de CO₂-voetafdruk van de generieke benchmark (MSCI Emerging Markets). Met de transitie naar het Achmea IM Aandelen Opkomende Markten fonds in april 2024, waarop een CO₂-reductiepad van toepassing is (i.t.t. het Northern Trust fonds), zal ook voor deze portefeuille de CO₂-voetafdruk geleidelijk worden teruggebracht naar netto 0 in 2050.

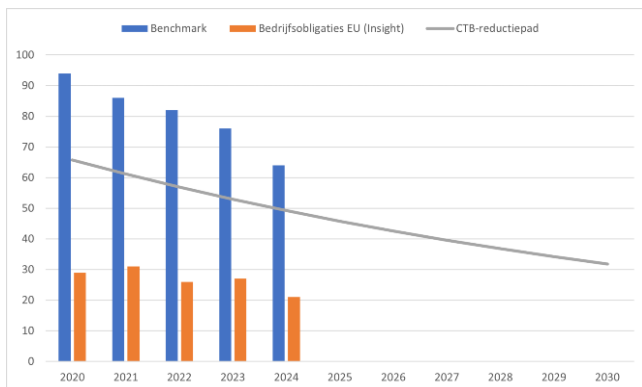
FIGUUR 1.3 CO₂-VOETAFDruk AANDELEN OPKOMENDE MARKTEN PORTEFEUILLE EN BENCHMARK T.O.V HET CTB-REDUCTIEPAD

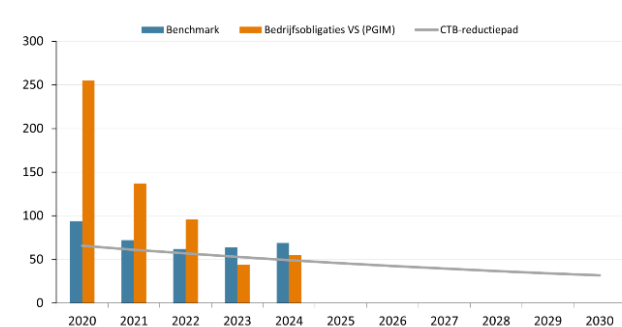
De CO₂-voetdruk van de bedrijfsobligatieportefeuilles laten een gemengd beeld zien. De CO₂-voetdruk van de EU-bedrijfsobligatieportefeuille (onder beheer bij Insight) lag per ultimo 2020 al ruim onder het reductiepad, terwijl de CO₂-voetafdruk van de VS-bedrijfsobligatieportefeuille (onder beheer bij

PGIM) nog ver boven het reductiepad lag. De laatstgenoemde heeft daarna een sterke daling heeft laten zien. Dit is onder meer het gevolg van het fossiele uitsluitingsbeleid en het vastleggen van het CO₂-reductiepad in de mandaatrichtlijnen voor deze portefeuilles. De CO₂-voetdruk van de EU-bedrijfsobligatieportefeuille ligt structureel ver onder het reductiepad dat van toepassing is op deze portefeuille.

FIGUUR 1.4 CO₂-VOETAFDruk BEDRIJFSOBLIGATIES EU PORTEFEUILLE EN BENCHMARK T.O.V HET CTB-REDUCTIEPAD

FIGUUR 1.5 CO₂-VOETAFDruk BEDRIJFSOBLIGATIES VS EN BENCHMARK T.O.V HET CTB-REDUCTIEPAD

2. Inleiding Verantwoord Beleggen

PMA voert een Maatschappelijk Verantwoord Beleggen beleid (hierna: MVB-beleid) bij het beheer van haar vermogen. In deze halfjaarlijkse rapportage leest u de laatste stand van zaken met betrekking tot de ingezette instrumenten en vindt u terug welke activiteiten namens PMA zijn ondernomen. Op de website van PMA vindt u beleidsdocumenten en rapportages waarnaar in dit rapport wordt verwezen. Deze inleiding geeft een kort overzicht van de achtergrond van verantwoord beleggen.

2.1. Verantwoord beleggen

PMA vindt maatschappelijk verantwoord beleggen belangrijk. PMA vindt dat verantwoord beleggen bijdraagt aan het realiseren van een goed en betaalbaar pensioen voor huidige en toekomstige generaties. Daarom besteedt PMA waar nodig en mogelijk binnen de fiduciaire verantwoordelijkheid aandacht aan ecologische, sociale en governance onderwerpen. Maatschappelijk verantwoord ondernemen door ondernemingen waarin belegd wordt speelt een belangrijke rol.

2.2. Uitgangspunten

Voor het MVB-beleid hanteert PMA de principes van het Global Compact van de Verenigde Naties (UN Global Compact) als uitgangspunt alsook de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen (OESO-richtlijnen) en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights (Guiding Principles).

Het UN Global Compact bestaat uit tien breed geaccepteerde principes (zie bijlage 5.1) en bestaat uit vier hoofdthema's:

- Mensenrechten;
- Arbeidsnormen;
- Milieu;
- Anticorruptie.

Deze principes vinden hun oorsprong in internationale verdragen zoals de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en de principes van de International Labour Organisation (ILO). Het UN Global Compact verlangt van bedrijven dat zij binnen hun eigen invloedssfeer kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie omarmen, ondersteunen en uitvoeren.

De OESO-richtlijnen geven naast de vier genoemde thema's richting aan ondernemingsgedrag op de volgende thema's:

- Consumentenbelangen;
- Wetenschap en technologie;
- Mededinging;
- Belastingen.

De UN Guiding Principles bieden internationaal geaccepteerde richtlijnen over hoe ondernemingen met mensenrechten dienen om te gaan.

2.3. Instrumenten

In de uitvoering van het verantwoord beleggen beleid hanteert PMA een aanpak waarbij gebruik wordt gemaakt van de volgende instrumenten:

1. Het uitsluiten van ondernemingen en landen;
2. Het voeren van dialogen met ondernemingen (engagement);
3. Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen (proxy voting);
4. Integratie van duurzaamheidsinformatie in beleggingsprocessen (ESG-integratie);
5. Doelinvesteringen.

De instrumenten, de gemaakte keuzes en de recente ontwikkelingen worden ieder in afzonderlijke hoofdstukken besproken.

2.4. Reikwijdte van het verantwoord beleggen beleid

Daar waar mogelijk en wenselijk past PMA het eigen MVB-beleid toe op haar beleggingen. Ons MVB-beleid is (grotendeels) van toepassing op beleggingen in discretionaire mandaten. PMA belegt via mandaten binnen de volgende beleggingscategorieën:

- aandelen wereldwijd
- bedrijfsobligaties EU
- bedrijfsobligaties VS
- staatsobligaties
- beursgenoteerd vastgoed (wereldwijd)

PMA onderhoudt een uitsluitingenlijst, waaraan de beheerders van deze mandaten zich dienen te houden. Daarnaast past PMA het stembeleid toe op het aandelenmandaat waarin het fonds belegt. Voor zowel de aandelen wereld- als voor beide bedrijfsobligatieportefeuilles gaat PMA de dialoog aan met de ondernemingen waarin het pensioenfonds belegt.

PMA maakt voor het beheer van haar vermogen ook gebruik van externe vermogensbeheerders. Wanneer PMA gebruik maakt van beleggingsfondsen van externe vermogensbeheerders, is het niet mogelijk om het eigen MVB-beleid toe te passen. PMA kiest er daarom voor om in beleggingsfondsen te beleggen, die zo veel mogelijk aansluiten bij de uitgangspunten van het pensioenfonds. Deze beleggingsfondsen worden vervolgens ook aan ESG-criteria getoetst.

Aandelen

Aandelen ontwikkelde markten

De aandelenbeleggingen “wereld ontwikkelde markten” zijn vormgegeven in een discretionair beleggingsmandaat bij BlackRock. Deze portefeuille wordt passief beheerd tegen de MSCI World Index en het eigen uitsluitingsbeleid, stem- en engagementbeleid zijn volledig van toepassing op dit mandaat.

PMA is van mening dat ondernemingen die (in vergelijking met sectorgenoten) een hoge blootstelling hebben aan financieel materiële ESG-risico's, op de lange termijn minder winstgevend zijn dan ondernemingen met een minder hoge blootstelling aan deze risico's. Hierbij speelt ook de mate waarin ondernemingen deze risico's beheersen een belangrijke rol. Daarom hebben we besloten om bij het beheer van de aandelenportefeuille ontwikkelde markten de ondernemingen met de laagste ESG-scores te weren uit het beleggingsuniversum. Dit zijn de ondernemingen met een (MSCI) ESG-rating B t/m CCC.

Aandelen opkomende markten

De aandelenbeleggingen in opkomende markten zijn vormgegeven in het aandelen opkomende markten beleggingsfonds van Achmea IM. Het MVB-beleid van Achmea IM, dat in grote lijnen overeenkomt met het MVB-beleid van PMA, is van toepassing op dit beleggingsfonds.

Beursgenoteerd vastgoed

PMA belegt in beursgenoteerd vastgoedmandaat via een discretionair mandaat bij Kempen. PMA is met Kempen overeengekomen, dat ESG-integratie wordt toegepast om de portefeuille te optimaliseren. Hierbij gaat Kempen uit van haar eigen methodiek, waarbij vooral governance factoren zwaarwegend worden meegenomen in het maken van beleggingsoverwegingen. Sociale en milieufactoren spelen in mindere mate ook een rol in het beleggingsproces van Kempen. Daarnaast past Kempen een CO₂-reductiepad toe op de portefeuille, dat in lijn ligt met het reductiepad van PMA en gaat Kempen de dialoog aan met ondernemingen in de portefeuille over materiële ESG-thema's.

Vastrentende waarden

PMA heeft voor het merendeel van de vastrentende waarden beleggingen gekozen voor discretionaire mandaten, die beheerd worden door de verschillende vermogensbeheerders. Op deze mandaten is ons eigen uitsluitingsbeleid volledig van toepassing. Naast het uitsluitingsbeleid wordt ook het eigen engagementbeleid toegepast op ondernemingen binnen de bedrijfsobligatiemandaten.

Staatsobligaties

PMA belegt in staatsobligaties via een discretionair mandaat bij Achmea IM. Op dit mandaat is het landenbeleid van toepassing. Daarnaast past Achmea IM ESG-integratie toe, door MSCI landenscores mee te nemen in het vaststellen van portefeuillewegingen van bepaalde landen.

Daarnaast heeft PMA green bonds opgenomen in de bedrijfsobligatieportefeuilles. Dit zijn obligaties uitgegeven door ondernemingen of landen, waarvan de opbrengsten worden gebruikt om energietransitie, of andere projecten die een aantoonbaar positief effect hebben op klimaatverandering, te financieren. In de mandaatrichtlijnen is een minimumallocatie van 5% green bonds opgenomen.

Emerging Market Debt (EMD)

PMA belegt in Emerging Market Debt (EMD) via de EMD beleggingsfondsen van Achmea IM. Op deze beleggingsfondsen is het landenbeleid van Achmea IM van toepassing, dat gelijk is aan het landenbeleid van PMA.

Bedrijfsobligaties EU en VS

PMA heeft een EU bedrijfsobligatiemandaat bij Insight (EU) en een VS bedrijfsobligatiemandaat bij PGIM. PMA is met deze vermogenbeheerders overeengekomen dat zij, op basis van eigen methodiek, ondernemingen met een (zeer) slechte ESG-score weren uit de portefeuille. Dit beleid is overeenstemming met het best-in-class beleid dat wordt toegepast op het aandelen wereld mandaat.

In de mandaatrichtlijnen voor de bedrijfs- en staatsobligatieportefeuilles zijn green bond minimum- (EU bedrijfsobligaties en staatsobligaties) en doelallocaties (VS bedrijfsobligaties) opgenomen. Deze percentages worden periodiek geëvalueerd. Voor zowel de EU-bedrijfsobligatieportefeuille als voor de VS-bedrijfsobligatieportefeuille is respectievelijk een doel- en streefallocatie green bonds vastgesteld op 2,5%. Momenteel ligt het percentage green bonds in deze portefeuilles ruim hoger. Hierover rapporteren we in ons jaarverslag.

Bedrijfsleningen

PMA belegt in het een bedrijfsleningenfonds van M&G. Op dit fonds is het MVB-beleid van M&G van toepassing. Begin 2024 heeft het fonds een verduurzamingsslag gemaakt, waardoor het beter aansluit bij het MVB-beleid van PMA. Er blijft echter nog een bepaalde mate van inconsistentie bestaan tussen het beleid PMA en het beleid van het fonds. Deze inconsistenties zitten vooral aan de kant van het klimaatbeleid. Hoewel M&G stelt rekening te houden met klimaatrisico's, is het fossiele uitsluitingsbeleid van het fonds minder streng dan dat van PMA en wordt de CO₂-voetafdruk van de portefeuille niet gemonitord en bijgestuurd a.d.h.v. een reductiepad.

Alternatieve beleggingen

Niet-beursgenoteerd vastgoed

PMA belegt in niet-beursgenoteerd vastgoed via de beheerders Aberdeen, Blue Sky Real Estate en CBRE (in aanbouw). Voor vastgoedbeleggingen (niet-beursgenoteerd) hanteert PMA geen uitsluitingen op objectniveau. Het ESG-beleid voor vastgoed is gericht op 'positive screening'. Binnen de randvoorwaarden (zoals risico/rendement en de positie van PMA binnen de fondsen) selecteert PMA beheerders van vastgoedportefeuilles, die:

- een minimale GRESB-score¹ hebben van 70 voor Europees vastgoed;
- de PRI hebben ondertekend en meerdere relevante SDG's meenemen in het beleggingsbeleid;
- zich conformeren aan het Klimaatakkoord van Parijs.

¹ GRESB is de marktstandaard voor vastgoedduurzaamheidsbenchmarks. Er kan een score van 0 tot 100 worden behaald. De score bestaat uit verschillende onderdelen, waaronder voor 70% uit vastgoedprestatiescores. De vastgoedprestatiescore geeft inzicht in de energie-efficiëntie van de onderliggende objecten in de vastgoedfondsen. Hoewel Europese vastgoedfondsen in toenemende mate aandacht besteden duurzaamheid, scoren lang niet alle fondsen goed. Dit komt doordat enkele fondsen nog in opbouw zijn en daardoor vaak niet voor alle objecten de benodigde MVB-rapportages kunnen aanleveren, die nodig zijn om een hoge score te behalen. Op periodieke basis evalueert PMA of haar ambities nog aansluiten bij de grenswaarde die is vastgesteld.

Daarnaast gaat PMA het gesprek aan met de (bestaande en -eventueel- toekomstige) beheerders over:

- De blootstelling aan fysieke klimaatrisico o.b.v. locatiegegevens van de objecten onder beheer
- de CO₂-voetafdruk de beleggingen
- de verdeling van GRESB-scores van de beleggingen

Daarnaast wordt binnen de niet-beursgenoteerde vastgoedportefeuille 10 miljoen euro gealloceerd naar zorgvastgoed.

Infrastructuur

Voor de infrastructuurportefeuille wordt gebruikt gemaakt van beleggingsfondsen. Om ook voor deze portefeuille meer expliciet invulling te geven aan het thema Klimaat, is besloten om een doelallocatie van 40% duurzame energie op te nemen. Binnen de beleggingscategorie infrastructuur ligt het meest voor de hand om impact te maken op de thema's energietransitie en klimaatverandering. Dit kan bijvoorbeeld door te investeren in de opwekking van duurzame energie (wind, zon, waterkracht, geothermie en biomassa) en daaraan gerelateerde infrastructuur zoals distributie- en transmissienetwerken en opslagfaciliteiten (bijvoorbeeld batterijen).

Private Equity

PMA belegt in Private Equity (PE) via deelnemingen in het Partners Group Private Equity Fund, 2011 en 2015. Het MVB-beleid van PMA is niet van toepassing op deze beleggingen. Deze categorie is in aanbouw.

2.5. Transparantie en verantwoording

Transparantie is onafscheidelijk verbonden aan een goed MVB-beleid. PMA rapporteert daarom tweemaal per jaar over hoe zij de afgelopen periode invulling gaf aan het MVB-beleid. Ook rapporteert PMA over de wijze waarop instrumenten zijn ingezet op sociale, governance en milieuthema's. Daarnaast geven wij inzicht in ons stemgedrag via een *vote disclosure system* (VDS). De rapportages en het VDS zijn toegankelijk via de website van PMA. Ook staan de volgende documenten op website:

1. Verantwoord beleggen beleid;
2. Stembeleid;
3. Overzicht van beleggingen;
4. Stem- en corporate governance kwartaalverslagen.

3. Uitsluitingsbeleid

Een institutionele belegger kan om uiteenlopende redenen op voorhand niet willen beleggen in bepaalde ondernemingen of landen. Zo kan ervoor worden gekozen om niet te beleggen in ondernemingen die ongewenst gedrag vertonen, of die controversiële producten produceren. Wanneer een onderneming betrokken is bij een controversieel product, veelal een kernactiviteit, is het toepassen van een engagementbeleid niet reëel. Het is immers lastig de onderneming over te halen om een ander product te produceren. PMA past in dat geval een uitsluitingsbeleid toe. Daarnaast kunnen ondernemingen die op structurele wijze met hun gedrag internationale normen op het gebied van mensenrechten, milieu, arbeidsnormen of corruptie schenden. Bij deze ondernemingen wordt eerst geprobeerd een (potentiële) schending of te heffen, of te zorgen voor herstel en vehraal d.m.v. engagement. Echter, bij tegenvallende engagementresultaten worden uitgesloten van het beleggingsuniversum. Hierbij vormen de principes van het UN Global Compact en de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen het uitgangspunt. In onderstaande tabel zijn de uitsluitingsgronden voor het uitsluitingsbeleid van PMA opgenomen. De lijst met uitgesloten ondernemingen is opgenomen in de bijlagen.

3.1. Uitsluitingsgronden

In onderstaand overzicht zijn de uitsluitingsgronden die relevant zijn voor PMA uiteengezet. In de bijlagen kunt u de uitgesloten bedrijven per 1 juli 2025 vinden.

Uitsluitingscriterium	Definitie	Data	Update	Bijlagen
Controversiële wapens	• Nucleaire wapens • Biologische wapens • Chemische wapens • Antipersoonsmijnen • Clustermunitie Bij het bepalen van de definitie van controversiële wapens zoekt Achmea IM daarbij aansluiting bij internationale verdragen die door Nederland zijn ondertekend en bij het beleid van de Nederlandse overheid. Jaarlijks stuurt de AFM een nieuwe definitieve indicatieve uitsluitingslijst (risicoradar) rond.	ISS ESG	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 juli 2025
Tabak	Betrokkenheid van individuele bedrijven wordt vastgesteld aan de hand van omzet gegenereerd uit de productie en distributie van tabaksgoederen. Een onderneming wordt uitgesloten indien de tabaksgoederen gerelateerde omzet meer dan 50% is.	ISS ESG	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 juli 2025
Steenkool	Achmea IM hanteert een restrictief beleid ten aanzien van steenkool. Het steenkoolbeleid is gericht op het delven en het gebruik van thermisch steenkool (inclusief bruinkool, bitumen, antraciet en stoomkolen). Ondernemingen worden uitgesloten van belegging als: a. De omzet van een onderneming voor meer dan 1% afkomstig is uit steenkoolgerelateerde activiteiten. De winning van thermische steenkool (inclusief bruinkool, bitumineuze, antraciet en stoomkolen) en de verkoop aan	MSCI	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 juli 2025

	externe partijen zijn relevant bij het bepalen van de aan steenkool gerelateerde omzet. Inkomsten uit kolenhandel worden vanwege databeperkingen vooralsnog niet meegenomen in deze berekening. b. De omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is van elektriciteitsopwekking uit thermische steenkool (inclusief bruinkool, bitumineuze, antraciet en stoomkolen).			
Teerzanden	Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 1% afkomstig is uit de extractie en verwerking van teerzanden voor de winning van olie.	MSCI	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 juli 2025
Schalie- olie en gas	Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 1% afkomstig is uit de extractie en productie van schaliegas en -olie.	MSCI	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 juli 2025
Arctisch olie- en gas	Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 1% afkomstig is uit de extractie en productie van Arctisch gas en -olie.	MSCI	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 juli 2025
Productie conventionele olie en gas	Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 1% afkomstig is uit de productie van conventionele olie en gas, tenzij zij significante investeringen doen in hernieuwbare energie en een geloofwaardig transitieplan hebben. Hiervoor gebruiken we de volgende criteria: 1. Het bedrijf investeert een groeiend aandeel van de kapitaaluitgaven in hernieuwbare energie oplopend van tenminste 15% in 2025 tot tenminste 50% in 2030; en/of 2. Het bedrijf heeft een transitiestrategie gericht op een maximale temperatuurstijging van 2 graden. Dit meten we aan de hand van een Implied Temperature Rise (ITR) score van MSCI en de Carbon Performance Alignment score van het Transition Pathway Initiative (TPI). 3. Olie- en gasproducenten waarmee een engagement traject loopt om aan een van de bovenstaande doelstellingen te voldoen worden vooralsnog niet uitgesloten. Bedrijven die niet voldoen aan de bovenstaande criteria komen niet in aanmerking om in te beleggen. Wanneer bedrijven wel weer voldoen aan de vereisten kunnen zij weer opgenomen worden in het beleggingsuniversum.	MSCI en TPI	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 juli 2025
Normschenders	Achmea IM sluit ondernemingen uit die op grove en structurele wijze internationaal breed gedragen normen op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie schenden. Het Pensioenfonds spreekt van een structurele schending wanneer de schending ook na dialoog na ten minste twee jaar nog altijd niet (in voldoende mate) is opgeheven.	ISS ESG	Jaarlijks	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 juli 2025
Landen	In de portefeuille van staatsobligaties van opkomende markten mag niet belegd worden in obligaties geëmitteerd door landen gesanctioneerd door de VN Veiligheidsraad en EU. De onderzoeksresultaten van de volgende instituten worden gebruikt om de landenprestaties inzichtelijk te maken:	EU en VN sanctielijst, Freedom House, ITUC, Transparency International	Jaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 juli 2025

	• Freedom House met de Freedom in the World index; • ITUC met de ITUC Global Rights index; • EPI (Yale) met de Environmental Performance Index; • Transparency International met de Corruption Perception Index.			
Staatsbedrijven van uitgesloten landen	Wij kiezen er voor staatsbedrijven (bedrijven die voor meer dan 50% van de staat zijn) uit te sluiten omdat we niet wensen bij te dragen aan het financieren van landen die arbeidsrechten niet in voldoende mate waarborgen.	MSCI	Halfjaarlijks	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 juli 2025
Goed bestuur	Achmea IM belegt in ondernemingen die voldoen aan de praktijken van goed bestuur (good governance). Ondernemingen die op dit vlak zeer slecht presteren, worden op voorhand uitgesloten. Daarbij wordt minimaal gekeken naar de wettelijke vereisten op het gebied van: • Goede managementstructuren; • Betrekkingen met werknemers; • Beloning van het betrokken personeel; • Naleving van de belastingwetgeving. Hier bovenop wordt, zowel vóór als na het aankopen van beleggingen, het MVB-beleid toegepast. Bij het bepalen of ondernemingen goed presteren op het gebied van goed bestuur, maakt Achmea IM gebruik van ESG-data van derden. Mocht een onderneming waarin wordt belegd na verloop van tijd niet goed presteren, dan wordt deze alsnog uitgesloten volgens het gestandaardiseerde uitsluitingsproces.	ISS	Jaarlijks	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 juli 2025

3.2. Samenstelling uitsluitingslijst

Het onafhankelijke onderzoeksbureau ISS ESG stelt ieder halfjaar vast welke ondernemingen betrokken zijn bij de productie van controversiële wapens en tabaksproducenten. Normschenders wordt jaarlijks geupdatet. Daartoe bekijkt het onderzoeksbureau het gehele belegbaar universum. Wanneer het onderzoeksbureau betrokkenheid vaststelt is dat reden tot uitsluiting.

Twee maal per jaar screenen wij het beleggingsuniversum via MSCI voor het criterium steenkool, teerzanden, Schalieolie- en gas en Arctisch olie- en gas. Inkomsten uit kolenhandel en transport worden vanwege databeperkingen vooralsnog niet meegenomen in de berekening.

Ondernemingen die zijn aangemerkt als betrokken bij de verschillende uitsluitingscriteria plaatsen wij op de geactualiseerde uitsluitingslijst. Eventueel aanwezige holdings in het criterium verkopen wij. Portefeuillemanagers mogen geen nieuwe holdings aankopen van uitgesloten ondernemingen zolang de onderneming op de uitsluitingslijst staat.

4. Engagement

Het streven van een onderneming naar winstmaximalisatie kan op gespannen voet staan met internationale richtlijnen voor verantwoord ondernemen, zoals het 'UN Global Compact', de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen of de 'UN Guiding Principles on Business and Human Rights'. Wanneer ondernemingen deze richtlijnen systematisch schenden, wordt gedrag onverantwoord. Daarmee ontstaat er een risico voor de continuïteit van de onderneming en houdbaarheid van winstrealisatie op de langetermijn. Daarom is het in het voordeel van de onderneming en haar belanghebbenden dat richtlijnen voor verantwoord ondernemen worden gerespecteerd. Om die reden gaat PMA in dialoog met deze ondernemingen. Inzet: het duidelijk stellen van kaders, het ontwikkelen van kennis en het definiëren van 'good practices'. Zo draagt PMA bij aan het bewaken van het juiste evenwicht, aan langetermijnwaardecreatie en beschermt het haar belangen en die van haar klanten.

4.1. PMA en de dialoog

Engagement is het aangaan van een dialoog met ondernemingen. Het is het centrale middel in het MVB-beleid van PMA. Met het aangaan van de dialoog willen we het duurzame gedrag van ondernemingen verbeteren, langetermijnwaardecreatie stimuleren en aandeelhouderswaarde vergroten. We voeren de dialoog op meerdere vlakken:

1. We spreken ondernemingen aan die internationaal breed gedragen normen en principes over mensenrechten, arbeidsnormen, milieu of anti-corruptie schenden. Dit noemen we **Normatief engagement**.

2. We spreken ondernemingen in bepaalde sectoren of ketens aan ter bevordering van specifieke governance- of duurzaamheidsthema's. Dit noemen we **Thematisch engagement**.

3. We spreken met Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen over Ecologische, Sociale en Governance (ESG)kwesties. Dit doen we veelal in collectief verband. Dit noemen we **ESG Nederland engagement**.

Andere focus en doelstelling

De verschillende typen engagement hebben elk een andere focus en doelstelling. Voor elk van de vormen geldt dat het een zaak van een lange adem is. Anders dan bij uitsluiting, als pensioenfondsen of beleggingsfondsen op voorhand niet beleggen in

ondernemingen, geldt voor engagement dat er wel belegd wordt in ondernemingen die ter discussie staan, maar we als aandeelhouder het management actief aansporen om het beleid of de activiteiten te verbeteren.

Het **Normatieve engagement** heeft als doel structurele schendingen van 'UN Global Compact' principes, OESO-richtlijnen voor Multinationale ondernemingen of 'UN Guiding Principles on Business and Human Rights' te stoppen en te voorkomen. Structurele schendingen van deze normen vergroten het risico op nadelige gevolgen voor de onderneming, haar directe omgeving zoals lokale gemeenschappen of het milieu en voor andere belanghebbenden. Activiteiten die mogelijk leiden tot een schending van de principes staan veelal in de belangstelling van niet-gouvernementele organisaties (ngo's) en de media. In de praktijk leiden deze schendingen vaak tot rechtszaken, die boetes of schadeclaims voor de ondernemingen tot gevolg kunnen hebben. Dit zijn directe negatieve financiële effecten, die de belangen van aandeelhouders schaden. Normatief engagement voeren we uit in samenwerking met ISS ESG.

Om tot een selectie van de ondernemingen te komen die vallen binnen het Normatief engagementprogramma wordt een due diligenceproces uitgevoerd. Het beleggingsuniversum wordt doorlopend gescreend op het schenden van één of meerdere principes van de 'UN Global Compact', OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen of 'UN Guiding Principles on Business & Human Rights' door het onderzoeksbureau ISS ESG. Bij vermoedens van een schending wordt een dialoog gestart om deze vermoedens te verifiëren en, wanneer deze

vermoeden correct zijn, te zorgen dat de onderneming actie onderneemt. Ook bij een vastgestelde schending wordt de dialoog met deze bedrijven gestart met als doel deze op te heffen en nieuwe schendingen te voorkomen. Daarbij zal ook herstel van de situatie en mogelijke schadevergoedingen voor bijvoorbeeld de lokale bevolking ter sprake komen.

Het **Thematische engagement** heeft een andere doelgroep dan Normatief engagement. Hierin staan niet de bedrijven centraal die normen schenden, maar juist bedrijven die zowel financieel als maatschappelijk op bepaalde thema's hun prestaties verder kunnen verbeteren. De thema's worden gekozen in samenspraak met klanten en binnen de speerpunten van het MVB-beleid. Bij de keuze spelen de volgende overwegingen een rol:

- Materialiteit van het thema;
- Sociale of ecologische relevantie van het thema;
- Omvang van de onderneming in de beleggingsportefeuille (zowel aandelen als bedrijfsobligaties);
- Succeskans van de dialoog.

De uitvoering van het Thematische engagement wordt gedaan door het Team MVB van Achmea IM.

TABEL 4.1.1

		
Mensenrechten	Arbeidsnormen	Natuur & Milieu
		
Gezondheid	Klimaat	

In het **ESG Nederland engagement** is Achmea IM, namens PMA, in gesprek met belangrijke Nederlandse ondernemingen. Dit valt veelal samen met het aandeelhoudervergaderingenseizoen. Deze dialogen vinden veelal plaats in samenwerking met andere Nederlandse institutionele beleggers en Eumedion, het Nederlandse Corporate Governance Platform voor institutionele beleggers. Het gezamenlijke doel is het beïnvloeden van governance- en duurzaamheidsthema's, veelal ingegeven door de actualiteit van de aandeelhoudervergadering. Te denken valt aan beloningsbeleid, benoeming van

bestuurders, fusies & overnames en sociaal- en milieubeleid.

Escalatiestrategie

PMA hanteert een escalatiestrategie als de dialogen met ondernemingen uit de engagementprogramma's onvoldoende voortgang boeken. Als eerste wordt gekeken of de dialoog geïntensiveerd kan worden met andere (hogergeplaatste) afgevaardigden of door het versturen (al dan niet met andere beleggers) van een urgentiebrief aan het bestuur. Mocht dit geen effect hebben dan kan PMA haar aandeelhoudersrechten inzetten, zoals:

- Tegenstemmen op bepaalde agendapunten bij onvoldoende openheid en voortgang bij het engagement. Zo kan tegen het remuneratiebeleid worden gestemd als ESG onderbelicht is of tegen benoemingen worden gestemd als de ESG-kennis bij het bestuur onder de maat is. De onderneming kan over de voorgenomen steminstructie actief worden geïnformeerd om ons standpunt kracht bij te zetten;
- Vragen stellen op de aandeelhoudersvergaderingen;
- Het plaatsen van resoluties op de agenda van de aandeelhoudersvergadering.

De inzet van aandeelhoudersrechten bij ondernemingen waarmee de dialoog stagneert gebeurt op een case-by-case basis. Hierbij wordt meegewogen of het opportuun en effectief is. Aandeelhoudersrechten worden alleen ingezet als deze een duidelijke link hebben met en bijdragen aan de thema's en prioriteiten, zoals geïdentificeerd in dit MVB-beleid. Wanneer er wordt tegengestemd op een van de relevante agendapunten wordt de reden vastgelegd. Dit is terug te vinden op de website van Achmea IM. Wanneer er na verloop van tijd en na meerdere escalatiestappen onvoldoende resultaat is, wordt uitsluiting een reële optie.

Vermeldenswaardige ontwikkelingen binnen het engagementprogramma worden op de komende pagina's toegelicht.

4.2. Managementsamenvatting

In de eerste helft van 2025 vonden er veel ontwikkelingen plaats op het gebied van engagement en stemmen.

ESG-thema's liggen onder vuur in de VS

In de Verenigde Staten liggen ESG-thema's zoals diversiteit en klimaat onder vuur. Dit uit zich in terugtrekkende bewegingen van Amerikaanse ondernemingen op deze thema's. De impact reikt echter verder dan alleen het Amerikaanse bedrijfsleven. Ook bedrijven met een beursnotering in de VS, waaronder diverse Nederlandse ondernemingen en internationale vermogensbeheerders, ondervinden hiervan de gevolgen. Dit blijkt onder meer uit het terugtrekken van internationale en in de VS gevestigde vermogensbeheerders uit wereldwijde engagementsamenwerkingen.

Nieuwe regels beperken invloed van beleggers

De trend beperkt zich niet tot ESG-thema's. Nieuwe richtlijnen van de Amerikaanse beursautoriteit maken het voor beleggers met een belang van meer dan 5 procent in een onderneming moeilijker om effectief engagement te voeren. Daarnaast ligt de rol van stemadviseurs in de VS onder vuur. Critici stellen dat deze partijen te veel invloed uitoefenen op het stemgedrag van beleggers. Daarbij wordt echter voorbijgegaan aan het feit dat veel investeerders een eigen stembeleid hanteren en dat stemadviseurs juist een cruciale rol spelen in het faciliteren van geïnformeerde besluitvorming. Ook in de staat Delaware, waar veel Amerikaanse ondernemingen formeel gevestigd zijn, is druk ontstaan om regelgeving aan te passen ten nadele van de inspraak van institutionele beleggers.

De EU ziet juist positieve effecten van ESG-regelgeving

De EU evalueert de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)-regelgeving². Er wordt gekeken naar vereenvoudiging. Toch zien we nu al door onze engagementtrajecten dat de kwaliteit van duurzaamheidsverslaggeving en ESG-data verbetert. Andere landen nemen elementen van de CSRD over.

We sloten drie engagementtrajecten grotendeels succesvol af

Binnen ons eigen engagementprogramma waren er eveneens diverse ontwikkelingen. Zo hebben we in de eerste helft van 2025 drie thematische trajecten grotendeels succesvol afgerond.

Het eerste afgeronde thema is het thema 'Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen'. Hierbij hebben we ondernemingen aangemoedigd tot meer acties en ambitie in de aanpak om het gebruik van single-use plastic verpakkingen te beperken. De aanpak is bij de meeste ondernemingen gedurende de engagementperiode versterkt. We merkten wel dat ondernemingen nog sterk afhankelijk zijn van marktomstandigheden en vooral van de prijs van gerecycled materiaal versus nieuwe plastics.

Bij het afgesloten thema 'Reductie van CO₂-uitstoot' is er redelijke vooruitgang geboekt. Verschillende ondernemingen hebben klimaatdoelstellingen aangescherpt, met name op het gebied van scope 3-emissies, hun transparantie vergroot en wordt er ingezet op technologieën zoals 'Carbon Capture & Storage' (CCS) en groene waterstof. Tegelijkertijd blijven er zorgen over de haalbaarheid van doelen, inconsistenties in lobbyactiviteiten en het ontbreken van concrete implementatieplannen bij sommige ondernemingen.

In het afgesloten thema 'Mensenrechten & Governance' toonden ondernemingen een groeiende bereidheid om mensenrechtenrisico's structureel aan te pakken, mede onder invloed van nieuwe regelgeving zoals de EU CSRD en CSDDD³. Terwijl klokkenluidersmechanismen steeds verder worden geprofessionaliseerd, blijft het uitvoeren van mensenrechten due diligence in de toeleveringsketen een uitdaging.

We startten drie nieuwe thema's

Daarnaast zijn er dit halfjaar drie engagementthema's opgestart. Bij het thema over 'Just Transition' staat de zorg van ondernemingen voor kwetsbare groepen die getroffen worden door de klimaat- of energietransitie centraal. Aan de engagement met de transportsector, een belangrijke groep gebruikers van fossiele brandstoffen, werd een vervolg gegeven via dialogen met ondernemingen actief in de luchtvaart. Daarnaast is een nieuw

² De CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) is een Europese richtlijn die ondernemingen verplicht om transparant te rapporteren over milieu-, sociale en governancefactoren volgens uniforme duurzaamheidsstandaarden.

³ De CSDDD (Corporate Sustainability Due Diligence Directive) is een Europese richtlijn die ondernemingen verplicht om mensenrechten- en milieueffecten in hun waardeketen te identificeren, voorkomen en aanpakken via zorgvuldigheidsprocessen.

engagementthema opgestart over de impact en afhankelijkheid van ondernemingen ten aanzien van schoon en voldoende water.

Engagement beïnvloedt ons stembeleid

Net als voorgaande jaren hebben we onze engagementuitkomsten vertaald naar ons stembeleid. Zo hebben we tegen het beloningsbeleid gestemd van farmaceuten die in hun beloningsbeleid geen koppeling maakten met de toegang tot hun producten, hebben we een resolutie ingediend bij The Coca-Cola Company op het gebied van goede voeding en hebben we vragen gesteld op aandeelhoudersvergaderingen.

We blijven ontwikkelingen volgen

Kortom, er zijn veel ontwikkelingen op het gebied van verantwoord beleggen, met name in de VS. We zullen deze ook de komende periode actief monitoren en onze active ownership strategie zo nodig aanpassen. De risico's rond klimaat, mensenrechten, gezondheid en biodiversiteit nemen niet af. Dat maakt een sterk stembeleid en actief engagement belangrijker dan ooit.

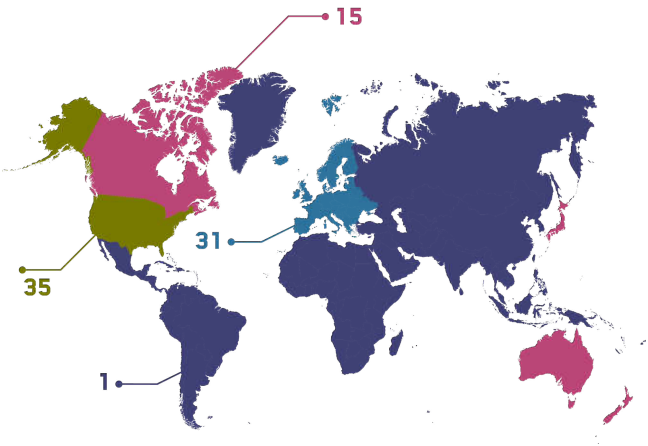
4.2.1. Overzicht thematisch engagementprogramma

Het thematische engagementprogramma van PMA is gericht op het verhogen van sociale, milieu- en governancestandaarden in sectoren, ketens of bij ondernemingen, die deel uitmaken van het beleggingsuniversum. Het engagementprogramma sluit aan bij de speerpunten en MVB-strategie van PMA. We doen gedegen onderzoek om ondernemingen te selecteren waarmee de dialoog het meest kansrijk is.

In de 1e helft van 2025 bestaat het thematische engagementprogramma uit 10 thema's, die zich in verschillende fases bevinden. In deze thema's zijn 82 ondernemingen opgenomen. In de onderstaande tabel is de opbouw van het programma weergegeven. In de thematische sub-hoofdstukken wordt voor elk thema nader ingegaan op de doelstellingen, gesprekken en uitkomsten.

De ondernemingen zijn verspreid over verschillende regio's en markten. De focus van het programma ligt op de ontwikkelde markten. Er wordt onderscheid gemaakt tussen Europa, Verenigde Staten en Wereld overig (Japan, Australië, Canada, Nieuw-Zeeland). De wereldkaart geeft de regionale verdeling weer van ondernemingen in het thematische engagementprogramma.

FIGUUR 4.2.1.1 REGIOVERDELING

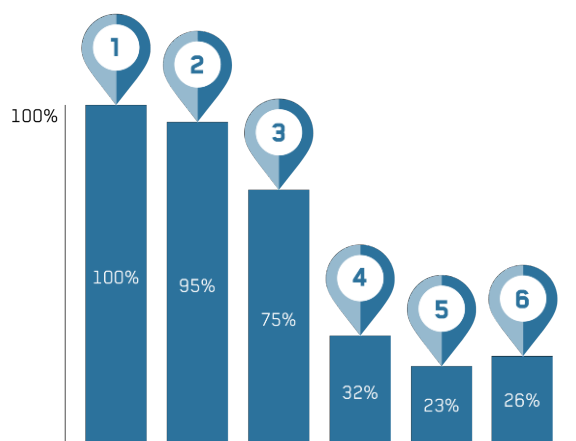
TABEL 4.2.1.1 ENGAGEMENTTHEMA'S

Thema	Speerpunt	Gestart	Sectoren/ketens
Access to Healthcare		2023 H1	Farmaceutische sector
Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen		2022 H2	Supermarktketens en producenten van huishoudelijke en persoonlijke producten
Goede Voeding		2024 H1	Restaurants/supermarkten/producten voeding en dranken
Just Transition		2025 H1	Autofabrikanten en mijnbouw
Kleding en circulariteit		2023 H1	Textiel, kleding, luxe goederen en retail
Klimaattransitie Luchtvaart		2025 H1	Luchtvaartmaatschappijen en luchtvrachtvervoerders
Mensenrechten en Governance		2022 H2	Grondstoffensector, ICT- sector en de elektronische goederen sector
Nature Action		2024 H1	Nature Action 100 benchmark
Reductie CO ₂ uitstoot		2022 H2	CO ₂ -intensieve sectoren
Waterimpact en -afhankelijkheid		2025 H1	Chemische industrie

Voortgang wordt gerapporteerd aan de hand van mijlpalen. Deze worden nader toegelicht in de bijlage: Thematische dialoog.

De voortgang van het thematisch engagementprogramma is als volgt:

FIGUUR 4.2.1.2 MIJLPAALVERDELING

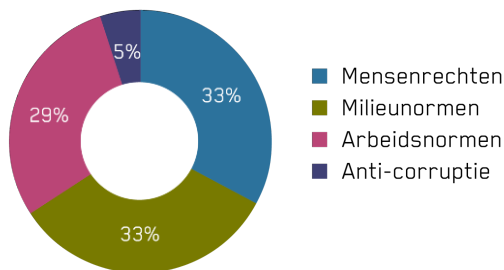
1. Analyse van het bedrijf
2. Het initiëren van de dialoog
3. Het voeren van de dialoog
4. De toezegging van de onderneming
5. Het aanpassen van het beleid en proces
6. Het afronden van de dialoog

Vanwege de korte looptijd van een aantal relatief nieuwe engagementthema's hebben veel ondernemingen mijlpaal 4 en de daaropvolgende mijlpalen nog niet behaald. Toezeggingen met betrekking tot beleidsaanpassingen en de implementatie daarvan verwachten we in de tweede helft van het engagementtraject.

4.2.2. Overzicht normatief engagementprogramma

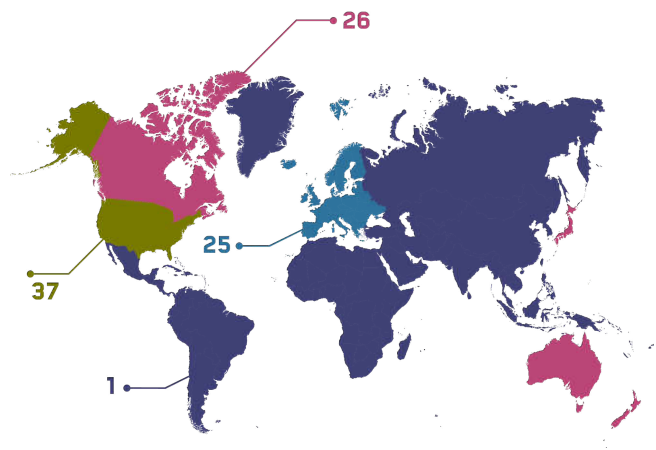
PMA vindt het belangrijk om in gesprek te gaan met ondernemingen, die internationaal breed gedragen normen schenden. We noemen dit Normatief engagement. Per eind juni 2025 maken 89 ondernemingen deel uit van het normatieve engagementprogramma. Met deze ondernemingen spreken we over één of meerdere normschendingen. Het aantal schendingen waarover we spreken kan daarom afwijken van het aantal ondernemingen in het normatieve engagementprogramma. In totaal lopen er 125 dialogen. In het afgelopen halfjaar is met 23 ondernemingen een nieuwe dialoog (opnieuw) gestart. De ringdiagram toont hoe het programma is opgebouwd.

FIGUUR 4.2.2.1 NORMSCHENDING

De ondernemingen zijn verspreid over verschillende regio's en markten. De focus van het programma ligt op de ontwikkelde markten. Er wordt onderscheid gemaakt tussen Europa, Verenigde Staten en Wereld overig (Japan, Australië, Canada, Nieuw-Zeeland). De wereldkaart geeft de regionale verdeling weer van ondernemingen in het normatief engagementprogramma.

FIGUUR 4.2.2.2 ONDERNEMINGEN NAAR REGIO

Voortgang lopende dialogen

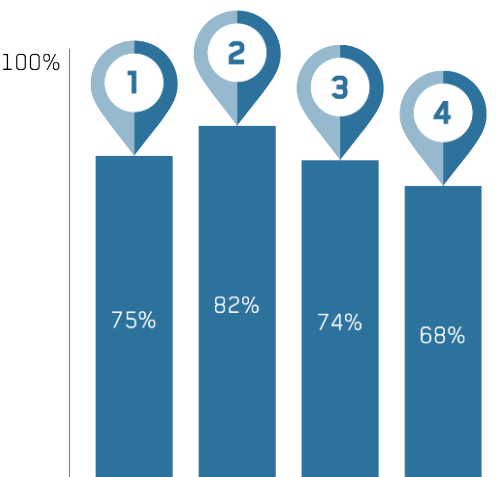
Voor normatieve dialogen onderscheiden we vier mijlpalen, zoals weergegeven in de onderstaande tabel. De voortgang per mijlpaal wordt vervolgens in iedere dialoog getoetst aan de hand van vier indicatoren: (1) er zijn geen maatregelen genomen, (2) er zijn maatregelen geïnitieerd, (3) er is een toezegging gedaan en (4) een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd. De methodologie voor normatief engagement wordt verder toegelicht in de [bijlage: Normatieve dialoog](#).

TABEL 4.2.2.1 MIJLPALEN

Mijlpalen	
1	Het delen van relevante informatie
2	Implementatie van Beleid
3	Herstel en Verhaal
4	Opheffen en/of Voorkomen

De statistieken over de voortgang hebben betrekking op het volledige normatieve engagementprogramma. De voortgang van het normatief engagementprogramma is als volgt:

FIGUUR 4.2.2.3 MIJLPAALVERDELING⁴

1. Het delen van relevante informatie
2. Implementatie van Beleid
3. Herstel en Verhaal
4. Opheffen en/ of Voorkomen

TABEL 4.2.2.2 AFGESLOTEN DIALOGEN

Onderneming	Normschending
ABB Ltd.	Anti-corruptie
PG&E Corporation	Mensenrechten
Shell Plc	Milieu

Afgesloten en geëscaleerde dialogen

Over de gehele looptijd van het normatief engagementprogramma zijn 26 dialogen succesvol afgesloten. Dat betekent dat de ondernemingen niet langer betrokken zijn bij de vermeende schending. Er zijn gedurende de gehele looptijd van het normatief engagementprogramma geen dialogen voortijdig afgesloten vanwege gebrek aan reactie en/of samenwerking.

In de rapportageperiode zijn de in de onderstaande tabel genoemde dialogen (succesvol) afgesloten. In sommige dialogen werden escalatiemaatregelen toegepast. Dit wordt besproken in het [Escalatieoverzicht](#).

⁴ De staven in de diagram weergeven het percentage dialogen waarin stappen zijn gezet (indicator 2, 3 en 4) op de mijlpalen. Wanneer een mijlpaal niet relevant is voor een dialoog, is de dialoog buiten beschouwing gehouden.

4.3. Thematisch: Access to Healthcare

Toegang tot gezondheidszorg is een mensenrecht en een belangrijk onderdeel van SDG 3 “Goede gezondheid & Welzijn”. Toegang tot gezondheidszorg is echter nog lang niet overal vanzelfsprekend, vanwege onder meer minder ontwikkelde zorgsystemen, te dure medicijnen of door het onvoldoende aansluiten van de zorg bij lokale behoeftes. Zo lopen volgens de World Health Organisation (WHO) 930 miljoen mensen het risico in armoede te vervallen door dure zorg. Het wereldwijd verbeteren van de eerstelijnszorg tegen 2030 kan 60 miljoen levens redden en de levensverwachting met 3,7 jaar verlengen⁵. Met het thema Access to Healthcare richten we ons op ondernemingen die een belangrijke rol spelen in de zorgketen en bij kunnen dragen aan een beter toegankelijke zorg voor iedereen wereldwijd. Denk bijvoorbeeld aan ondernemingen die diagnostiek verzorgen, medische apparatuur ontwikkelen, medicijnen produceren of medische hulpmiddelen distribueren.

4.3.1. Introductie thema

Doel van het thema

TABEL 4.3.1.1 DOELSTELLINGEN ACCESS TO HEALTHCARE

Doelstelling	Toelichting
Governance & beleid	- De onderneming geeft de thematiek rondom Access to Healthcare een plek in de bedrijfsstrategie; - De onderneming vertaalt haar strategie rondom Access to Healthcare: - Naar heldere doelstellingen; - Naar de diverse markten waar de onderneming actief is. - De onderneming en het bestuur raadplegen gestructureerd relevante experts en stakeholders op het thema Access to Healthcare. - De onderneming verankert internationale standaarden, onder andere van de 'World Health Organisation' en de OESO op in haar beleid. Bijvoorbeeld de 'WHO Model Lists of Essential Medicines'. Een lijst van de meest effectieve en veilige medicijnen die overal beschikbaar zouden moeten zijn. - De onderneming geeft haar strategie en doelstellingen op het gebied van Access to Healthcare een plek in het variabele beloningsbeleid. We screenen deze doelstellingen op basis van de principes die Achmea IM i.s.m. andere investeerders en experts heeft opgesteld¹. - De onderneming maakt een duidelijke koppeling tussen mensenrechten en haar rol in de zorgsector, ook in relatie tot de aankomende Europese regelgeving.
Implementatie & monitoring	- De onderneming heeft een transparant en verantwoord prijsbeleid. Denk bijvoorbeeld aan een koppeling tussen de prijs van haar producten/diensten, de gerealiseerde gezondheidswinst en de ontwikkelingskosten. - De onderneming gaat op een verantwoorde manier om met patenten en licenties. Dit voorkomt dat medicijnen of medische producten onbereikbaar worden. - De onderneming stuurt in haar research & development op maatschappelijke impact, gezondheidswinst, de behoeftes van ontwikkelingslanden en de gelijke toegang tot gezondheidszorg binnen landen. - De onderneming vertaalt haar strategie op Access to Healthcare naar land en/of doelgroep, specifiek beleid en naar projecten die inspelen op de lokale situaties en behoeftes. - De onderneming heeft een gedegen beleid, implementatie en onafhankelijke monitoring om zowel corruptie te voorkomen als eerlijke handelspraktijken en belastingbetalingen te garanderen. - De onderneming neemt stappen om te zorgen dat haar lobbyactiviteiten of dat sector-organisaties waarvan zij lid is, niet lobbyen voor regelgeving die Access to Healthcare beperkt. - De onderneming neemt stappen om mensenrechten te waarborgen.
Samenwerking in de keten	De onderneming werkt samen met andere ondernemingen in de toeleveringsketens, met sectorgenoten en andere stakeholders op het thema.
Transparantie	De onderneming vergroot de transparantie en rapportage over de bovengenoemde onderwerpen richting investeerders, consumenten en andere stakeholders. Inclusief lobbyactiviteiten en betalingen aan zorgverleners.

¹ <https://www.achmeainvestmentmanagement.nl/institutioneel/artikelen/nieuws/2022/10/beleggers-dringen-aan-op-inbedding-toegang-tot-medicijnen-in-beloningsbeleid-farmaceuten>

Sustainable Development Goals

Met onze doelstellingen sluiten we aan bij de 'Sustainable Development Goals' (SDG's). Met name op:

- SDG 3: 'Goede Gezondheid & Welzijn' (3.8, 3.b)

⁵ <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/primary-health-care>

Samenwerking

Bij dit engagement traject zullen we samenwerken met en/of informatie gebruiken van:

- De Access to Medicine Index. Wij gebruiken deze Index onder andere bij de voorbereiding van de engagements en het samenwerken met een bredere groep van institutionele beleggers.
- Het Interfaith Center on Corporate Responsibility. Deze samenwerking zullen we met name inzetten bij het escaleren van engagement door bijvoorbeeld het indienen van resoluties.
- De investeerders coalitie die is gevormd rondom het Covid-19 investor statement en het investor statement over de integratie van toegang tot medicijnen in het beloningsbeleid⁶. We bouwen hierbij voort op de inhoudelijke kennis en inzichten die we hierbij hebben opgedaan, waaronder de principes voor het gedegen integreren van Access to Healthcare in beloningsbeleid.

Voortgang thema

In de eerste helft van 2025 hebben we contact gehad met de volgende ondernemingen:

AstraZeneca

Op 17 maart spraken we met AstraZeneca over de aankomende aandeelhoudersvergadering. We zagen in onze analyse van de stukken nog geen integratie van het thema toegang tot medicijnen in het beloningsbeleid. In het gesprek lichtte AstraZeneca toe dat dit qua doelstellingen nog te vroeg kwam. De onderneming benadrukte dat ze hier wel aan werkt en in 2026 een uitgewerkt voorstel hoopt te presenteren, tegelijk met de implementatie van de nieuwe CSRD regelgeving.

Sanofi

In het kader van de nieuwe Access to Medicine Index hadden we een gesprek met Sanofi. Er waren twee positieve ontwikkelingen. Ten eerste is de onderneming van plek 8 naar plek 3 gestegen in deze Index. Een belangrijke reden hiervoor is het opzetten van een strategisch programma om ontwikkelingslanden beter toegang te geven tot haar medicijnen. Dat programma werpt vruchten af en laat aantoonbaar nieuwe stappen zien in diverse landen, zoals een programma om de toegang tot insuline in Nigeria te verbeteren of stappen om de toegang tot het poliovaccin wereldwijd te vergroten. Ten tweede heeft de onderneming haar eerste CSRD-rapportage gepubliceerd. Het resultaat is meer informatie over het thema toegang tot medicijnen en Sanofi maakt tevens in deze rapportage een sterke koppeling met haar mensenrechtenbeleid. Sanofi is een van de eerste ondernemingen die haar CSRD-rapportage publiceert en zet daarmee een gedegen standaard neer voor andere ondernemingen in de

sector. Vanwege deze twee ontwikkelingen rapporteren we positieve voortgang in deze dialoog.

Thermo Fisher

Met Thermo Fisher begonnen we het gesprek met de laatste ontwikkelingen in de EU en de VS. De onderneming gaf aan hard te werken aan het aankomende CSRD-rapport, maar ook blij te zijn met het uitstel van de verplichting voor een CSRD-rapportage voor ondernemingen buiten de EU. De onderneming bevestigde in het gesprek haar doelen voor toegang tot zorg vast te houden, en niet aan te passen aan de andere politieke wind in de VS. Juist als wereldwijde onderneming ziet Thermo Fisher het belang van het bijdragen aan de toegankelijkheid van zorg wereldwijd. Daarnaast hebben we gesproken over hoe het verbeteren van toegang tot zorg beter in het beloningsbeleid geïntegreerd kan worden. We hebben beloofd input te leveren voor de aankomende evaluatie van het beleid. Na het gesprek hebben we daarom een aantal goede voorbeelden van sectorgenoten aan de onderneming toegestuurd.

Eli Lilly

We hebben met Eli Lilly gesproken over zowel de uitkomsten van de Access to Medicine Index, de voortgang op haar strategie, als de aanpassingen op haar strategie. Eli Lilly scoort relatief laag op de Access to Medicine Index, maar heeft wel enige vooruitgang laten zien. Ook op haar eigen doelen, om 30 miljoen patiënten te bereiken, boekt de onderneming vooruitgang. Wat betreft de nieuwe strategie na 2025 wil de onderneming de slag maken van filantropie naar een betere koppeling met haar reguliere bedrijfsprocessen. De onderneming heeft tevens de aanbeveling van Access to Medicine om al bij de ontwikkeling van nieuwe medicijnen te kijken naar de wereldwijde toegankelijkheid, in de praktijk gebracht. We noteren dit als positieve voortgang, maar wel met de kanttekening dat Eli Lilly nog diverse stappen te zetten heeft. Verder hebben we nog gesproken over de integratie van doelen ten aanzien van toegankelijkheid tot zorg, in het beloningsbeleid.

Danaher

Op de aandeelhoudersvergadering van Danaher hebben we vragen gesteld over de strategie van de onderneming voor de toegang tot haar producten. We hebben in deze vragen aangegeven dat we vinden dat de huidige strategie onderontwikkeld is en gevraagd om hier extra stappen op te zetten. Hoewel Danaher niet responsief is op onze e-mails, is deze vraag wel beantwoord op de aandeelhoudersvergadering door de raad van bestuur. Het bestuur gaf aan dit een belangrijk thema te vinden, maar dit vooral te willen adresseren via innovatie en het ontwikkelen van nieuwe producten. Wij zien dit ook als een belangrijke bouwsteen,

⁶ Institutionele beleggers komen in actie: (achmea.nl)

maar zien het richten op innovatie alleen als een onvoldoende uitgewerkte strategie. Immers, ook het prijsbeleid en het beschikbaar maken van producten in ontwikkelingslanden is hiervoor van belang. We hebben dit na afloop ook per e-mail aan de onderneming kenbaar gemaakt.

Abbott

In ons gesprek met Abbott hebben we de huidige strategie besproken rondom toegang tot gezondheidszorg. Abbott gaf aan haar huidige strategie niet aan te passen naar aanleiding van de politieke ontwikkelingen in de VS. We zijn daarnaast dieper ingegaan op de link met het beloningsbeleid. Abbott heeft aangegeven in haar jaarverslag dit te overwegen, en bevestigde dit ook in het gesprek. Dit is wat ons betreft een positieve ontwikkeling. We hebben tijdens het gesprek ook verschillende goede voorbeelden van beloningsbeleid besproken en na de vergadering meer achtergronden toegezonden. Daarnaast spraken we over het lobbybeleid. Daarbij hebben we aangedrongen om meer inzicht te geven in haar lobbyactiviteiten buiten de VS. Ook de voorbereidingen op de CSRD-rapportage van Abbott zijn besproken. Ondanks het uitstel van de invoering van de CSRD-verplichting voor ondernemingen buiten de VS, geeft aan Abbott aan wel de voorbereidingen te treffen om volgens de CSRD-verplichtingen te rapporteren.

Vervolg

We zullen ons komend halfjaar met name richten op de engagement met Jazz Pharmaceuticals, Takeda en Amgen. Ook gaan we onderzoeken hoe we de engagement met Danaher kunnen escaleren.

4.3.2. Voortgang thema

Per eind juni 2025 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 4.3.2.1 MIJLPALEN ACCESS TO HEALTHCARE

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 AstraZeneca PLC	Verenigd Koninkrijk	Geneesmiddelen	5/20						
2 Sanofi	Frankrijk	Geneesmiddelen	3/20						
3 Takeda Pharmaceutical Co. Ltd.	Japan	Geneesmiddelen	9/20						
4 Eli Lilly and Company	Verenigde Staten	Geneesmiddelen	19/20						
5 Thermo Fisher Scientific Inc.	Verenigde Staten	Instrumenten en Diensten voor Levenswetenschappen	BB*						
6 Danaher Corporation	Verenigde Staten	Instrumenten en Diensten voor Levenswetenschappen	A*						
7 Abbott Laboratories	Verenigde Staten	Zorgproducten en -apparaten	BB*						
8 Amgen Inc.	Verenigde Staten	Biotechnologie	A*						
9 Jazz Pharmaceuticals Plc	Verenigde Staten	Geneesmiddelen	A*						

¹ Relatieve plek in 'Access to Medicine Index' (Voor de ondernemingen met * is de MSCI ESG Score weergegeven omdat de onderneming niet is opgenomen in de 'Access to Medicine Index').

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 4.3.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE.

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
Sanofi	- De onderneming maakt een duidelijke koppeling tussen mensenrechten en haar rol in de zorgsector, ook in relatie tot de aankomende Europese regelgeving. - De onderneming vertaalt haar strategie op Access to Healthcare naar land en/of doelgroep, specifiek beleid en naar projecten die inspelen op de lokale situaties en behoeftes.	- Sanofi maakt in haar meest recente rapportage een gedegen koppeling met haar mensenrechtenbeleid in relatie tot de toegankelijkheid van medicijnen. - Sanofi zet nieuwe stappen in diverse landen, zoals een programma om de toegang tot insuline in Nigeria te verbeteren en een programma om de toegang tot het poliovaccin wereldwijd te vergroten.
Eli Lilly and Company	De onderneming stuurt in haar research & development op maatschappelijke impact, gezondheidswinst, de behoeftes van ontwikkelingslanden en de gelijke toegang tot gezondheidszorg binnen landen.	Eli Lilly maakt nu bij de ontwikkeling van elk nieuw medicijn zogenaamde "access plans", waarin het een strategie maakt om deze nieuwe medicijnen voor meer mensen wereldwijd toegankelijk te maken.

4.3.3. Tussentijdse beoordeling

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 4.3.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 4.3.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	100%	ja
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	33%	nee

4.4. Thematisch: Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen

Plastic wordt gebruikt in vele toepassingen, van verpakkingsmateriaal, kleding, plastic flessen tot speelgoed, koelkasten en auto's. Het gebruik van plastics biedt veel voordelen. Het materiaal is sterk, weegt weinig en is als verpakking van voedsel zeer geschikt vanwege de goede hygiëne-barrière. Zo helpt plastic verpakking bijvoorbeeld de houdbaarheid van het voedsel te verlengen. Echter, door de lange levensduur van het materiaal en de chemische stoffen in plastics, leidt het gebruik van de grote hoeveelheid plastics wereldwijd ook tot grote milieuvervuiling en zoals uit steeds meer onderzoek blijkt, ook tot gezondheidsrisico's. Vervuiling van land en water, onder andere door plastic, is inmiddels één van de vijf belangrijkste oorzaken voor verlies van biodiversiteit. Enerzijds wordt verwacht dat de plasticproductie nog enorm zal groeien. Anderzijds groeit ook het inzicht dat deze groei zeer onwenselijk is vanwege de genoemde risico's voor milieu en gezondheid. Daarom zijn de ontwikkelingen in de plastic waardeketen ook van belang voor beleggers die in veel ondernemingen in deze keten beleggen. Achmea IM zet engagement over gebruik van plastic daarom voort, nu gericht op producenten en retailers van consumentengoederen.

4.4.1. Introductie thema

Doel van het thema

TABEL 4.4.1.1 DOELSTELLINGEN AFBOW PLASTIC IN VERPAKKING VAN CONSUMENTENGOEDEREN

Doelstelling	Indicatoren
Governance	- Het bestuur van de onderneming erkent de ESG-risico's van plastic als materieel, steunt¹ overheden in de aanpak van deze risico's; - De onderneming weerhoudt zich van lobbyactiviteiten om nieuw beleid af te zwakken of te voorkomen;
Beleid	- ESG-risico's van plastic worden als materieel erkend, analyse van technische mogelijkheden. - Marktonwikkelingen en regelgeving dienen als input voor de strategie;
Implementatie & monitoring	- De onderneming stelt ambitieuze doelen², bijvoorbeeld voor: - reductie van gebruik van plastic verpakkingen (in absoluut volume); - reductie van het % gebruikt plastic uit fossiele grondstoffen; - reductie van plastic afval³; - De onderneming meet en rapporteert de voortgang op deze doelen;
Samenwerking in de keten	De onderneming werkt samen met relevante partijen in de plastic keten aan het vinden en implementeren van oplossingen die de plastictransitie kunnen versnellen;
Transparantie	De onderneming rapporteert over de voortgang op bovengenoemde doelen en kpi's en over: - de maatschappelijke impact van geproduceerde plastic op de gezondheid en op het milieu; - het beleid en maatregelen om de negatieve gevolgen van gebruik van plastic te verminderen; - hoe regelgeving en marktontwikkelingen met name gericht op de plastictransitie, invloed kunnen hebben op de resultaten van de onderneming;

¹ De onderneming steunt publiekelijk regelgeving die tot doel heeft om gebruik van plastic verpakking terug te dringen en de 'business case' voor circulaire economie te versterken.

² Deze doelen zijn bij voorkeur in lijn met het klimaatbeleid (het streven naar netto-nul uitstoot uiterlijk in 2050, op basis van 'science-based targets' voor scope 1-3) en beleid om de impact op verlies van biodiversiteit te stoppen.

³ Met het reduceren van plastic afval wordt hier niet alleen het afval van de onderneming bedoeld, maar ook het plastic afval veroorzaakt door consumenten als gevolg van het gebruik van de producten / verpakkingen geproduceerd door de onderneming en de industrie.

Sustainable Development Goals

Het engagementthema sluit aan bij verschillende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie (12.2-6)

Samenwerking

In de eerste helft van 2025 werkte Achmea IM samen met VBDO, Planet Tracker, UNEP-FI en de Business Coalition for a Global Plastic Treaty aan de aanpak van plasticvervuiling. Na nog enkele laatste gezamenlijke engagementgesprekken besloten we in overleg met de VBDO om de gesprekken naar aanleiding van het investor statement uit 2023 af te ronden. En in de aanloop naar de volgende VN-top over het plastic verdrag, die in augustus plaatsvindt in Genève, zal Planet Tracker in juli het investor statement gericht aan de petrochemische sector

nogmaals open stellen voor nieuwe ondertekenaars. Zo krijgt ook dit belangrijke signaal aan ondernemingen die grondstoffen voor plastic produceren opnieuw aandacht. Het statement roept de petrochemische sector op om te accepteren dat de hele plastic-keten, van productie, tot recycling onderdeel wordt van het VN-verdrag. Achmea IM ondertekende dit statement al vorig jaar. Een engagement specialist van Achmea IM zal in samenwerking met UNEP-FI en de Business Coalition for a Global Plastic Treaty deelnemen aan deze VN-top over het plasticverdrag. Met onze actieve bijdrage in genoemde samenwerkingen hebben we de afgelopen jaren nadrukkelijk bijgedragen aan de zichtbaarheid van de financiële sector in het maatschappelijk debat over de schadelijke impact van single-use plastics. Dit kwam onder andere tot uiting in de verschillende investor statements die we ondersteunde en de groeiende coalitie van institutionele beleggers en banken die hun steun uitspreken voor een ambitieus VN plastic verdrag.

Conclusie

Eind juni hebben we het engagementthema over de afbouw van plastic gebruik in verpakking van consumentengoederen afgerond. In het afgelopen half jaar spraken we nogmaals met de meeste ondernemingen in het thema.

Ahold Delhaize

In juni hadden we een laatste gesprek met Ahold Delhaize. De onderneming blijft zich inzetten om plastic verpakking te reduceren. Met het toepassen van de CSRD regels voor rapportage is de kwaliteit van de rapportage, ook over plastic als verpakkingsmateriaal, verder verbeterd. Wel gaat de voortgang ten aanzien van gestelde doelen langzamer dan gepland. Dit heeft te maken met omstandigheden in de markt, zoals de relatief hoge prijs en beperkte beschikbaarheid van gerecycled plastic. Positief is dat de onderneming werkt aan nieuwe doelen voor de periode na 2025, een belangrijk onderdeel van onze engagementdoelen. Ook overweegt de onderneming serieus om zich weer aan te sluiten bij het 'Global Commitment' van de EllenMcArthur foundation. Dit is een samenwerkingsverband waarin ondernemers in de hele plastic keten werken aan reductie van single-use plastic gebruik en het bevorderen van meer circulariteit. Samenvattend beschouwen we de dialoog met Ahold als succesvol afgerond.

Carrefour

In juni spraken we nog een laatste keer met Carrefour. De onderneming heeft goede voortgang gerealiseerd wat betreft de reductie van plastic verpakking. In april van dit jaar stelde Carrefour nieuwe doelen voor reductie van plastic gebruik richting 2030. De onderneming kwam daarmee tegemoet aan een van onze engagementdoelen. Ook zal Carrefour deelnemen aan de volgende fase van het 'Global

Commitment' geleid door de EllenMcArthur Foundation. Verder heeft de onderneming met diverse grote A-merk producenten, waaronder Coca-Cola, afspraken gemaakt over het reduceren van plastic verpakkingen. Voor Coca-Cola gaat het om het introduceren van een recyclesysteem via statiegeld, in de winkels van Carrefour. Carrefour verwacht ook van de grote merken dat ze zich (opnieuw) aansluiten bij het 'Global Commitment'. Gezien de voortgang beschouwen we de dialoog met Carrefour als succesvol afgerond.

Henkel

In april 2025 vond het laatste gesprek met Henkel plaats. We bespraken de laatste ontwikkelingen, de voortgang sinds het begin van de dialoog en verwachtingen voor de periode na 2025. Henkel heeft zich gedurende de engagementperiode aangesloten bij Business Coalition die zich inzet voor een sterk VN plastic verdrag. Ook werkte de onderneming hard aan het beperken en vervangen van plastic verpakkingsmaterialen. De rapportage over materiaalgebruik en voortgang ten aanzien van gestelde doelen is ook verbeterd. En in 2024 was het percentage gerecycled plastic in verpakkingen zelfs onderdeel van de prestatiebeloning voor het bestuur. In het laatste gesprek gaf Henkel aan dat het streven naar verdere reductie van single-use plastic, inclusief het gebruik van nieuwe plastics uit fossiele brandstoffen, wordt voortgezet. De onderneming blijft ook samenwerken met diverse relevante initiatieven. Vanwege de genoemde voortgang bij Henkel beschouwen we de dialoog als succesvol afgerond.

Jeronimo Martins

In mei 2025 spraken we nogmaals met Jeronimo Martins. De onderneming gaf aan dat er voortgang is ten aanzien van het doel om het gebruik van plastic in verpakkingen te beperken. Het totaal volume aan plastic verpakking daalt, en het percentage gerecycled materiaal dat gebruikt wordt neemt toe, hoewel niet zo snel als nodig om de doelen voor eind 2025 te halen. Dit heeft vooral te maken met de kosten en beschikbaarheid van goede kwaliteit gerecycled plastic. De onderneming heeft de afgelopen jaren de rapportage over plastic verpakkingen en het terugdringen daarvan, flink verbeterd. De onderneming geeft in de rapportage duidelijk aan wat de voortgang is ten aanzien van gestelde doelen en geeft daarbij ook toelichting op de voortgang. In het laatste gesprek gaf de onderneming aan de ingezette strategie te blijven voortzetten en daartoe ook te werken aan nieuwe doelen voor de periode tot 2030. Op basis van vastgestelde voortgang sluiten we de dialoog succesvol af.

Kimberly Clark

Eind juni hadden we een laatste gesprek met Kimberly Clark. Voor deze producent van persoonlijke hygiëne producten ligt de uitdaging wat betreft reductie van

single-use plastic vooral bij het gebruik van plastic in de producten. Op gebied van verpakkingen heeft de onderneming al veel reductie van plasticgebruik gerealiseerd. Bijvoorbeeld door over te stappen naar papier en karton als verpakkingsmateriaal. In het laatste gesprek deed de onderneming de toezegging om nieuwe doelen te stellen voor meer gebruik van gerecycled plastic in verpakkingen. De termijn voor het huidige doel loopt af per einde 2025. De onderneming sprak ook de verwachting uit dit jaar nog een forse stap te maken in de toename van gebruik van gerecycled materiaal en daarmee dichterbij het doel voor 2025 te komen. De hoge kosten en de beperkte beschikbaarheid van gerecycled materiaal verhinderen een snellere groei in gebruik van gerecycled plastic. Op basis van de gevoerde gesprekken, de gerapporteerde voortgang en de bereidheid om nieuwe doelen te stellen, beschouwen we de dialoog als succesvol afgerond.

L'Oréal

In juni spraken we nogmaals met L'Oréal. De onderneming laat goede voortgang zien in de reductie van plasticgebruik en heeft recent nieuwe doelen bekend gemaakt. Ook gaat de onderneming de samenwerking met partners in de plasticketen via het 'Global Commitment' voortzetten. Als een van de oplossingen voor reductie van plastic verpakkingen zet L'Oréal stevig in op gebruik van navulverpakking. Vooral in de zakelijke markt, zoals de verkoop van producten aan kappers en schoonheidssalons, is de navulverpakking heel succesvol. In de consumentenmarkt moet er nog gewerkt worden aan de acceptatie van navulverpakkingen als logische en duurzame keuze. De inzet van bekende persoonlijkheden kan daarbij helpen. Zo maakte een bekend parfum merk recent een reclamefilm waarin een bekende actrice uitlegt hoe ze haar parfumesje hergebruikt. Zo wil L'Oréal hergebruik het 'nieuwe cool' maken. Op basis van de getoonde voortgang, de nieuwe doelen en de inzichten uit gevoerde gesprekken, hebben we er vertrouwen in dat L'Oréal zich blijft inzetten om het gebruik van plastic verpakkingen verder terug te dringen. We beschouwen ook deze dialoog als succesvol afgerond.

Procter & Gamble

In mei spraken we nog een laatste keer met Procter & Gamble. De onderneming boekt voortgang richting de doelen voor reductie van plastic verpakkingen. Zo is het gebruik van nieuwe, fossiele plastics, per productverpakking al met 21 procent gedaald ten opzichte van 2017. Het doel is om een reductie van 50 procent te behalen in 2030. Daarvoor moet de onderneming bijvoorbeeld meer gerecycled plastic gebruiken, of andere materialen dan plastic gebruiken. In 2024 gebruikte de onderneming al 17 procent gerecycled plastic voor verpakkingen. Toch gaat de

voortgang niet zo snel als de onderneming hoopte. En vooral in markten met meer wetgeving op gebied van duurzame verpakking gaat de voortgang sneller, zoals in Europa. De hogere kosten en (daardoor) beperkte beschikbaarheid van gerecycled plastic zijn een barrière voor snellere voortgang richting de gestelde doelen. Procter & Gamble ziet dat ook de staat Californië nu werkt aan strengere verpakkingswetgeving. Dit zal ook buiten Californië impact hebben omdat producenten dezelfde verpakking in de gehele Verenigde Staten willen gebruiken. Hoewel we voortgang zien bij Procter & Gamble en de onderneming zich duidelijk committeert aan het terugdringen van plastic verpakkingen, hebben we geen concrete toezegging gekregen en beschouwen we deze dialoog daarom als beperkt succesvol.

Repsol

Het lukte helaas niet om in de eerste helft van 2025 nogmaals met Repsol te spreken. De onderneming was niet in de gelegenheid om ons te woord te staan. Wel beantwoordde Repsol nog een aantal schriftelijke vragen. Uit de recente duurzaamheidsrapportage en de reactie op onze vragen, blijkt dat Repsol goede ambities had om de productie van circulaire materialen zoals gerecycled plastic of biobased plastics op te schalen. Echter, door marktontwikkelingen zoals de lage prijs voor plastic uit fossiele brandstoffen (virgin plastics) en vertraagde in werking treding van Europese regels over gebruik van gerecycled plastic, kon de onderneming deze ambities niet tijdig waarmaken. Afrondend stellen we vast dat we in het contact met Repsol duidelijk onze zorgen kenbaar hebben gemaakt over de verwachte groei van de wereldwijde plastic productie en Repsol's rol daarin. We deelden ook het investor statement van Planet Tracker⁷ dat Achmea IM met ruim 80 andere institutionele beleggers ondersteunde. Met dit statement lieten we Repsol zien dat onze zorgen breed gedeeld worden. Het statement riep de onderneming op om meer vaart te maken met de circulaire strategie. Helaas lukte het niet om de onderneming tot concrete uitspraken over nieuwe ambities of acties te bewegen.

⁷ <https://planet-tracker.org/petchem-investors/>

4.4.2. Voortgang thema

Per eind juni 2025 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 4.4.2.1 MIJLPALEN AFBOUW PLASTIC IN VERPAKKING VAN CONSUMENTENGOEDEREN

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 Henkel AG & Co. KGaA	Duitsland	Huishoudelijke en persoonlijke producten	4,7						
2 Kimberly-Clark Corp	Verenigde Staten	Huishoudelijke en persoonlijke producten	4,7						
3 L'Oreal SA	Frankrijk	Persoonlijke producten	5,5						
4 Procter & Gamble Company	Verenigde Staten	Huishoudelijke en persoonlijke producten	4,7						
5 Jeronimo Martins, SGPS S.A.	Portugal	Supermarktketens	2,5						
6 Carrefour SA	Frankrijk	Supermarktketens	2,5						
7 Repsol SA	Spanje	Olie en gas	n.a.						
8 Royal Ahold Delhaize N.V.	Nederland	Supermarktketens	2,5						

¹ Reductiedoel 'nieuw plastic': Dit doel betreft het terugdringen van gebruik van nieuwe plastic grondstof uit fossiele brandstoffen, ook wel 'virgin plastic' genoemd (% reductie per jaar).

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging van het bedrijf	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 4.4.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
Kimberly-Clark Corp.	Implementatie & monitoring: De onderneming stelt ambitieuze doelen.	In het laatste gesprek deed de onderneming de toezegging om nieuwe doelen te stellen voor de toename van het gebruik van gerecycled plastic in verpakkingen.

4.4.3. Eindevaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 4.4.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 4.4.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	100%	ja
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	75%	ja

Kwalitatieve duiding

- De meeste ondernemingen benoemen de risico's van het gebruik van single-use plastics en de maatregelen die de onderneming neemt om die risico's te reduceren. De introductie van de nieuwe Europese duurzaamheidsrapportage wetgeving (CSRD) heeft hierin verdere verbetering gebracht, met de introductie van het begrip dubbele materialiteit. We vroegen ondernemingen ook om zich te onthouden van lobby tegen nieuw plasticbeleid en juist steun uit te spreken voor nieuw beleid, waaronder het VN plasticverdrag. Op onze suggestie heeft een aantal ondernemingen zich aangesloten bij de Business Coalition for an Ambitious Plastic Treaty.
- De aanpak van het terugdringen van gebruik van plastic verpakkingen is bij veel van de ondernemingen gedurende de engagementperiode verder versterkt. Wel bleek in veel gesprekken dat de ondernemingen sterk afhankelijk zijn van marktomstandigheden, vooral de petrochemie en de supermarkten. Ook bleek uit de gesprekken dat strengere verpakkingswetgeving, met bijvoorbeeld quota voor gebruik van duurzame materialen, ondernemingen helpt om de introductie van duurzame oplossingen te versnellen.
- Voor de meeste ondernemingen bleken de voor 2025 gestelde doelen te ambitieus of in een enkel geval juist te voorzichtig. Veel gesprekken gingen dan ook over het ontwikkelen van een concreter plan van aanpak, per type plastic en product, met duidelijkere, realistische doelen. De ondernemingen met doelen voor 2025 waren in ieder geval bereid nieuwe doelen te stellen, bijvoorbeeld voor 2030.
- Sommige ondernemingen namen deel aan de 'Global Commitment', een samenwerkingsverband van de EllenMcArthur Foundation, gericht op het versnellen van de circulaire economie en reductie van plasticgebruik. In 2026 start een nieuw termijn van dit initiatief en we hebben de ondernemingen aangespoord om ook aan die nieuwe termijn deel te nemen. Dit betekent bijvoorbeeld dat alle deelnemers zich committeren aan een gezamenlijk doel om het gebruik van plastic uit fossiele brandstoffen te verminderen. Ook sloten ondernemingen zich aan bij de Business Coalition.
- We spraken ook veel over het verbeteren van de rapportage over inzet en voortgang op gebied van reductie van single-use plastics. Gedurende de engagementperiode lieten de meeste ondernemingen duidelijk verbetering zien in de rapportage. Zowel wat betreft het benoemen van de relevante risico's als wat betreft de details over materiaalgebruik en de voortgang ten aanzien van gestelde doelen. In de recent gepubliceerde rapportages van Europese ondernemingen was ook een positief effect te zien van de introductie van de CSRD.

Samenvattend concluderen we dat we de ondernemingen hebben aangemoedigd tot meer acties en ambitie aangaande de reductie van single-use plastics. We hebben daarnaast ook effectief gebruik gemaakt van samenwerking met andere stakeholders en institutionele beleggers. Duidelijk is ook dat de ondernemingen voor snellere implementatie en opschaling van duurzame oplossingen de overheid nodig hebben om een eerlijk speelveld te creëren. Dat is nodig om oneerlijke prijs-/concurrentie voordelen van achterblijvers ongedaan te maken. De investor statements die we steunden bevatten ook een oproep aan beleidsmakers om met beter beleid te komen.

4.5. Thematisch: Goede Voeding

Ondanks dat het recht op een goede gezondheid is benoemd in artikel 25 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, is een goede gezondheid wereldwijd niet vanzelfsprekend. Eén van de thema's die cruciaal is voor een goede gezondheid is voeding. Zowel goede - als voldoende voeding zijn van groot belang voor een gezonde samenleving. Zo is enerzijds 1 op de 9 mensen wereldwijd ondervoed en hebben anderzijds ook meer dan 650 miljoen mensen juist obesitas. Om gezondere voedingspatronen mogelijk te maken zijn niet alleen individuele keuzes van belang. Zo is het van belang dat gezonde voeding ook daadwerkelijk beschikbaar is, tegen betaalbare prijzen. Ook is het belangrijk dat consumenten goede informatie kunnen krijgen over de gezondheid van de producten die zij kopen en dat aanbieders terughoudend zijn in marketing van ongezonde producten. Kortom, juist ondernemingen zijn aan zet om betaalbare gezondere opties aan te bieden, te promoten en duidelijke informatie te geven.

Bij dit engagementthema bouwen we voort op het eerdere engagementthema 'Access to Nutrition' dat we tot 2023 hebben gevoerd met de voedingsmiddelenindustrie. Echter, voegen we nu andere sectoren toe die een belangrijke rol spelen in het beschikbaar maken van (on)gezonde voeding, zoals de supermarktsector en brouwerijen. Ook verbreden we onze doelstellingen om zo de verschillende mogelijkheden die ondernemingen hebben om gezondere voedingspatronen te stimuleren in ons engagement te adresseren. Het gaat dan om het gezonder maken van de productenportefeuille, het betaalbaarder maken van gezonde voeding, het beleid rondom de marketing van ongezonde voeding, lobbyactiviteiten, maar ook om het verbeteren van de rapportages van ondernemingen over deze onderwerpen.

4.5.1. Introductie thema

Doel van het thema

TABEL 4.5.1.1 DOELSTELLINGEN GOEDE VOEDING

Doelstelling	Toelichting
Governance	- De onderneming heeft publieke doelstellingen die SMART zijn geformuleerd, om de gezondheidsimpact van hun productenportefeuille te vergroten. - De onderneming integreert het thema "Gezonde Voeding" in de corporate governance, bijvoorbeeld: - Door doelen op gebied van gezonde voeding te integreren in haar beloningsbeleid. - Door het thema aantoonbaar te beleggen en te bespreken binnen de relevante commissies van het bestuur.
Beleid	- De onderneming heeft publiek beschikbaar beleid om: - Geen marketing van ongezonde voeding te richten op kinderen; - Wanneer de onderneming alcoholische dranken produceert, verantwoord alcoholgebruik tegen te gaan en de marketing daarop aan te passen; - Wanneer de onderneming babyvoeding produceert, publiekelijk kenbaar te maken dat het "The International Code of Marketing of Breast-milk Substitutes" respecteert.
Implementatie & monitoring	- De onderneming boekt aantoonbaar vooruitgang op haar doelstellingen. Bijvoorbeeld via: - Het gezonder maken van bestaande producten; - Het introduceren van gezondere producten en/of menu-opties; - Het betaalbaar en breder beschikbaar maken van gezonde voeding; - Het beter informeren van klanten wat betreft de voedingswaarde van haar producten; - Het actief promoten en stimuleren van gezondere opties.
Samenwerking in de keten	- De onderneming werkt actief samen met andere belanghebbenden op het gebied van goede voeding. - De onderneming neemt publiekelijk op een positieve manier een standpunt in op het thema "Gezonde Voeding". Bijvoorbeeld via haar lobby-beleid en openbare standpunten.
Transparantie	- De onderneming meet de gezondheid van haar productenportefeuille en rapporteert hierover, bijvoorbeeld via een zogenaamd 'Nutrient Profiling System' dat de gezondheid van producten in kaart brengt. - De onderneming is transparant over haar lobbyactiviteiten op het thema "Gezonde Voeding".

Sustainable Development Goals

Dit engagementthema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 2: Geen Honger
- SDG 3: Goede Gezondheid en Welzijn

Samenwerking

Bij dit engagement traject werken we samen met het 'Long-term Investors in People's Health' (LIPH) programma van 'ShareAction', het 'Interfaith Center on Corporate Responsibility' (ICCR), het 'Access to Nutrition Initiative' en de 'Health Engagement Alliance'.

LIPH

Het 'Long-term Investors in People's Health' (LIPH) programma van ShareAction is een samenwerkingsverband op het gebied van verantwoord beleggen en gezondheid. Het internationale initiatief richt zich op asset managers en asset owners die stappen willen zetten op het thema "Gezondheid". Binnen het thema "Gezondheid" wordt aandacht besteed aan toegang tot zorg (inclusief medicijnen), een gezond milieu (denk aan de gezondheidsimpact van luchtverontreiniging), gezonde voeding en gezonde werkomstandigheden. Doelen van het programma zijn o.a.

- Samenwerking bij engagement op het thema gezondheid;
- Kennis delen om de impact van beleggingen op het thema gezondheid beter in kaart te brengen;
- Inzicht krijgen in de belemmeringen die bedrijven ervaren, bijvoorbeeld op het gebied van regelgeving, om stappen te zetten naar een gezondere samenleving.

ICCR

Het Interfaith Center on Corporate Responsibility (ICCR) is een organisatie in de Verenigde Staten die in samenwerking met haar leden engagement voert en resoluties indient op diverse duurzaamheidsthema's, waaronder het thema "Gezonde Voeding". Deze samenwerking zullen we met name inzetten bij het escaleren wanneer engagement niet goed loopt, bijvoorbeeld door het indienen van resoluties.

Access to Nutrition Initiative

De 'Access to Nutrition Index' is een initiatief dat wereldwijd ondernemingen in de voedingssector rangschikt op basis van hun prestaties op onder andere de volgende thema's:

- Voorkomen van ondervoeding;
- Voorkomen van obesitas;
- Verantwoorde marketing richting kinderen;
- Het niet promoten van producten die borstvoeding kunnen vervangen.

De index is ontwikkeld op basis van kennis van investeerders, wetenschappers en relevante internationale organisaties zoals de 'United Nations World Health Organisation' (WHO). Er bestaat zowel een wereldwijde index, regionale indices die inzoomen op specifieke landen, als thematische indices. Voorbeelden van deze thematische indices

zijn onderzoeken naar de marketing van vervangers van borstvoeding en de gezondheid van voeding voor jonge kinderen. De resultaten laten zien dat voedingsbedrijven nog belangrijke stappen op het thema Goede Voeding kunnen zetten. Zo blijkt dat slechts 1/3 van de onderzochte voedingsproducten als gezond kunnen worden gekwalificeerd.

Om de resultaten van het onderzoek via investeerders onder de aandacht te brengen bij ondernemingen, is er zowel een investor statement als een gezamenlijk engagement programma gelanceerd vanuit het Access to Nutrition Initiative. Aan beide initiatieven nemen we in het kader van dit engagementthema actief deel.

Health Engagement Alliance

In samenwerking met VGZ, A.S.R., Cardano en Achmea IM is de Health Engagement Alliance (HEAL) opgericht, een platform om samen te werken bij het engagement met fastfood ondernemingen. In eerste instantie zal dit gericht zijn op de bekendere fastfoodketens, waaronder Restaurant Brands International (o.a. Burger King), Yum!Brands (o.a. Pizzahut), McDonald's, Sodexo en Starbucks.

Voortgang

In de eerste helft van 2025 hebben we gesproken met McDonald's, Sodexo, The Coca-Cola Company en AB Inbev. Ook hebben we PepsiCo en Kellanova een brief gestuurd naar aanleiding van de nieuwe Access to Nutrition Index.

McDonald's

Na enig aandringen vond in februari 2025 het eerste gesprek plaats. Tijdens dit gesprek heeft de onderneming meer verteld over haar aanpak van het thema gezonde voeding en aangegeven dat zij recent een nieuw team op dit thema heeft opgericht. In samenwerking met de andere leden van HEAL zijn we dieper ingegaan op de verbeterpunten voor de onderneming. Zo is een belangrijke stap die de onderneming kan zetten het vertalen van haar doelstellingen rondom gezonde voeding naar de gehele productportefeuille. Nu heeft McDonald's alleen doelstellingen voor Happy Meals. Daarnaast hebben we aangedrongen op het gebruik van Nutrient Profiling Models, een wetenschappelijke methode om de gezondheid van de productportefeuille in kaart te brengen en hierover te rapporteren. Hierdoor krijgt de onderneming zelf, maar ook investeerders meer inzicht in de voortgang op dit thema. Ook hebben we gesproken over hoe de onderneming de transparantie over haar lobbyactiviteiten kan vergroten en kan voorkomen dat het tegen regelgeving lobbyt die gezonde voeding stimuleert.

Sodexo

In juni hadden we ons tweede gesprek met Sodexo. Net als het eerste gesprek, was ook dit gesprek

zeer open en constructief. De onderneming erkent het belang van goede voeding en kijkt proactief naar hoe haar strategie op dit thema verbeterd kan worden. De huidige strategie zet in op het informeren van lokale vestigingen over gezonde voeding, ondersteund door een groot team van diëtisten die meehelpen bij het ontwikkelen van het aanbod. De onderneming zet ook in toenemende mate technologie om zowel de voedingswaarde als de duurzaamheidsimpact van producten snel beschikbaar te maken voor consumenten. We zien dit als positieve stappen. We hebben wel aangegeven dat ook het meten en sturen op groepsniveau ook van waarde is. Sodexo liet weten hieraan te werken en te kijken of Nutriscore, het Europese Nutrient Profiling Model, breder gebruikt kan worden binnen de organisatie. Kanttekening is wel dat Sodexo wereldwijd actief is, waar verschillende regelgeving en meetmethodes gelden. Daarnaast spraken we over de betaalbaarheid van gezondere voeding. Sodexo liet weten dat dit voor een deel afhangt van de klant, oftewel de onderneming die catering afneemt. Sommige klanten kiezen ervoor om gezondere voeding goedkoper te maken, maar Sodexo heeft nog geen bedrijfsbrede strategie op dit vlak. We hebben Sodexo daarom de suggestie gedaan om hiervoor zowel een bedrijfsbrede strategie op te stellen, als deze te vertalen naar specifieke klantgroepen, zoals scholen, ziekenhuizen en bedrijfsrestaurants.

[The Coca-Cola Company](#)

The Coca-Cola Company hebben we in samenwerking met een brede coalitie van institutionele beleggers een brief gestuurd naar aanleiding van de uitkomsten van de Access to Nutrition Index. Deze index laat zien dat er bij Coca-Cola enige vooruitgang is qua gezondheid van de productenportefeuille. Maar ook blijkt dat de onderneming nog vele stappen kan zetten om goede voeding beter in haar strategie en governance te integreren. Naar aanleiding van deze brief hebben we in mei een gesprek gehad met de onderneming. Dit gesprek was teleurstellend, onder andere, omdat in het nieuwe jaarverslag de transparantie over het thema gezonde voeding was verminderd. Tijdens het gesprek leek het dat dit een direct gevolg was van de politieke ontwikkelingen in de VS. Dit was een belangrijke reden om onze engagement kracht bij te zetten door het indienen van een resolutie voor de aandeelhoudersvergadering. Deze resolutie richtte zich op het beter inzicht krijgen in de gezondheidseffecten van suikervervangers. Deze resolutie kreeg 11,3 procent van de stemmen, wat in het huidige klimaat een goede score is.

[AB Inbev](#)

Op 11 maart bezochten we het hoofdkantoor van AB Inbev in Leuven. We zijn in het gesprek dieper ingegaan op de groei van alcoholvrije producten. AB Inbev ziet een snelle groei van deze categorie, maar heeft in tegenstelling tot haar concurrenten geen

doelstelling op dit thema. Daarnaast hebben we AB Inbev aanbevolen om Nutrient Profiling Models te gebruiken, deze informatie een plek te geven in haar productontwikkeling en hierover te rapporteren. Ook wat betreft lobbyactiviteiten is er meer transparantie nodig. Daarnaast spraken we over het beleid rondom alcoholvrije producten. AB Inbev ziet een grote groei van deze productcategorie en ziet op dit vlak commerciële kansen. We hebben met de onderneming gesproken over hoe het, net als haar concurrenten, een slimmere strategie hierover kan ontwikkelen. Zo hebben enkele concurrent de strategie om bij elk verkooppunt van alcoholische dranken ook altijd een alcoholvrije optie aan te bieden. De onderneming stond open voor deze suggesties, maar stelde ook dat wijzigingen in de strategie en rapportage pas in 2026 doorgevoerd kunnen worden vanwege de implementatie van de CSRD.

[PepsiCo](#)

Ook PepsiCo hebben we namens een brede groep van institutionele beleggers een brief gestuurd over de uitkomsten van de Access to Nutrition Index. De onderneming zet stappen, zo werkt het intern al met een Nutrient Profiling Model en werkt het aan het verlagen van het zout- en vetgehalte van haar producten. Echter, de onderneming kan zeker nog meer doen. Bijvoorbeeld door geen marketing richting kinderen in te zetten en ook publiekelijk beter te rapporteren over de gezondheid van haar productenportefeuille. De onderneming heeft schriftelijk op deze brief gereageerd. PepsiCo liet weten gezonde voeding een belangrijk thema te vinden en ook in de toekomst verdere stappen te willen zetten. De onderneming committeerde zich echter nog niet aan het aanscherpen van haar marketingstrategie of het publiekelijk rapporteren over de gezondheid van haar productenportefeuille. De onderneming hield een engagement gesprek voor nu nog af, maar we zullen inzetten om dit gesprek in de tweede helft van 2025 plaats te laten vinden.

[Kellanova](#)

In 2024 werd bekend dat Kellanova overgenomen zou worden door Mars. We hebben toch als investeerders besloten een brief te sturen naar Kellanova met de uitkomsten van de Access to Nutrition Index. In deze brief wordt Kellanova opgeroepen om extra stappen op het thema Goede Voeding te zetten. In het bijzonder wat betreft het gezonder maken van haar productenportefeuille en het aanscherpen van haar marketing beleid richting kinderen. We hebben tot nu toe nog echter geen reactie ontvangen op deze brief.. Vanwege de overname van Kellanova door Mars, een onderneming die niet aan de beurs is genoteerd, zullen we Kellanova in dit engagementthema vervangen door een andere relevante onderneming.

Vervolg

In de tweede helft van 2025 zullen we ons met name richten op het plannen van gesprekken met PepsiCo, Associated British Foods en Woolworths.

4.5.2. Voortgang thema

Per eind juni 2025 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 4.5.2.1 MIJLPALEN GOEDE VOEDING

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 The Coca-Cola Company	Verenigde Staten	Dranken	3,3/10						
2 PepsiCo, Inc.	Verenigde Staten	Dranken	4,5/10						
3 McDonald's Corp.	Verenigde Staten	Hotels, restaurants en vrije tijd	A*						
4 Sodexo SA	Frankrijk	Hotels, restaurants en vrije tijd	A*						
5 Domino's Pizza, Inc.	Verenigde Staten	Hotels, restaurants en vrije tijd	BBB*						
6 Woolworths Ltd	Australië	Consumentengoederen Distributie & Retail	AAA*						
7 Kellanova	Verenigde Staten	Voedselproducten	3,8/10						
8 Associated British Foods plc	Verenigd Koninkrijk	Voedselproducten	AA*						
9 Anheuser-Busch InBev	België	Dranken	AA*						

1 Relatieve score in 'Access to Nutrition Global Index' (Voor de ondernemingen met * is de MSCI ESG Score weergegeven omdat de onderneming niet is opgenomen in de 'Access to Nutrition Global Index').

LEGENDA MIJLPALEN

Symbol status ongewijzigd	Symbol statuswijziging van het bedrijf	1. Analyse	2. Initiëren	3. Voeren	4. Toezegging	5. Aanpassen	6. Afronding
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialogo onsuccesvol

1 De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

2 De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

4.5.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordtaan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 4.5.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 4.5.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	67%	nee
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	0%	nee

4.6. Thematisch: Just Transition

De transitie naar een klimaatneutrale economie heeft ingrijpende gevolgen voor werkgelegenheid, gemeenschappen, waardeketens én het milieu wereldwijd. Een rechtvaardige transitie – ofwel Just Transition – betekent dat deze omschakeling sociaal en ecologisch verantwoord plaatsvindt. Werknemers, toeleveranciers en gemeenschappen die geraakt worden door de energietransitie moeten eerlijk worden behandeld, beschermd en ondersteund. En dat geldt ook voor het milieu. Dit vraagt om beleid van ondernemingen dat inzet op sociale dialoog, her- en bijscholing van werknemers, bescherming van arbeidsrechten, zorg voor leefomstandigheden in mijnbouwgebieden en het voorkomen van milieuschade in kwetsbare regio's.

Internationale richtlijnen zoals de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights onderstrepen het belang van een rechtvaardige transitie. Toch hebben veel ondernemingen nog onvoldoende beleid en maatregelen om negatieve sociale en ecologische gevolgen van de klimaattransitie te voorkomen of te verzachten. Vooral in sectoren als de auto-industrie en mijnbouw, waar herstructurering en verandering in relevante grondstoffen centraal staan, is het risico op sociale ontwrichting en milieuschade groot. In dit engagementthema gaat Achmea IM daarom in gesprek met ondernemingen in deze sectoren. Het doel is om beleid, uitvoering en transparantie rond Just Transition te versterken, zodat de energietransitie eerlijk en duurzaam verloopt voor alle betrokkenen.

4.6.1. Introductie thema

Doel van het thema

TABEL 4.6.1.1 DOELSTELLINGEN JUST TRANSITION

Doelstelling	Indicatoren
Governance	- Verantwoordelijkheid voor de just transition wordt op bestuursniveau belegd en de verantwoordelijke bestuurder heeft voldoende expertise op het thema. - Het bestuur voert gestructureerd de dialoog met experts en belanghebbenden op het thema. - Ondernemingen brengen hun just transition aanpak in lijn met de relevante internationale standaarden en richtlijnen op gebied van milieu, mensenrechten en arbeidsnormen.
Beleid	- De onderneming brengt de risico's voor, en impact op het milieu, werknemers en andere belanghebbenden als gevolg van de klimaattransitie in kaart en ontwikkelt beleid om die risico's aan te pakken. - De onderneming stelt tijdsgebonden en meetbare indicatoren vast voor het mitigeren van de impact van de klimaattransitie op het milieu, haar werknemers en andere belanghebbenden. - De onderneming identificeert grondstoffen en leveranciers waarvoor het verhoogde due diligence uitvoert. - De onderneming stelt verwachtingen aan haar leveranciers ten aanzien van milieubescherming en sociale bescherming van werknemers en andere belanghebbenden. - De onderneming brengt haar beleid voor directe en indirecte lobbyactiviteiten in lijn met de doelen van de just transition.
Implementatie	- De onderneming voert de sociale dialoog met werknemers, vakbonden en andere belanghebbenden over de just transition. - De onderneming verschaft werknemers toegang tot groene en waardige banen en biedt werknemers om- en bijscholing aan. - De onderneming waarborgt milieubescherming bij haar eigen activiteiten en in de waardeketen. - De onderneming waarborgt de sociale bescherming van haar werknemers en andere belanghebbenden in de klimaattransitie. - De onderneming houdt rekening met kansengelijkheid bij de maatregelen die het neemt voor de just transition.
Monitoring & Transparantie	- De onderneming rapporteert over de risico's voor, en impact op het milieu, werknemers en andere belanghebbenden als gevolg van de klimaattransitie. - De onderneming rapporteert over de impact van de just transition maatregelen die het neemt.

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit het meeste aan bij de volgende Sustainable Development Goals (SDG's):

- SDG 8: Eerlijk werk en economische groei (8.5, 8.7)
- SDG 10: Ongelijkheid verminderen (10.1)

- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie (12.6)

Samenwerking

Voor het thema Just Transition werken we samen met verschillende internationale en nationale partners. Zo nemen we deel aan het Just Transition

engagementinitiatief van het Interfaith Center on Corporate Responsibility (ICCR) ter bevordering van verantwoorde lithiumwinning. Daarnaast zijn we betrokken bij het Investor Initiative on Responsible Nickel Supply Chains dat wordt gecoördineerd door de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) en Rainforest Foundation Norway. In dit initiatief werken we samen met andere beleggers aan engagement met autofabrikanten over verantwoorde toeleveringsketens van nikkel, een cruciaal metaal voor autobatterijen.

Voortgang

In de eerste helft van het jaar hebben we het voorbereidend onderzoek voor dit thema gedaan. Ook hebben we sommige ondernemingen in het thema een brief gestuurd met een introductie van onze zorgen rond het thema en het verzoek tot een dialoog daarover. De overige brieven volgen binnenkort. Met een aantal ondernemingen staat inmiddels een eerste gesprek gepland in september.

Albemarle

Albemarle is een Amerikaanse chemie- en mijnbouwonderneming met wereldwijde activiteiten in de winning en verwerking van lithium, broom en katalysatoren. De onderneming speelt een sleutelrol in de energietransitie, met name via de lithiumactiviteiten in onder andere Chili. Daarmee is Albemarle een relevante partij voor engagement op het thema Just Transition.

In de publieke communicatie besteedt Albemarle aandacht aan sociale en ecologische aspecten van de bedrijfsvoering, met speciale aandacht voor de lithiumwinning in Zuid-Amerika. In juni 2025 is een engagementbrief gestuurd aan Albemarle Corporation. Daarin is de onderneming uitgenodigd voor een dialoog over Just Transition. In de brief is verwezen naar deze initiatieven, met daarbij de oproep tot verdere integratie, concretisering en transparantie. Albemarle heeft toegezegd om in de tweede helft van 2025 met ons in gesprek te gaan over dit onderwerp.

Anglo American

Anglo American is een mijnbouwonderneming gevestigd in het Verenigd Koninkrijk en in Zuid-Afrika. Deze mijnbouwgi-gant is actief in onder meer koper, platina, nikkel en diamant en werkt in diverse risicovolle regio's. Daarmee is Anglo American een relevante partij voor engagement op het thema Just Transition.

Het thema Just Transition wordt erkend in de publieke communicatie van de onderneming. Tegelijkertijd laten benchmarks zoals de Corporate Human Rights Benchmark en de Net Zero Company Benchmark van Climate Action 100+ zien dat er nog veel ruimte is voor verbetering. Binnenkort wordt een engagementbrief gestuurd aan Anglo American. Daarin wordt het

belang benadrukt van verdere versterking van beleid, uitvoering en transparantie.

BMW

BMW is een Duitse autofabrikant met een duidelijke strategische focus op elektrificatie, digitalisering en duurzaamheid. De onderneming produceert voertuigen onder de merken BMW, MINI en Rolls-Royce en beschikt over een wereldwijd netwerk van productielocaties en leveranciers van onderdelen. BMW speelt een centrale rol in de transitie naar duurzame mobiliteit en is daarmee een sleutelonderneming in de context van een rechtvaardige transitie.

Vanwege de omvang van het personeelsbestand, de geografische spreiding van de activiteiten en de afhankelijkheid van kritieke grondstoffen zoals lithium, kobalt en nikkel, is BMW een relevante partij voor engagement op het thema Just Transition. Zowel de interne herstructurering van werkgelegenheid als de sociale en ecologische risico's in de toeleveringsketen maken de onderneming geschikt voor dialoog over dit onderwerp.

In de eerste helft van 2025 is een engagementbrief gestuurd aan BMW. Daarin is de onderneming uitgenodigd voor een dialoog over Just Transition. In de brief is verwezen naar positieve stappen die BMW reeds heeft gezet, zoals de ontwikkeling van het Integrative Just Transition Approach en de betrokkenheid bij ketenstandaarden via de Initiative for Responsible Mining Assurance (IRMA) en de Responsible Minerals Initiative (RMI). Tegelijkertijd is het belang benadrukt van verdere verdieping en concretisering van beleid, uitvoering en rapportage. BMW heeft toegezegd om in september 2025 in gesprek te gaan over dit onderwerp.

Ford Motor Company

Ford is een Amerikaanse autofabrikant met wereldwijde activiteiten en een duidelijke focus op elektrificatie en herstructurering van de productielijnen. De onderneming heeft een grote maatschappelijke voetafdruk, zowel via het personeelsbestand als via de wereldwijde toeleveringsketen. Daarmee is Ford een relevante partij voor engagement op het thema Just Transition.

Positieve signalen zijn onder meer de oprichting van de Social Action Council, die sociale thema's agendeert richting het bestuur, en de eisen aan mijnbouw- en verwerkingsfaciliteiten in de Supplier Code of Conduct. In mei 2025 is een engagementbrief gestuurd aan Ford Motor Company. Daarin is de onderneming uitgenodigd voor een dialoog over Just Transition. In de brief is verwezen naar bestaande initiatieven, met daarbij de oproep tot verdere verdieping en transparantie. Ford

heeft toegezegd om in september 2025 in gesprek te gaan over dit onderwerp.

Mineral Resources

Mineral Resources is een Australisch mijnbouwbedrijf dat actief is in de winning van onder meer lithium en ijzererts. De onderneming heeft een sterke aanwezigheid in West-Australië en levert grondstoffen die essentieel zijn voor de energietransitie. Vanwege de impact op lokale gemeenschappen en de rol in de waardeketen van kritieke mineralen is Mineral Resources een relevante partij voor engagement op het thema Just Transition.

In de publieke rapportages erkent de onderneming dat mijnbouwactiviteiten invloed hebben op gemeenschappen, en dat het zich inzet voor duurzame ontwikkeling in de mijngebieden. Tegelijkertijd is er ruimte voor verbetering, onder meer op basis van benchmarks van de World Benchmarking Alliance en Climate Action 100+. Binnenkort wordt een engagementbrief gestuurd aan Mineral Resources. Daarin wordt de onderneming uitgenodigd voor een dialoog over Just Transition.

Stellantis

Stellantis is een van de grootste autofabrikanten ter wereld. De onderneming heeft tegenwoordig het hoofdkantoor in Nederland, maar omvat veertien automerken met historie in diverse landen, waaronder Peugeot, Citroën, Fiat, Opel, Jeep en Maserati. Stellantis is actief in meer dan 130 markten. Stellantis heeft een uitgesproken strategie gericht op elektrificatie, met als doel om tegen 2030 uitsluitend emissievrije voertuigen te verkopen in Europa. De omvang van de onderneming, de wereldwijde aanwezigheid en afhankelijkheid van kritieke grondstoffen, maken Stellantis tot een relevante partij op het thema Just Transition.

De onderneming heeft een omvangrijk personeelsbestand en een complexe, wereldwijde toeleveringsketen. Daarmee is zij blootgesteld aan sociale en ecologische risico's die samenhangen met de klimaattransitie. In de eerste rapportage onder de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) zijn onderwerpen als sociale dialoog en vaardigheden voor innovatie aangemerkt als materiële impacts, risico's en kansen. Daarnaast zijn er inspanningen geleverd om negatieve effecten op mens en milieu in de keten te beperken, onder meer via het Global Responsible Purchasing-beleid.

Binnenkort wordt een engagementbrief gestuurd aan Stellantis. Daarin wordt de onderneming uitgenodigd voor een dialoog over Just Transition. In de brief wordt verwezen naar de stappen die reeds zijn gezet, met daarbij de oproep tot verdere integratie, concretisering en transparantie.

Renault

Renault is een Franse autofabrikant met een sterke positie in Europa en opkomende markten. De onderneming maakt deel uit van de Renault-Nissan-Mitsubishi-alliantie en heeft een duidelijke strategische focus op elektrificatie en herstructurering van de activiteiten. Met een omvangrijk personeelsbestand en een internationale waardeketen is Renault een relevante partij voor engagement op het thema Just Transition.

Renault adresseert het thema actief, onder meer via de ReKnow University, die inzet op het bij- en omscholen van medewerkers voor toekomstige mobiliteit. Ook het verantwoord inkoopbeleid in de keten is een stap in de goede richting. In de eerste helft van 2025 is een engagementbrief gestuurd aan Renault Group. Daarin is de onderneming uitgenodigd voor een dialoog over Just Transition. In de brief is verwezen naar de reeds genomen stappen, met daarbij de oproep tot verdere integratie, concretisering en transparantie. Renault heeft toegezegd om in september 2025 in gesprek te gaan over dit onderwerp.

Rio Tinto

Rio Tinto is een Brits-Australische mijnbouwonderneming met activiteiten verspreid over de hele wereld, in onder meer ijzererts, aluminium, koper en lithium. De onderneming is actief in regio's met verhoogde sociale en ecologische risico's en speelt een belangrijke rol in de toelevering van grondstoffen voor de energietransitie. Daarmee is Rio Tinto een relevante partij voor engagement op het thema Just Transition.

In de publieke communicatie erkent Rio Tinto dat mijnbouwactiviteiten impact hebben op lokale gemeenschappen. Daarbij geeft de onderneming ook aan dat ze zich inzet voor duurzame ontwikkeling in de mijngebieden. Tegelijkertijd laten benchmarks zoals de Corporate Human Rights Benchmark en het Net Zero Company Benchmark van Climate Action 100+ zien dat er ruimte is voor verbetering. Binnenkort wordt een engagementbrief gestuurd aan Rio Tinto. Daarin wordt het belang benadrukt van verdere versterking van beleid, uitvoering en transparantie.

Vervolg

In de tweede helft van 2025 willen we met alle ondernemingen een eerste gesprek hebben.

4.6.2. Voortgang thema

Per eind juni 2025 laat het thema onderstaande voortgang op de mijlpalen zien.

TABEL 4.6.2.1 MIJLPALEN JUST TRANSITION

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 BMW	Duitsland	Automobielen	1,3/20						
2 Stellantis NV	Nederland	Automobielen	3,8/20						
3 Ford Motor Company	Verenigde Staten	Automobielen	5/20						
4 Renault SA	Frankrijk	Automobielen	3,8/20						
5 Rio Tinto Limited	Australië	Metaal & Mijnbouw	14,7/25						
6 Anglo American plc	Zuid-Afrika	Metaal & Mijnbouw	11,4/25						
7 Albemarle Corporation	Verenigde Staten	Chemicaliën	n.a.						
8 Mineral Resources Ltd.	Australië	Metaal & Mijnbouw	n.a.						

¹ Voor de autoproducenten tonen we de 'just transition score' van de World Benchmarking Alliance (WBA); voor de mijnbouwbedrijven tonen we de WBA score voor mensenrechten.

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging van het bedrijf	1. Analyse	2. Initiëren	3. Voeren	4. Toezegging	5. Aanpassen	6. Afronding
status	wijziging	van het	dialogoog	dialogoog	bedrijf	beleid	dialogoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialogoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

4.6.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 4.6.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 4.6.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	50%	nee
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	0%	nee
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	0%	nee

4.7. Thematisch: Kleding en circulariteit

De kledingsector heeft momenteel een grote negatieve impact op milieu en klimaat. Dit komt door het gebruik van specifieke grondstoffen inclusief chemicaliën, het veroorzaken van CO₂-emissies, het grote watergebruik en watervervuiling. De sector veroorzaakt ongeveer 8 procent van de totale CO₂-emissies wereldwijd en gebruikt jaarlijks 93 biljoen liter water. Met name de bewerking van materialen en het kleuren van de stoffen, leidt tot veel watervervuiling. Maar vooral ook de relatief korte gebruiksduur van veel kleding zorgt voor een grote milieudruk. De kledingsector is nog verre van circulair en dit leidt tot enorme volumes aan afval, bestaande uit snel afgedankte - of zelfs onverkochte kleding. Per jaar belandt er 92 miljoen ton kledingafval op stortplaatsen. En als de verwachte groei van de kledingproductie, inclusief 'fast-fashion' doorzet, zal de hoeveelheid afval veroorzaakt door de sector tegen het einde van het decennium stijgen tot 134 miljoen ton per jaar. Kortom, de huidige, lineaire wijze waarop de kledingsector functioneert, betekent een grote belasting voor het milieu en een significant risico voor het klimaat en de menselijke gezondheid. Om de milieuproblemen in deze sector te verminderen, zal ze veel meer circulair moeten worden.

4.7.1. Introductie thema

Doel van het thema

Doel van dit engagement programma is om de geselecteerde ondernemingen de nodige stappen te laten nemen om serieus de transitie van een lineaire naar een circulaire kledingsector in te zetten. We vragen daartoe het volgende van de geselecteerde ondernemingen:

TABEL 4.7.1.1 DOELSTELLINGEN KLEDING EN CIRCULARITEIT

Doelstelling	Indicatoren
Governance	De onderneming maakt de transitie naar een meer circulaire kledingsector onderdeel van de strategie. En de eindverantwoordelijkheid voor de voortgang is duidelijk belegd bij het bestuur van de onderneming
Beleid	De onderneming ontwikkelt adequaat beleid gericht op de transitie naar een circulaire economie. Onderdeel daarvan zijn concrete tijdgebonden doelen, met indicatoren waarop voortgang wordt gemeten en gerapporteerd
Implementatie & monitoring	De onderneming implementeert het beleid, meet de voortgang op basis van concrete indicatoren en rapporteert daarover in publieke rapportages
Samenwerking in de keten	De onderneming werkt samen met experts, sectorgenoten en andere relevante partijen, om kennis te ontwikkelen en te delen en daarmee de transitie te versnellen
Transparantie	De onderneming rapporteert transparant aan investeerders en andere belanghebbenden over kansen, risico's en de concrete voortgang naar een meer circulair business model en bedrijfsvoering

Bij het onderdeel 'governance' zullen we ook kijken of doelen met betrekking tot circulariteit onderdeel zijn van het beloningsbeleid van het bestuur van de onderneming. En we zullen vragen hoe de onderneming zich opstelt ten aanzien van nieuwe wetgeving die de transitie naar meer circulair werken moet stimuleren en faciliteren. We rekenen op een constructieve houding van de ondernemingen in de sector ten aanzien van dergelijke nieuwe wetgeving.

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 12: Verzeker duurzame consumptie- en productiepatronen (12.2, 12.4, 12.5, 12.6)
- SDG 14: Behoud en maak duurzaam gebruik van oceanen, zeeën en maritieme hulpbronnen (14.1)

Samenwerking

Achmea IM heeft zich eind 2024 aangesloten bij het engagementinitiatief 'Fostering Action on Biodiversity through Responsible Investment in Clothing' ofwel FABRIC, gecoördineerd door de Finance for Biodiversity Foundation. De doelen van dit programma, waaronder gebruik van duurzame materialen en de transitie naar een meer circulaire kledingsector, komen grotendeels overeen met de doelen van ons engagementthema. En het FABRIC initiatief richt zich ook op ondernemingen in ons engagementthema kleding en circulariteit. Door deelname aan het FABRIC initiatief kunnen we in samenwerking een sterker signaal aan de ondernemingen geven. Zo vond het gesprek met Fast Retailing plaats in samenwerking met het FABRIC initiatief.

Voortgang thema

In het afgelopen halfjaar hebben we opnieuw met een aantal ondernemingen gesproken of schriftelijk informatie uitgewisseld. Hieronder een kort verslag van deze contacten.

Adidas

In antwoord op ons verzoek om een volgend gesprek gaf Adidas aan dit gesprek liever in de tweede helft van het jaar te doen. Wel kregen we per e-mail antwoord op een aantal inhoudelijke vragen. Zo meldde Adidas dat ze hard werkt aan de herziening van de duurzaamheidsrapportage. Belangrijk uitgangspunt daarvoor is de dubbele materialiteitsanalyse die door de EU verplicht wordt in het kader van de CSRD. Dit leidt ook tot een nieuwe kijk op materiele risico's, impact en kansen. Ook meldde Adidas voortgang in het gebruik van meer duurzame materialen. Daarvoor doet Adidas veel onderzoek naar innovaties op gebied van materialen en materiaalgebruik.

Fast Retailing

We spraken in mei met Fast Retailing. De onderneming vertelde dat ze werkt aan een analyse van impact op biodiversiteit. Landgebruik en vervuiling als oorzaken van biodiversiteitsverlies staan daarin centraal. De inzichten uit de analyse gebruikt Fast Retailing voor het stellen van prioriteiten voor het reduceren van biodiversiteitsverlies en het streven naar een meer circulaire bedrijfsvoering. Zo kijkt Fast Retailing kritisch naar de milieueffecten van gebruikte materialen en hoe dit te reduceren. Na het gesprek stuurden we een e-mail aan de onderneming met suggesties voor verdere verbetering. Dit betrof een aantal goede voorbeelden van ondernemingen die al veel rapporteren over hun impact op de natuur en hoe dat te beperken. Ook deden we suggesties voor criteria op gebied van duurzame katoen en regeneratieve landbouw en over hoe de onderneming de leveranciers kan ondersteunen in verduurzaming van materialen. Daar zullen we in een volgend gesprek op terug komen.

Kering

In juni spraken weer met Kering. De onderneming gaf in reactie op ons verzoek meer inzicht in de criteria die ze hanteert voor regeneratieve landbouw. Hiermee is voldaan aan de toezegging die Kering deed in het gesprek in september 2024. Tot deze criteria voor meer duurzame landbouw behoren het verbeteren van de bodem en reductie van het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Kering past deze aanpak ook toe voor katoen en stimuleert ook de productie van biologische katoen. Verder vertelde Kering dat de analyse van de impact op natuur en biodiversiteit verder is verbeterd. Daarmee kan Kering nog beter prioriteiten stellen voor het duurzaamheidsbeleid. Duidelijk is dat de productie en verwerking van leer prioriteit verdient. Kering werkt dan ook hard aan de reductie van de impact van de productie en verwerking van leer. Op gebied van meer circulaire businessmodellen zet Kering in op het versterken van dienstverlening zoals reparatie van producten en het verantwoord verwerken van onverkochte producten. Bovendien heeft Kering een belang genomen in Vestiaire Collective, een online platform voor verkoop van luxe kleding.

Zalando

We sprak in juni met Zalando. In het jaarverslag over 2024 toont Zalando goede vorderingen op gebied van impactanalyse en dubbele materialiteitsanalyse. Ook de rapportage over gebruik van meer duurzame materialen is verbeterd. In het gesprek kon Zalando de recente ontwikkelingen nog nader toelichten. Zo kondigde de onderneming ook aan dat in de loop van 2025 een aantal nieuwe duurzaamheidscriteria in te voeren voor materialen voor de producten onder eigen label. In het gesprek vroegen we Zalando ook om meer aandacht te besteden aan de ontwikkeling van de omzet uit circulaire activiteiten, zoals van het pre-owned platform dat tweedehands kleding verkoopt.

Vervolg

In de tweede helft van 2025 zullen we opnieuw met de overige ondernemingen spreken.

4.7.2. Voortgang thema

Per eind juni 2025 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 4.7.2.1 MIJLPALLEN KLEDING EN CIRCULARITEIT

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 adidas AG	Duitsland	Textiel, kleding en luxeproducten	AAA						
2 FAST RETAILING CO., LTD.	Japan	Detailhandel	AA						
3 Gildan Activewear Inc.	Canada	Textiel, kleding en luxeproducten	AA						
4 Hennes & Mauritz AB	Zweden	Detailhandel	AA						
5 Industria de Diseno Textil, S.A.	Spanje	Detailhandel	AA						
6 Kering SA	Frankrijk	Textiel, kleding en luxeproducten	AAA						
7 TJX Companies Inc	Verenigde Staten	Detailhandel	A						
8 Zalando SE	Duitsland	Detailhandel	AA						
9 ZOZO Inc	Japan	Detailhandel	AAA						

¹ MSCI ESG score

LEGENDA MIJLPALLEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 4.7.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
Adidas	• Transparantie: De onderneming rapporteert transparant aan investeerders en andere belanghebbenden over kansen, risico's en de concrete voortgang naar een meer circulair business model en bedrijfsvoering. • Beleid: De onderneming stelt concrete tijdgebonden doelen, met indicatoren waarop voortgang wordt gemeten en gerapporteerd.	• In het duurzaamheidsverslag over 2024 laat Adidas zien dat de rapportage over circulariteit en duurzaam materiaalgebruik is verbeterd. • Adidas heeft ook een nieuw doel gesteld: de onderneming wil dat in 2030 10 procent van het gebruikte polyester afkomstig is van textiel recycling
Kering	• Transparantie: De onderneming rapporteert transparant aan investeerders en andere belanghebbenden over kansen, risico's en de concrete voortgang naar een meer circulair businessmodel en bedrijfsvoering.	• Kering is de toezegging nagekomen om meer details te rapporteren over de positieve impact van regeneratieve landbouw en gehanteerde criteria.
Zalando	• Transparantie: De onderneming rapporteert transparant aan investeerders en andere belanghebbenden over kansen, risico's en de concrete voortgang naar een meer circulair business model en bedrijfsvoering. • Beleid: De onderneming ontwikkelt adequaat beleid gericht op de transitie naar een circulaire economie.	• In de rapportage over 2024 toont Zalando duidelijke meer inzicht in relevante duurzaamheidsrisico's (dubbele materialiteit) en gebruikte criteria voor duurzame materialen. • Zalando kondigde aan om in de loop van dit jaar nieuwe criteria te implementeren voor duurzaamheid van gebruikte materialen.

4.7.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 4.7.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 4.7.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	100%	ja
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	44%	nee

4.8. Thematisch: Klimaattransitie Luchtvaart

De luchtvaartsector staat voor een enorme uitdaging als het gaat om de klimaattransitie. Deze sector is verantwoordelijk voor ongeveer 2-3 procent van de wereldwijde CO₂-uitstoot, en de vraag naar luchtvervoer blijft groeien. Om de klimaatdoelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs te halen, moet de luchtvaartsector drastische maatregelen nemen om de uitstoot te verminderen. Eén van de belangrijkste strategieën is de ontwikkeling en inzet van duurzame vliegtuigbrandstoffen (SAF). Deze brandstoffen, gemaakt van hernieuwbare bronnen zoals plantaardige oliën en afval, kunnen de CO₂-uitstoot van vliegtuigen aanzienlijk verminderen. Een andere belangrijke maatregel is het verbeteren van de operationele efficiëntie. Dit omvat het optimaliseren van vluchtroutes en het moderniseren van de vloot met zuinigere vliegtuigen om brandstofverbruik en uitstoot te minimaliseren. Voor de langetermijn moet de sector ook kijken naar hybride en elektrische vliegtuigen. Tot slot speelt regelgeving — waar ondernemingen via hun lobbyactiviteiten invloed op uitoefenen — een cruciale rol. Overheden kunnen emissienormen stellen en de sector stimuleren om te investeren in groene technologieën.

4.8.1. Introductie thema

Doel van het thema

TABEL 4.8.1.1 DOELSTELLINGEN KLIMAATTRANSITIE LUCHTVAART

Doelstelling	Indicatoren
Governance	- De onderneming belegt verantwoordelijkheid voor klimaatbeleid op bestuursniveau. - Beloningsbeleid voor bestuurders is gekoppeld aan klimaatdoelstellingen.
Beleid	- De onderneming heeft reductiedoelstellingen voor scope 1, 2 en 3-emissies. - De onderneming heeft extern gevalideerde 'science-based' emissiereductie-doelstellingen. - De onderneming heeft een doelstelling voor netto-nul uitstoot. - De onderneming maakt onderscheid tussen emissiereductie en -compensatie in haar strategie en doelstellingen. - De onderneming heeft een strategie en doelstellingen voor het beperken van condenssporen. - De onderneming brengt haar lobbybeleid in lijn met de eigen klimaatambities. - De onderneming voert een klimaatscenario-analyse uit.
Innovatie	- De onderneming ontwikkelt een plan voor de transitie van haar vloot. - De onderneming ontwikkelt een inkoopbeleid voor duurzame vliegtuigbrandstof. - De onderneming neemt maatregelen om route-efficiëntie te verbeteren. - De onderneming brengt geplande investeringen in lijn met haar klimaatdoelstellingen.
Samenwerking	- De onderneming werkt samen met branchegenoten en leveranciers voor het verbeteren van brandstofefficiëntie. - De onderneming werkt samen met branchegenoten en leveranciers voor de opschaling van duurzame vliegtuigbrandstof. - De onderneming draagt bij aan wetenschappelijke onderzoek over de klimaateffecten van condenssporen.
Transparantie	- De onderneming rapporteert emissiedata voor scope 1, 2 en 3-emissies. - De onderneming rapporteert over de klimaateffecten van condenssporen. - De onderneming rapporteert over haar brandstofverbruik. - De onderneming rapporteert aan CDP over haar klimaattransitieplan.

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 7: Betaalbare en duurzame energie (7.2 en 7.3)
- SDG 9: Industrie, innovatie en infrastructuur (9.4)
- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie (12.2, 12.4 en 12.6)
- SDG 13: Klimaatactie (13.2 en 13.3)

Samenwerking

Via de 'Dutch Climate Coalition' (DCC)⁸ gaan we de samenwerking aan met onze Nederlandse branchegenoten. Waar ons engagement met de luchtvaartsector overlapt, voeren we samen de dialoog. Daarnaast delen we goede voorbeelden met elkaar en ontwikkelen we gezamenlijke engagementverwachtingen voor de sector.

⁸ De Dutch Climate Coalition (DCC) is een groep gelijkgestemde Nederlandse investeerders bestaande uit Achmea IM, APG, a.s.r. asset management, MN, Pensioenfonds Rail & OV, PGGM en Van Lanschot Kempen.

Voortgang

In de eerste helft van het jaar hebben we het voorbereidend onderzoek voor dit thema gedaan. Ook hebben we alle ondernemingen in het thema een brief gestuurd met een introductie van onze zorgen rond het thema en het verzoek tot een dialoog daarover.

CH Robinson Worldwide

In onze eerste brief aan C.H. Robinson hebben wij onze waardering uitgesproken voor de reeds genomen stappen op het gebied van klimaatbeleid, waaronder een indrukwekkende 47 procent reductie in scope 1- en 2-emissie-intensiteit. Dit toont aan dat de onderneming zich bewust is van haar rol in het beperken van klimaatverandering en de noodzaak tot actie. Tegelijkertijd erkennen wij de structurele uitdagingen waarmee logistieke dienstverleners worden geconfronteerd bij het ontwikkelen van langetermijnstrategieën voor decarbonisatie, gezien hun coördinerende rol over verschillende transportmodaliteiten met uiteenlopende verduurzamingspaden. In het engagementtraject willen wij met C.H. Robinson in gesprek over de verankering van klimaatbeleid in de governance, waaronder de verantwoordelijkheid op bestuursniveau en de koppeling van beloningsbeleid aan klimaatdoelen. Daarnaast vragen wij aandacht voor de volledigheid en transparantie van het klimaatbeleid, met name ten aanzien van scope 3-emissies uit uitbesteed transport, de aanpak van klimaateffecten van condenssporen, en de afstemming van lobbyactiviteiten met klimaatambities. Ook willen wij bespreken hoe innovatie en samenwerking met ketenpartners worden ingezet om emissies te reduceren, en hoe investeringen in digitale oplossingen en modal shift bijdragen aan het realiseren van netto-nul uitstoot doelstellingen.

Delta Air Lines

Met het verzenden van onze eerste brief aan Delta Air Lines Inc. is onze dialoog met de onderneming gestart. Wij spraken onze waardering uit voor Delta's gevalideerde emissiereductiedoelstellingen voor 2035 onder het Science Based Targets initiative (SBTi), en voor de investeringen door Delta in duurzame vliegtuigbrandstoffen (SAF) en vlootvernieuwing. Deze initiatieven tonen aan dat Delta zich bewust is van haar rol in het beperken van klimaatverandering en de noodzaak tot actie. Tegelijkertijd blijven er aandachtspunten bestaan die relevant zijn voor een vervolgspraak. Zo vragen wij om een dialoog over de verankering van klimaatbeleid in de governance, waaronder de verantwoordelijkheid op bestuursniveau en de koppeling van beloningsbeleid aan klimaatdoelen. Daarnaast is er behoefte aan meer duidelijkheid en transparantie in het klimaatbeleid, met name ten aanzien van scope 3-emissies, de aanpak van klimaateffecten van condenssporen, en de afstemming van lobbyactiviteiten met klimaatambities. Ook wordt gevraagd naar concrete stappen op

het gebied van innovatie, zoals vloottransitie, inkoopbeleid voor SAF, en investeringsafstemming op klimaatdoelen. Tot slot is samenwerking met ketenpartners en rapportage over klimaatbeleid en emissies een belangrijk aandachtspunt.

Deutsche Post DHL

In onze eerste brief aan Deutsche Post DHL (hierna: DHL) hebben wij onze waardering uitgesproken voor de reeds genomen stappen om de luchtvaartgerelateerde CO₂-uitstoot te reduceren, waaronder vlootoptimalisatie en netwerkverbeteringen. Deze initiatieven tonen aan dat DHL zich bewust is van zijn verantwoordelijkheid binnen de mondiale logistieke keten en de noodzaak om klimaatrisico's te beperken. Tegelijkertijd erkennen wij de structurele uitdagingen waarmee geïntegreerde luchtvrachtvervoerders worden geconfronteerd bij het realiseren van hun klimaatambities op de middellange en lange termijn. In het engagementtraject willen wij met DHL in gesprek over de verankering van klimaatbeleid in de governance, waaronder de verantwoordelijkheid op bestuursniveau en de koppeling van beloningsbeleid aan klimaatdoelen. Daarnaast vragen wij aandacht voor de volledigheid en transparantie van het klimaatbeleid, met name ten aanzien van scope 1, 2 en 3-emissies, het gebruik van duurzame vliegtuigbrandstoffen (SAF), en de afstemming van lobbyactiviteiten met klimaatambities. Ook willen wij bespreken hoe innovatie en samenwerking met ketenpartners worden ingezet om emissies te reduceren, en hoe investeringen in digitalisering en modal shift bijdragen aan de klimaatdoelstellingen.

DSV

Onze dialoog met de onderneming ging van start via het delen van onze vragen en zorgen aan de onderneming per brief. DSV heeft reeds betekenisvolle stappen gezet op het gebied van klimaatbeleid, waaronder gevalideerde SBTi-doelstellingen voor netto-nul uitstoot in 2050 en een reductie van 30 procent in scope 3-emissies tegen 2030. Ook zijn er meer mogelijkheden ontstaan voor het gebruik van duurzame vliegtuigbrandstoffen (SAF) met de overname van Schenker en partnerschappen met onder andere Lufthansa Cargo, United Airlines en Finnair. Tegelijkertijd erkennen wij de aanzienlijke uitdagingen die gepaard gaan met het realiseren van de klimaatdoelstellingen, gezien het dominante aandeel van luchtvaartemissies en de complexiteit van de integratie van twee grote operaties. In het vervolgtraject willen wij met de onderneming in gesprek over de verankering van klimaatbeleid in de governance, de mate waarin klimaatdoelen zijn geïntegreerd in het beloningsbeleid, en de transparantie van rapportage over scope 3-emissies. Ook zullen wij aandacht besteden aan de wijze waarop DSV samenwerkt met luchtvaartpartners en klanten om emissies te

reduceren, en hoe innovatie en scenarioanalyses worden ingezet om klimaatrisico's te beheersen. In een vervolgesprek in september zullen wij hierop terugkomen.

Expeditors International

In onze eerste brief aan Expeditors International hebben wij onze waardering uitgesproken voor de inspanningen die de onderneming reeds levert op het gebied van duurzaamheid, waaronder negen jaar consistente rapportage en een top 3-ranking in het EPA SmartWay-programma onder 742 logistieke bedrijven. Deze prestaties tonen aan dat Expeditors zich bewust is van zijn rol in het beperken van klimaatverandering en de noodzaak tot actie. Tegelijkertijd erkennen wij de structurele uitdagingen waarmee logistieke dienstverleners worden geconfronteerd, met name rond het beheersen van scope 3-emissies uit uitbesteed transport en het ontwikkelen van 'science-based' emissiedoelstellingen. Wij willen met Expeditors in gesprek over de verankering van klimaatbeleid in de governance, waaronder de verantwoordelijkheid op bestuursniveau en de koppeling van beloningsbeleid aan klimaatdoelen. Daarnaast vragen wij aandacht voor de volledigheid en transparantie van het klimaatbeleid, met name ten aanzien van scope 3-emissies, de aanpak van klimaateffecten van condenssporen, en de afstemming van lobbyactiviteiten met klimaatambities. Ook willen wij bespreken hoe innovatie en samenwerking met ketenpartners worden ingezet om emissies te reduceren, en hoe investeringen in digitale oplossingen en modal shift-strategieën bijdragen aan een duurzamer logistiek netwerk.

FedEx

In onze eerste brief aan FedEx Corporation hebben wij onze waardering uitgesproken voor de reeds genomen stappen op het gebied van klimaatbeleid. FedEx heeft zich gecommitteerd aan klimaatneutrale operaties tegen 2040 en investeert aantoonbaar in vlootmodernisering en duurzame vliegtuigbrandstoffen (SAF). Tegelijkertijd blijven er aandachtspunten bestaan die wij in een vervolgspraak graag verder willen bespreken. Zo vragen wij aandacht voor de verankering van klimaatbeleid in de governance van de onderneming, waaronder de verantwoordelijkheid op bestuursniveau en de koppeling van beloningsbeleid aan klimaatdoelen. Daarnaast is het van belang dat FedEx duidelijke en extern gevalideerde reductiedoelstellingen formuleert voor scope 1, 2 en 3-emissies, met specifieke aandacht voor luchtvaart- en grondoperaties. Ook de transparantie over de voortgang, emissie-intensiteit per diensttype en het gebruik van SAF verdient verdere verdieping. Verder willen wij met FedEx in gesprek over de wijze waarop innovatie en samenwerking met ketenpartners worden ingezet om emissies te reduceren. Denk hierbij aan digitale oplossingen voor emissietracking, samenwerking met luchthavens en

klanten voor efficiëntere logistiek, en betrokkenheid bij beleidsontwikkeling voor duurzame luchtvracht. Tot slot vragen wij aandacht voor de afstemming van lobbyactiviteiten met klimaatambities en het uitvoeren van klimaatscenario-analyses die rekening houden met verstoringen in wereldwijde toeleveringsketens. Wij zien uit naar een open en constructieve dialoog in september om deze punten verder te bespreken.

Qantas Airways

In onze eerste brief aan Qantas Airways Ltd. spraken wij onze waardering uit voor de reeds genomen stappen op het gebied van klimaatbeleid, zoals de toezegging tot netto-nul uitstoot in 2050, investeringen in duurzame vliegtuigbrandstoffen (SAF), vlootvernieuwing, en de integratie van ESG-doelstellingen in het beloningsbeleid. Uit deze maatregelen blijkt dat de onderneming zich bewust is van haar rol in de klimaattransitie en reeds concrete stappen heeft gezet richting verduurzaming van haar activiteiten. Tegelijkertijd blijven er belangrijke aandachtspunten bestaan. Zo willen wij met Qantas in gesprek over de verankering van klimaatbeleid in de governance, waaronder de verantwoordelijkheid op bestuursniveau en de mate waarin het beloningsbeleid daadwerkelijk gekoppeld is aan klimaatdoelen. Daarnaast vragen wij aandacht voor de volledigheid en transparantie van het klimaatbeleid, met name ten aanzien van scope 3-emissies, de aanpak van klimaateffecten van condenssporen, en de afstemming van lobbyactiviteiten met klimaatambities. Ook willen wij bespreken hoe innovatie en samenwerking met ketenpartners worden ingezet om emissies te reduceren —bijvoorbeeld via vloottransitie, SAF-inkoop en route-efficiëntie— en hoe investeringen worden afgestemd op klimaatdoelstellingen. Tot slot hechten wij waarde aan transparante rapportage, onder meer via CDP, over emissies, brandstofverbruik en klimaatplannen.

Vervolg

In de tweede helft van 2025 willen we met alle ondernemingen een eerste gesprek hebben.

4.8.2. Voortgang thema

Per eind juni 2025 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 4.8.2.1 MIJLPALEN KLIMAATTRANSITIE LUCHTVAART

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 DSV A/S	Denemarken	Luchttransport & Logistiek	6,34						
2 Expeditors International of Washington, Inc.	Verenigde Staten	Luchttransport & Logistiek	6,33						
3 FedEx Corporation	Verenigde Staten	Luchttransport & Logistiek	6,22						
4 C.H. Robinson Worldwide, Inc.	Verenigde Staten	Luchttransport & Logistiek	6,38						
5 Deutsche Post AG	Duitsland	Luchttransport & Logistiek	6,32						
6 Qantas Airways Limited	Australië	Luchtvaartmaatschappijen	5,43						
7 Delta Air Lines, Inc.	Verenigde Staten	Luchtvaartmaatschappijen	5,09						

¹ De MSCI Low Carbon Transition Score meet de mate van afstemming van een onderneming met de 'Low Carbon Transition'. Ondernemingen met een hogere score zijn meer in lijn met de 'Low Carbon Transition' in vergelijking met ondernemingen met lagere scores. (Score: 0-10)

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

4.8.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 4.8.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 4.8.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	0%	nee
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	0%	nee

4.9. Thematisch: Mensenrechten & Governance

Het thema mensenrechten staat volop in de belangstelling. In Nederland heeft het IMVB-convenant een belangrijke rol gespeeld om het onderwerp structureel op de agenda te krijgen. Toch zijn er nog verschillende onderwerpen waar zowel ondernemingen als institutionele beleggers stappen kunnen zetten, zeker als het gaat om de preventie van mensenrechtenschendingen. Voorbeelden zijn de onderwerpen Herstel & Verhaal, 'Due Diligence' en hoe ondernemingen om kunnen gaan met het opereren in en/of hun blootstelling aan conflictgebieden of gebieden waar mensenrechten structureel worden geschonden. In ons normatieve engagementprogramma voeren we engagement met ondernemingen die betrokken zijn bij mensenrechtenschendingen met als doel deze te verhelpen. Er zijn echter ook veel stappen die ondernemingen met een hoge blootstelling aan mensenrechtenrisico's kunnen nemen om mensenrechtenschendingen te voorkomen. Dit engagementthema richt zich daarom op het verbeteren van de aanpak van mensenrechtenrisico's. Voor dit thema zijn drie sectoren geselecteerd die aansluiten bij de 'Corporate Human Rights Benchmark' (CHRB)⁹: grondstoffen, telecom en elektronica. De ondernemingen zijn vervolgens geselecteerd op basis van aanwezigheid in de beleggingsportefeuille, diverse data (onder andere MSCI, CHRB en 'The 2022 Telco Giants Scorecard') en onze analyse van de ondernemingen.

4.9.1. Introductie thema

Doel van het thema

TABEL 4.9.1.1 DOELSTELLINGEN MENSENRECHTEN & GOVERNANCE

Doelstelling	Toelichting
Governance	De onderneming heeft het onderwerp mensenrechten op gedegen wijze bij het bestuur belegd. Er wordt gestructureerd dialoog gevoerd met experts en stakeholders op dit thema.
Beleid	De onderneming heeft gedegen beleid ontwikkeld op het onderwerp mensenrechten. Ook is er een gedegen uitwerking van de voor de onderneming relevante sub-onderwerpen bijvoorbeeld landrechten, arbeidsrechten, omgaan met conflictgebieden en herstel & verhaal.
Implementatie & monitoring	De onderneming implementeert haar beleid in haar eigen bedrijfsvoering en zet hierin concrete stappen. De onderneming monitort actief het eigen beleid en heeft een klachtenmechanisme opgezet.
Samenwerking in de keten	De onderneming werkt samen met andere partijen, waaronder andere ondernemingen in de toeleveringsketens, met sectorgenoten en andere stakeholders op dit thema.
Transparantie	De onderneming is transparant richting investeerders en andere belanghebbenden en rapporteert over de rol van het bestuur m.b.t. dit thema, haar beleid, de implementatie en de monitoring. Denk bijvoorbeeld aan het rapporteren over uitkomsten van due diligence en klachtenmechanismen en eventuele genomen acties naar aanleiding hiervan.

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 4: Kwaliteitsonderwijs (1.4, 1.5)
- SDG 8: Eerlijk werk en economische groei (8.7, 8.8)
- SDG 16: Vrede, justitie en sterke publieke diensten (16.1, 16.2, 16.5)

Conclusie

AT&T

In maart 2025 vond ons afsluitende gesprek met AT&T plaats. Er is gesproken over wet- en regelgeving zoals de EU CSRD en de EU CSDDD en hoe AT&T zich hieraan aanpast en op voorbereid. Hoewel AT&T, dat haar hoofdkantoor in de VS heeft, voorlopig niet hoeft te voldoen aan deze EU-wetgeving, bereidt het zich hier al wel op voor. Verder gaf AT&T aan voorzichtiger te

zullen zijn met rapportage omtrent diversiteit, gelijkheid en inclusie als gevolg van het presidentiële decreet dat dergelijk beleid in de VS beperkt. Om due diligence in de waardeketen te verbeteren, heeft AT&T haar betrokkenheid bij het audit-samenwerkingsinitiatief 'Joint Audit Committee' (JAC) vergroot en zit het nu in de raad van bestuur van de organisatie. Het aantal door JAC uitgevoerde audits is de afgelopen twee jaar fors toegenomen. Op het gebied van herstel & verhaal gaf AT&T aan het aanwezige klokkenluidersmechanisme voor medewerkers ook open te gaan stellen voor werknemers in de toeleveringsketen. AT&T zet hiermee een belangrijke stap. Tot slot kondigde AT&T een evaluatie van haar mensenrechtenaanpak aan. De onderneming wil hier eind 2025 mee starten. AT&T heeft toegezegd om de resultaten van deze beoordeling te publiceren, waarmee het aan onze engagementverwachtingen op dit onderwerp voldoet.

⁹ De CHRB benchmark ontwikkeld door het toonaangevende instituut 'World Benchmarking Alliance'

Met deze toezegging ronden we de dialoog met AT&T positief af.

Eni

Ons engagement met Eni richtte zich de afgelopen jaren onder andere op de betrokkenheid bij milieuvervuiling in Nigeria via het minderheidsbelang in de Shell Petroleum Development Company of Nigeria Joint Venture (SPDC JV). In 2025 blijft de situatie in de Nigerdelta complex, met aanhoudende zorgen over olielekken, milieuschade en trage sanering. Shell voltooide de verkoop van haar onshore activiteiten in Nigeria via dochteronderneming SPDC aan Renaissance, maar Eni behield haar belang van 5 procent in de SPDC JV. Hoewel Eni stelt slechts een niet-operationele partner te zijn, blijft het via commissies en ad-hocoverleg betrokken bij besluitvorming binnen de joint venture. Wij zetten de dialoog met Eni over dit onderwerp voort via het normatieve engagementprogramma.

Daarnaast hebben wij tijdens het engagement benadrukt dat meer gedetailleerde informatie over de uitkomsten van leveranciersbeoordelingen gewenst is. We moedigden Eni aan om transparanter te rapporteren over trends in compliance-issues binnen de toeleveringsketen. Hoewel Eni openstond voor de dialoog, sluiten we dit engagement af zonder concrete toezeggingen of beleidswijzigingen.

Heidelberg Materials

In ons afrondende gesprek met de Duitse bouwmaterialenproducent Heidelberg Materials liet de onderneming weten dat zij zich, ondanks de voorgestelde versimpeling van EU-duurzaamheidsregelgeving via de EU Omnibus, blijft richten op het verbeteren van haar mensenrechten due diligence-aanpak. Heidelberg Materials is in gesprek met brancheleden over samenwerking in de toeleveringsketen. Wij wezen de onderneming op een vergelijkbaar initiatief in de telecomsector als best practice. Wij onderstreepten dat dergelijke samenwerking en transparantie over het adresseren van mensenrechtenrisico's in de toeleveringsketen beleggers vertrouwen kan geven in de beheersing van mensenrechtenrisico's door ondernemingen.

Daarnaast heeft Heidelberg Materials stappen gezet om haar mensenrechtenrisico-analyse te verbeteren. In 2024 werden voor het eerst ook externe belanghebbenden, zoals lokale gemeenschappen, meegenomen in dit proces. Het jaar daarvoor richtte deze risico-inventarisatie zich nog uitsluitend op de eigen medewerkers.

Tot slot spraken wij de onderneming over haar vermeende betrokkenheid bij het leveren van bouwmaterialen voor illegale Israëlische nederzettingen op de bezette Palestijnse Westelijke

Jordaanoever. De onderneming bevestigde dat zij haar activiteiten bij de Nahal Raba-steengroeve, waar de beschuldigingen betrekking op hadden, heeft beëindigd. We sluiten de dialoog met Heidelberg Materials succesvol af vanwege de in H1 2024 gerapporteerde doorgevoerde beleidswijziging: De onderneming voert per 2024 jaarlijks een uitgebreide mensenrechtenrisico-analyse uit en rapporteert over de uitkomsten.

General Electric Company

De dialoog met General Electric is sinds de opsplitsing in drie afzonderlijke, beursgenoteerde bedrijven (GE Aerospace, GE Vernova en GE HealthCare) in april 2024 niet meer op gang gekomen. Op basis van portefeuilleblootstelling en de materialiteit van mensenrechten richtten wij ons na de opsplitsing op GE Vernova, dat zich specialiseert in energieopwekking, -transmissie en -distributie. Voor dit traject sloten wij ons aan bij een gezamenlijke engagementinspanning onder leiding van de Investor Alliance for Human Rights.

GE Vernova liet in reactie op onze gezamenlijke engagementbrief echter weten op dat moment onvoldoende capaciteit te hebben om de dialoog aan te gaan. Daarom sluiten wij dit engagementtraject onsuccesvol af.

Nokia

In mei 2025 vond het afsluitende gesprek met Nokia plaats. De CSRD kwam uitgebreid aan bod. Als een van de eerste rapporterende bedrijven beschouwde Nokia het proces als leerzaam maar intensief. Ze zijn tevreden met het resultaat en onderzoeken verbeterpunten, onder andere via best practices. De dubbele materialiteitsanalyse bracht meer focus in de rapportage.

Komend jaar wil Nokia het mensenrechtenbeleid actualiseren om dit beter af te stemmen op de CSRD. Ook stakeholder engagement werd besproken, met aandacht voor moeilijk bereikbare groepen, die ze proberen te betrekken via lokale initiatieven. Nokia steunt de CSDDD en blijft zich hierop voorbereiden, ondanks geopolitieke onzekerheden. Er is sprake van continue monitoring, capaciteitsuitbreiding en aangescherpte due diligence vanwege wereldwijde conflicten. Mensenrechten krijgen bestuurlijke aandacht, al ontbreekt specifieke training. Complexe onderwerpen worden besproken in het audit committee. We benadrukten het belang van kwalitatieve toelichting bij cijfers over klachten en incidenten, en stuurden Nokia voorbeelden ter inspiratie.

Eerder in september 2024, spraken we met Nokia over belangrijke aardmetalen, waaronder mica. We vroegen hen destijds de risico's in kaart brengen

en due diligence uit te voeren. In juni 2025 gaf Nokia aan mica recent als belangrijk aardmetaal te hebben geïdentificeerd en een samenwerking te zijn gestart om risico's in de keten aan te pakken. Gezien deze beleidswijziging sluiten we de dialoog met Nokia succesvol af.

Siemens

In april 2025 vond ook het afsluitende gesprek met Siemens plaats. Er is gesproken over de door Siemens in 2024 uitgevoerde dubbele materialiteitsanalyse ter voorbereiding van de EU CSRD rapportage. Specifiek voor mensenrechten heeft de dubbele materialiteitsanalyse niet tot wijzigingen geleid. Dit thema was altijd al belangrijk voor Siemens en haar stakeholders. In Duitsland geldt er bovendien al een due diligence wet die verregaande eisen aan bedrijven stelt. Daarom is het de verwachting dat Siemens goed voorbereid is voor wat er gevraagd gaat worden door de EU CSDDD. Met betrekking tot due diligence bij de leveranciers herhaalde Siemens dat haar beleid steunt op 3 pilaren: preventie, detectie en reactie. Siemens legt geen specifieke richtlijnen op die voor alle leveranciers gelden. Op bepaalde punten hanteert Siemens een 'zero tolerance' aanpak maar met betrekking tot andere onderwerpen zijn herstelmaatregelen beter op zijn plek. Siemens hanteert ook een risicogerichte ten aanzien van haar leveranciers. We hebben Siemens verzocht om meer informatie op te nemen in de rapportage over geïdentificeerde issues en meldingen in de toeleveringsketen. Ze gaven aan hiernaar te zullen kijken.

Siemens is een onderneming die op het gebied van mensenrechten haar beleid, processen en de rapportage goed op orde heeft. De dialoog wordt echter afgesloten zonder concrete toezeggingen of beleidswijzigingen die wij aan ons engagement kunnen koppelen.

Sony

De dialoog met Sony kwam pas in juli 2024 op gang, nadat we via onze deelname aan de Collective Impact Coalition for Ethical AI – een collectief engagementinitiatief van de World Benchmarking Alliance (WBA) – in contact kwamen met de onderneming. Dit onderwerp past goed in het Mensenrechten & Governance thema, aangezien AI als een van de meest materiële mensenrechtenrisico's voor technologiebedrijven wordt gezien.

Sony beschikt over ethische richtlijnen omtrent AI en heeft een AI Ethics Committee. Daarnaast is er AI-expertise aanwezig binnen het bestuur van de onderneming. Gezichtsherkenning en andere identificatiesystemen worden door Sony benoemd als de meest materiële onderwerpen op het gebied van ethische AI. Wij verwachten echter dat

Sony keuzes rondom gevoelige AI-casussen inzichtelijk maakt en een AI-mensenrechtenbeleid ontwikkelt dat verder gaat dan de huidige basisprincipes.

Hoewel er schriftelijk contact is geweest met de onderneming, houdt Sony een tweede gesprek af. Daarom sluiten we de dialoog zonder succes af.

Telenor

In juni 2025 vond ons tweede gesprek met Telenor plaats via onze deelname aan de Collective Impact Coalition for Ethical AI, een gezamenlijk engagementinitiatief van de World Benchmarking Alliance (WBA). AI wordt beschouwd als een van de meest materiële mensenrechtenrisico's voor technologiebedrijven zoals Telenor. Bedrijven die AI-diensten aanbieden of toepassen, zoals Telenor, zijn vaak nog onvoldoende transparant over hun AI-beleid. Een gebrek aan toezicht op AI kan leiden tot risico's zoals discriminatie, schending van privacy, beveiligingslekken en corruptie.

In 2024 introduceerde Telenor zes Responsible AI-principes, die bewust zijn geïntegreerd in de bestaande gedragscode in plaats van in een afzonderlijk AI-beleid. Deze principes worden momenteel vertaald naar operationele processen. Wij hebben de onderneming gevraagd om in toekomstige rapportages meer inzicht te geven in de uitvoering en resultaten van de AI-impactassessments die het uitvoert.

Eerder in het engagementtraject voerden wij ook gesprekken met Telenor over de afhandeling van het vertrek uit Myanmar ten tijde van de militaire coup in 2020. De onderneming publiceerde een document met geleerde lessen uit dit vertrek, opgesteld in samenwerking met experts en belanghebbenden. Daarnaast organiseerde Telenor een Mensenrechten Expert Forum over verantwoorde markttoetreding en -verkoop, en rapporteerde het over de uitkomsten daarvan. Gezien deze belangrijke beleidsstappen sluiten wij de dialoog met Telenor succesvol af.

Vodafone

In april 2025 vond ons afrondende gesprek met Vodafone plaats. We spraken over de uitkomsten van de door Vodafone uitgevoerde dubbele materialiteitsanalyse en de jaarlijkse 'Investor & Analyst Perception Study' waaraan wij deelnamen. Er was een gelijke trend zichtbaar als voorgaande jaren. AI en cyber security zijn onderwerpen waarvoor de belangstelling groeit. In 2026 moet Vodafone rapporteren volgens de EU CSRD. Ze zijn hierop voorbereid en hebben hiervoor een speciaal team opgezet. Vodafone heeft bovendien een bestuurslid verantwoordelijk gemaakt voor de EU CSRD rapportage. Vodafone monitort de ontwikkelingen op het gebied van de Europese duurzaamheidsregelgeving die zijn aangekondigd in

het Omnibusvoorstel maar brengt op dit moment geen wijzigingen aan in de planning. Met betrekking tot de leveranciers heeft Vodafone een programma opgezet om leveranciers te helpen bij het verbeteren van hun duurzaamheidsprestaties. Ook op het gebied van mensenrechten. Vodafone maakt hierbij gebruik van de diensten van EcoVadis en werkt samen met sectorgenoten op het gebied van audits in de toeleveringsketen. In de loop van 2025 zal Vodafone hierover een voortgangsrapport publiceren. We hebben aangegeven dat we ook meer transparantie in de rapportage zouden willen zien over de uitkomsten van klokkenluidersmechanismen. Vodafone geeft aan dat ze hier de balans zoeken tussen transparantie en het waarborgen van anonimiteit, maar zei toe in meer detail te zullen rapporten. We hebben na afloop een paar goede voorbeelden opgestuurd. We sluiten de dialoog met Vodafone succesvol af met de toezegging om meer transparantie te geven omtrent klokkenluidersmeldingen.

4.9.2. Voortgang thema

Per eind juni 2025 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 4.9.2.1 MIJLPALEN MENSENRECHTEN & GOVERNANCE

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 Eni SpA	Italië	Olie, gas en brandstoffen	A						
2 Heidelberg Materials	Duitsland	Bouwmaterialen	AA						
3 Nokia Oyj	Finland	Communicatie-apparatuur	AA						
4 Sony Group Corporation	Japan	Producenten van huishoudelijke apparatuur	AAA						
5 Telenor ASA	Noorwegen	Telecommunicatie divers	BBB						
6 Siemens AG	Duitsland	Industriële Conglomeraten	BB						
7 General Electric Company	Verenigde Staten	Industriële Conglomeraten	BB						
8 Vodafone Group Plc	Verenigd Koninkrijk	Mobiele telecommunicatie	AA						
9 AT&T Inc.	Verenigde Staten	Telecommunicatie divers	BBB						

¹ MSCI ESG score

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 4.9.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
AT&T	Implementatie & monitoring: De onderneming monitort actief het eigen beleid.	AT&T zal in 2025 haar mensenrechtenaanpak beoordelen en heeft toegezegd de uitkomsten te rapporteren.
Nokia	Samenwerking in de keten: De onderneming werkt samen met andere partijen, waaronder andere ondernemingen in de toeleveringsketens, met sectorgenoten en andere stakeholders op dit thema.	Nokia heeft haar due dilligence ten aanzien van aardmetalen verbeterd en is een samenwerking gestart om risico's in de keten aan te pakken.
Vodafone	Transparantie: De onderneming is transparant richting investeerders en andere belanghebbenden.	Vodafone heeft toegezegd meer transparantie te geven in de rapportage omtrent de uitkomsten van haar klokkenluidersmechanisme.

4.9.3. Eindevaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 4.9.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 4.9.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	89%	nee
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	56%	nee

Kwalitatieve duiding

- Ondernemingen tonen een toenemende bereidheid om mensenrechtenrisico's structureel aan te pakken, mede onder invloed van nieuwe regelgeving zoals de EU CSRD en CSDDD. Ondernemingen die vroegtijdig aan deze nieuwe standaarden voldoen laten zien dat dubbele materialiteitsanalyses bijdragen aan meer gerichte verslaglegging en beleidsontwikkeling.
- Due diligence in de toeleveringsketen blijft een uitdaging. Enkele telecombedrijven werken samen met branchegenoten via gezamenlijke auditprogramma's, maar in andere sectoren zien we dit nog nauwelijks. Daarnaast is transparantie over geïdentificeerde issues en meldingen in de keten vaak beperkt.
- Klokkenluidersmechanismen worden in toenemende mate geprofessionaliseerd. Ondernemingen bereiden hun mechanismes uit naar leveranciers en andere externe belanghebbenden en rapporteren in sommige gevallen gedetailleerd over meldingen en de genomen herstelmaatregelen.
- AI-gerelateerde mensenrechtenrisico's krijgen steeds meer aandacht, met name bij technologiebedrijven. Voorlopers hebben ethische richtlijnen en commissies opgezet, maar AI-impactassessments en transparantie over AI-gebruik blijven aandachtspunten.

4.10. Thematisch: Nature Action

De natuur en uit de natuur voortkomende producten en diensten zijn van grote waarde. Meer dan de helft van het mondiale bruto binnenlands product is afhankelijk van de natuur en haar diensten. De schade die de afgelopen decennia aan de natuur is toegebracht brengt ook de beschikbaarheid van producten en diensten uit de natuur in gevaar. De biodiversiteit, de veelheid van soorten planten en dieren, is van groot belang voor het in gezonde toestand houden van ecosystemen. Bij de afname van biodiversiteit komt het functioneren van ecosystemen in gevaar. Hierdoor kan de beschikbaarheid van vruchtbare grond, de natuurlijke zuivering van water en de bestuiving van gewassen verminderen. Omdat veel ondernemingen voor hun producten en diensten afhankelijk zijn van genoemde ecosysteemdiensten, is verlies van biodiversiteit een materieel risico voor die ondernemingen en ook voor de beleggers in deze ondernemingen. Voor beleggers is het van groot belang de risico's rond het verlies van biodiversiteit te kennen en daar actie op te ondernemen.

Zo kunnen beleggers de dialoog aangaan met de ondernemingen waarin zij beleggen over welke risico's deze ondernemingen zien en welke stappen zij kunnen zetten om de impact op verlies van biodiversiteit te beperken. Het internationale investor engagement programma 'Nature Action 100' biedt de mogelijkheid om in samenwerking met andere beleggers, het gesprek over biodiversiteitsrisico's aan te gaan met ondernemingen in de beleggingsportefeuille.

Nature Action 100 heeft tot doel om ondernemingen aan te sporen om het verlies van natuur en biodiversiteit te beperken en waar mogelijk het verlies te herstellen. Dit om de financiële risico's te reduceren en de economische belangen van investeerders op langetermijn te beschermen.

4.10.1. Introductie thema

Het beschermen van natuur en biodiversiteit staat in dit engagementthema centraal. Met het Global Biodiversity Framework als leidraad is het hoofddoel van het engagement: behoud van biodiversiteit, in zes onderdelen uitgewerkt, zoals beschreven in de tabel doelstellingen biodiversiteit hieronder. We hebben ons voor dit thema aangesloten bij het internationale engagement programma 'Nature Action 100' (NA-100) en stellen daarom ook de gezamenlijk gestelde doelen van NA-100 centraal. Met behulp van deze doelen

worden de ondernemingen aangespoord om een systematische, op de lange- termijn gerichte aanpak te ontwikkelen om de risico's rond verlies van biodiversiteit aan te pakken. Met het werken aan die doelen kunnen ondernemingen bijdragen aan het realiseren van de internationale beleidsdoelen ten aanzien van behoud en herstel van biodiversiteit¹⁰.

Doel van het thema

De volgende engagementdoelen zijn opgesteld voor dit thema:

TABEL 4.10.1.1 DOELSTELLINGEN BIODIVERSITEIT

Doelstelling ¹	Indicatoren
Governance	Het bestuur van de onderneming heeft een duidelijke rol bij het analyseren, beoordelen en beheren van natuur-gerelateerde afhankelijkheid, impact, risico's en kansen.
Ambitie	De onderneming committeert zich publiekelijk aan het beperken van verlies van biodiversiteit en aan het bijdragen aan herstel van biodiversiteit².
Analyse	- De onderneming maakt een analyse van de impact op - en afhankelijkheid van biodiversiteitsverlies en daaraan verbonden risico's en kansen in de hele waardeketen. - De onderneming maakt deze analyse openbaar.
Doelen stellen	- De onderneming stelt tijdsgebonden, context-specifieke, wetenschappelijk onderbouwde doelen vast, gebaseerd op de impact en afhankelijkheidsanalyse. - De onderneming rapporteert jaarlijks over de voortgang ten opzichte van deze doelen.
Implementatie	- De onderneming ontwikkelt een plan van aanpak om de doelen te bereiken. - De onderneming maakt dit plan ook bekend in de jaarlijkse rapportage.

¹⁰ Zie voor de internationale doelen het Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework (cbd.int)

- De onderneming werkt samen met relevante externe partijen in de hele waardeketen, zoals sectororganisaties, beleidsmakers, maatschappelijke organisaties en vertegenwoordigers van lokale gemeenschappen.

¹ Deze doelen zijn een vereenvoudigde vertaling van de NA-100 doelen: Investor Expectations – Nature Action 100

² Het bijdragen aan behoud en herstel van ecosystemen betreft de doelstelling van het Global Biodiversity Framework om uiterlijk in 2030 het verlies van biodiversiteit te stoppen en te werken aan herstel.

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie (12.2, 12.6)
- SDG 14: Leven in het water (14.1)
- SDG 15: Leven op het land (15.2, 15.5)

Geselecteerde ondernemingen

De uitvoerende organisaties van het Nature Action 100 programma hebben voor dit engagement programma 100 ondernemingen geselecteerd die grote impact hebben op het verlies van biodiversiteit¹¹. Hiertoe hebben ze gebruik gemaakt van de gegevens van een aantal biodiversiteitsimpact-data specialisten¹². Achmea IM heeft bij aanmelding voor deelname aan het programma de voorkeur opgegeven voor een aantal ondernemingen die voorkomen in de beleggingsportefeuille. Daarvan zijn in eerste instantie de volgende ondernemingen aan ons toegewezen: Corteva, FMC Corp., Marubeni, Mitsui Co., Nutrien en WH Group. Vanaf de 2e helft van 2024 nemen we ook deel aan de dialogen met Conagra Brands, Target Corp. en PepsiCo.

Samenwerking

In de eerste helft van 2025 namen we deel aan de voorbereiding van een aantal gesprekken in het kader van het Nature Action 100 programma. Ook werkte Achmea IM samen met een aantal beleggers, ShareAction en het Investor Environmental Health Network (IEHN) aan een investor statement dat zich richt op de chemische industrie en vooral op producenten van gewasbeschermingsmiddelen. Het statement roept de sector op om de duurzaamheidsstrategie af te stemmen op de wereldwijde biodiversiteitsdoelen, vastgelegd in het Global Biodiversity Framework (GBF). Het statement doet ook expliciet de oproep aan overheden om tijdig het noodzakelijke beleid te introduceren om deze doelen te behalen, zodat de sector en beleggers zich daarop kunnen richten. Het investor statement werd eind juni gepubliceerd, met steun van ruim 40

institutionele beleggers die ruim 3,4 biljoen euro aan beheerd vermogen vertegenwoordigen.

Voortgang thema

In de eerste helft van 2025 hebben we een aantal ondernemingen gesproken. Hieronder een kort verslag van de gesprekken en relevante ontwikkelingen.

Conagra

We spraken met Conagra in juni. De onderneming werkt in 2025 aan een herijking van de prioriteiten voor het duurzaamheidsbeleid. We spraken daarom opnieuw onze voorkeur uit voor het maken van een biodiversiteitsimpactanalyse volgens de aanpak van de Taskforce Nature related Financial Disclosures (TNFD). In het gesprek toonde Conagra zich bereid onze suggesties in de herijking mee te nemen. In een volgende rapportage van Conagra verwachten we meer te lezen over deze impactanalyse en nieuwe prioriteiten. Ook willen we met Conagra nog in meer detail bespreken hoe de onderneming zich kan inzetten voor verduurzaming van de landbouw en hoe ze daarmee de schade aan de biodiversiteit kan verminderen.

FMC

In de voorbereiding van het volgende gesprek met FMC, gepland voor juli 2025, stelden we vast dat FMC verbeteringen heeft gerealiseerd in de duurzaamheidsrapportage. Zo rapporteert FMC de resultaten van een eerste dubbele materialiteitsanalyse, waarin impact op - maar ook financiële afhankelijkheid van biodiversiteit nadrukkelijk naar voren komen. Ook erkent de onderneming het Kunming Montreal Global Biodiversity Framework (GBF). FMC kondigt in de rapportage ook aan meer details te gaan rapporteren over de impact van de onderneming op de biodiversiteit, in lijn met de aanbevelingen van de TNFD. Aangezien we in eerdere gesprekken het belang van een referentie aan het GBF hadden benoemd en ook hadden gevraagd om uitgebreide analyse van de impact op de biodiversiteit, noteren we een eerste mijlpaal voor implementatie van voorgestelde verbeteringen.

¹¹ www.natureaction100.org/companies

¹² Met behulp van de impactdata is gestreefd naar de selectie van de 100 ondernemingen met 'de meeste negatieve impact'. Omdat deze impact data nog nieuw en volop in ontwikkeling zijn, is deze claim wellicht niet geheel 'absoluut'. Vast staat wel dat het gaat om 100 ondernemingen die allen een heel grote impact hebben en daarom heel relevant voor dit engagement programma.

Nutrien

We spraken Nutrien weer in april. We bespraken het nieuwste duurzaamheidsverslag, de ontwikkelingen in beleid en concrete plannen om verlies van biodiversiteit te beperken. Nutrien werkt aan een biodiversiteitsimpact - en afhankelijkheidsanalyse maar kon daar in het duurzaamheidsverslag nog weinig concrete inzichten over delen. We hebben nogmaals benadrukt dat in de impactanalyse ook de impact van het gebruik van Nutrien's producten (scope 3) meegerekend moet worden. Voor Nutrien, dat zowel kunstmest als bestrijdingsmiddelen verkoopt, is het ontwikkelen van een consistente aanpak van klimaat – en biodiversiteitsrisico's van groot belang. We hebben Nutrien ook gevraagd om aan te geven hoe het de eigen biodiversiteitsstrategie ziet in de context van de doelen van het GBF.

WH Group

In mei spraken we nogmaals met WH Group. Deze producent van met name varkensvlees toont zich nog niet voldoende bewust van de urgentie van verlies van biodiversiteit. In de materialiteitsanalyse staat vooral de aanpak van klimaatrisico's centraal en mist nog een consistente analyse van impact en risico's op gebied van biodiversiteit. Wel werkt WH group bijvoorbeeld al aan de reductie van watervervuiling en van het totale watergebruik. In het gesprek hebben we de onderneming nogmaals aangemoedigd om een uitgebreide biodiversiteitsimpactanalyse uit te voeren en op basis daarvan de prioriteiten voor beleid vast te stellen. In een volgend gesprek willen we daar verder op ingaan. Ook willen we met WH Group spreken over verdere aanscherping van het beleid om ontbossing te stoppen en over de inzet op verduurzaming van de landbouw en gebruik van lokaal geproduceerd veevoer.

Vervolg

In de tweede helft van het jaar willen we ook met de overige ondernemingen in het thema spreken.

4.10.2. Voortgang thema

Per eind juni 2025 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 4.10.2.1 MIJLPALEN NATURE ACTION

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 Corteva agriscience	Verenigde Staten	Chemicaliën	BBB						
2 FMC Corporation	Verenigde Staten	Chemicaliën	A						
3 Marubeni Corporation	Japan	Handelsbedrijven & Distributeurs	AAA						
4 Mitsui & Co.,Ltd	Japan	Handelsbedrijven & Distributeurs	AA						
5 Nutrien Ltd.	Canada	Chemicaliën	AA						
6 WH Group Ltd. (HK)	Hong Kong	Voedselproducten	BBB						
7 PepsiCo, Inc.	Verenigde Staten	Dranken	A						
8 Conagra Brands, Inc.	Verenigde Staten	Voedselproducten	AA						
9 Target Corporation	Verenigde Staten	Consumentengoederen Distributie & Retail	AA						

¹ MSCI ESG score

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 4.10.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
Conagra	Analyse: De onderneming maakt een analyse van de impact op - en afhankelijkheid van biodiversiteitsverlies en daaraan verbonden risico's en kansen in de hele waardeketen.	De onderneming zegde toe dit jaar te werken aan een herijking van het duurzaamheidsbeleid, waarbij ook de impact op de natuur aan de orde komt.
FMC	Analyse: De onderneming maakt een analyse van de impact op - en afhankelijkheid van biodiversiteitsverlies en daaraan verbonden risico's en kansen in de hele waardeketen	In het nieuwste duurzaamheidsverlag erkent FMC het Global Biodiversity Framework en toont ook de resultaten van de eerste dubbele materialiteitsanalyse. Biodiversiteit wordt in die analyse als prioriteit genoemd. Dit is een mooie eerste stap in de richting van onze engagement doelen.

4.10.3. Tussentijdse beoordeling

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben ondernemingen ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 4.10.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 4.10.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	67%	nee
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	44%	nee

4.11. Thematisch: Reductie CO₂-uitstoot

In het Klimaatakkoord van Parijs spraken 196 landen af de opwarming van de aarde te zullen beperken tot ruim onder de 2 graden Celsius, met het streven om de opwarming beneden de 1,5 graad Celsius te houden. Het CO₂-budget dat de mensheid heeft om catastrofale opwarming van de aarde te voorkomen zal binnen 10 jaar gebruikt worden als de uitstoot niet teruggedrongen wordt. Daarom is het noodzakelijk om de bestaande infrastructuur voor fossiele brandstoffen zoveel mogelijk uit te faseren en te werken aan een zo goed mogelijke integratie van duurzame energie en infrastructuur. Tijdens de dialoog Reductie CO₂-uitstoot gaan we met ondernemingen in gesprek over de gevolgen van een te hoge CO₂-uitstoot en de risico's die dat met zich meebrengt, maar ook over de kansen die de transitie naar duurzame energiebronnen biedt. Het gesprek richt zich op de strategie die ondernemingen kiezen en de mate waarin ze zijn voorbereid op veranderingen die in diverse klimaatscenario's worden geschetst. Voor dit thema is met behulp van CO₂-EVIC cijfers en gespecialiseerde bronnen zoals Transition Pathway Initiative (TPI) het beleggingsuniversum getoetst. Aan de hand van de uitkomst zijn ondernemingen geselecteerd met relatief de hoogste emissies en weinig aandacht in hun beleid voor de transitie naar een klimaatvriendelijk bedrijfsmodel.

4.11.1. Introductie thema

Doel van het thema

TABEL 4.11.1.1 DOELSTELLINGEN REDUCTIE CO₂-UITSTOOT

Doelstelling	Toelichting	Indicatoren
Governance	Ondernemingen hebben het onderwerp Klimaat op gedegen wijze bij het bestuur belegd.	- De onderneming stelt een bestuurder of bestuurscomité aan met de verantwoordelijkheid voor het toezicht op het klimaatbeleid - De onderneming neemt aan CO₂-reductie gerelateerde KPI's op in de beloning van bestuurders - De onderneming is transparant over haar betrokkenheid bij belangenorganisaties en zorgt ervoor dat de doelen in lijn zijn met haar eigen klimaatbeleid
Strategie	Ondernemingen ontwikkelen een gedegen klimaatstrategie en voeren deze uit. Dit betekent dat de strategie zowel financieel als maatschappelijk robuust moet zijn en zal leiden tot een lagere CO ₂ /EVIC.	- De onderneming stelt 'science-based targets' en laat deze extern valideren - De onderneming committeert zich aan een netto-nul uitstoot ambitie
Risicomanagement	De ondernemingen bereiden zich voor op de gevolgen van de klimaattransitie en maken kansen en risico's inzichtelijk. De ondernemingen dienen bovendien transparant te zijn over de wijze waarop zij klimaat gerelateerde kansen en risico's meten en monitoren. Ook vragen wij de ondernemingen verschillende scenario's over veranderende markten uit te werken.	- De onderneming rapporteert over klimaatrisico's en -kansen in lijn met TCFD - De onderneming stelt een klimaatscenario-analyse op
Transparantie	De ondernemingen zijn transparant over de voortgang en resultaten van genomen maatregelen.	- De onderneming rapporteert scope 1 en 2-emissiedata en laat deze extern valideren - De onderneming rapporteert aan 'CDP climate change'

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 7: Betaalbare en duurzame energie (7.2)
- SDG 13: Klimaatactie (13.2)

Voortgang thema

Hydro One

Ondanks meerdere escalatiemaatregelen, waaronder een engagementbrief aan de CEO en het meermaals stemmen tegen de benoeming van de Chair,

heeft Hydro One nooit op onze contactverzoeken gereageerd. We sluiten de dialoog daarom onsuccesvol af.

Martin Marietta

Martin Marietta heeft de afgelopen jaren vooruitgang geboekt in haar klimaatstrategie, met als hoogtepunten de SBTi-commitment in september 2023 en de daaropvolgende verificatiefase, de netto-nul uitstoot 2050 ambitie met specifieke 2030 reductiedoelstellingen voor de cement- en de Magnesia Specialties bedrijfsonderdelen, en concrete

investeringen in hernieuwbare energie zoals de drie windturbines die in april 2024 operationeel werden bij Woodville, Ohio. De onderneming heeft bovendien haar klimaatrapportage aanzienlijk verbeterd in lijn met de TCFD-standaard. Desondanks blijven er voor beleggers belangrijke vervolgvragen bestaan over kapitaalinvesteringen in emissiereductie-maatregelen, concrete tijdlijnen voor de voltooiing van het SBTi-proces, en vooral ook praktische oplossingen voor het verzamelen van scope 3-emissiedata bij kleine transportpartners in hun waardeketen.

Aangezien Martin Marietta in 2024 aan onze engagementverwachtingen voldeed door zich te committeren aan een netto-nul uitstoot doelstelling voor 2050, ronden wij de dialoog succesvol af.

Nucor

Ons laatste gesprek met staalproducent Nucor vond plaats naar aanleiding van een brief die wij samen met PGGM en a.s.r. aan de onderneming stuurden. In deze brief verzochten wij de onderneming om hun klimaattransitieplan in lijn te brengen met onze gezamenlijke engagementverwachtingen. Wij vroegen Nucor onder andere om een concreet financieringsplan te publiceren ter ondersteuning van de door de onderneming gestelde klimaatdoelstellingen en om meer duidelijkheid te verschaffen over de strategie voor het terugbrengen van emissies van leveranciers. In het hierop volgende gesprek lichtten wij onze verwachtingen aan de onderneming toe en spraken we over de gevolgen van het snel veranderende politieke klimaat in de Verenigde Staten. De subsidies waar Nucor van afhankelijk is voor emissiereductie-projecten, zoals de projecten voor het afvangen van CO₂, zijn wettelijk vastgelegd en zullen niet worden geraakt door verandering in het Amerikaanse klimaatbeleid. Verder kondigde Nucor aan in het aankomend rapport te zullen rapporteren over scope 3-emissiedata en haar strategie om deze emissies te verlagen.

Aangezien Nucor begin 2024 aan onze engagementverwachtingen voldeed door extern gevalideerde emissiedoelstellingen te stellen in lijn met een 1,5 graden reductiepad, ronden wij de dialoog succesvol af.

Nutrien

Ons laatste gesprek met kunstmestproducent Nutrien vond plaats naar aanleiding van een brief die wij samen met MN, PGGM en Cardano aan de onderneming stuurden. In deze brief verzochten wij de onderneming om hun klimaattransitieplan in lijn te brengen met onze gezamenlijke verwachtingen. Wij vroegen Nutrien onder andere om een concreet financieringsplan te publiceren ter ondersteuning van de door de onderneming gestelde klimaatdoelstellingen en om meer duidelijkheid te verschaffen over de

strategie voor het terugbrengen van emissies van leveranciers en gebruikers van kunstmest. Ook vroegen wij de onderneming de lobbyactiviteiten van haar brancheverenigingen te toetsen aan haar eigen beleid. Tijdens het gesprek verklaarde Nutrien dat door de nieuwe overheidskoers in de Verenigde Staten en Canada haar scope 1 en 2-emissiedoelstelling voor 2030 onhaalbaar is geworden. Een aantal belangrijke projecten voor het afvangen van CO₂ bij de productie van kunstmest zijn daardoor onhaalbaar geworden. Momenteel houdt de onderneming haar strategie en doelstellingen voor scope 1 en 2-emissies opnieuw tegen het licht. Wel kondigde Nutrien aan binnenkort over haar scope 3-emissies te zullen rapporteren. De onderneming heeft een lang proces doorlopen voor het verzamelen van gegevens van leveranciers en gebruikers.

Aangezien Nutrien door te rapporteren over scope 3-emissies voldoet aan onze engagementverwachtingen ten aanzien van transparantie over emissiedata, ronden wij de dialoog succesvol af.

Southwest Airlines

We spraken met Southwest Airlines in de eerste helft van 2025 nogmaals over haar emissiedoelstellingen. De onderneming koos er eerder voor om niet de weg naar 'science-based targets' te bewandelen via externe verificatie door Science Based Targets initiative (SBTi). De keuze was destijds vooral gebaseerd op de beperkte beschikbaarheid van SAF (duurzame brandstof), wat het bereiken van scherpe klimaatdoelen onhaalbaar maakte. Wij drongen nogmaals aan op externe validatie van de emissiedoelstellingen. Naast CO₂-uitstoot hebben condenssporen van vliegtuigen in hogere luchtlagen potentieel een zeer nadelig klimaatteffect. De sporen kunnen onder omstandigheden leiden tot extra wolkenvorming met een duidelijk opwarmend klimaatteffect. Wij vroegen Southwest om actief te blijven samenwerken met Google en GE aan onderzoek en methoden om nauwkeurige voorspellingen te kunnen doen van risicogebieden en te blijven zoeken naar oplossingen voor dit grote klimaatvraagstuk voor de luchtvaart. Southwest Airlines was responsief en stond open voor onze vragen en suggesties. De onderneming heeft echter geen toezeggingen of beleidswijzigingen gedaan waarmee het voldoet aan onze gestelde engagementdoelen.

Steel Dynamics

Ons laatste gesprek met staalproducent Steel Dynamics vond plaats naar aanleiding van een brief die wij samen met MN, NN Groep en Cardano aan de onderneming stuurden. In deze brief verzochten wij de onderneming om hun klimaattransitieplan in lijn te brengen met onze gezamenlijke verwachtingen. Wij vroegen Steel Dynamics onder andere om een concreet financieringsplan te publiceren ter ondersteuning van

de door de onderneming gestelde klimaatdoelstellingen en om meer duidelijkheid te verschaffen over de strategie voor het terugbrengen van emissies van leveranciers. Na het gesprek stuurden wij de onderneming een aantal goede voorbeelden ter verduidelijking van onze verwachtingen.

Aangezien Steel Dynamics begin 2024 aan onze engagementverwachtingen voldeed door extern gevalideerde emissiedoelstellingen te stellen in lijn met een 1,5 graden reductiepad, ronden wij de dialoog succesvol af.

Umicore

In ons laatste gesprek met de Belgische chemicaliënproducent Umicore, reflecteerden we op het eerste jaarrapport dat de onderneming in lijn met de EU CSRD heeft uitgebracht. Umicore is een groot voorstander van de standaardisering van duurzaamheidsrapportages en daarmee van de EU CSRD. Wij gaven aan dat we toegevoegde waarde zien in meer kwantitatieve informatie over de verschillende emissiereductiemaatregelen waarmee de klimaatdoelstellingen van Umicore behaald moeten worden. Deze informatie ontbreekt momenteel. Daarnaast spraken we over de impact van Amerikaanse importheffingen en onzekerheden rondom Amerikaanse subsidies voor klimaatmaatregelen. Umicore verwacht baat te hebben bij haar strategie om waardeketens zo lokaal mogelijk te houden, waardoor het relatief goed beschermd is tegen importheffingen. Bovendien is de klimaatstrategie van de onderneming beperkt afhankelijk van Amerikaanse klimaatsubsidies. Tot slot spraken we over 'science-based' emissiedoelstellingen die Umicore binnenkort zal moeten laten hervalideren door het 'Science Based Targets initiative' (SBTi). Wij herhaalden onze steun voor SBTi als de meest legitieme en best vergelijkbare methode voor de validatie van klimaatdoelstellingen.

Aangezien Umicore door het publiceren van een gedetailleerde klimaattransitie al sinds 2024 voldoet aan onze engagementverwachtingen op dit gebied, ronden wij de dialoog succesvol af.

Valero Energy

In 2024 plaatsten wij brandstofproducent Valero Energy op de escalatielijst. De onderneming, die zich voornamelijk richt op de raffinage van fossiele brandstoffen, heeft niet kunnen aantonen dat zij een geloofwaardige transitiestrategie heeft. Daarom stemden wij bij de aandeelhoudersvergadering van 2025 tegen de benoeming van de bestuurders. In ons engagement voorafgaand aan de aandeelhoudersvergadering lichtten wij deze escalatiemaatregelen toe. Wij wezen daarbij op het gebrek aan rapportage over scope 3-uitstoot. Deze uitstoot, veroorzaakt door de verbranding van de fossiele brandstoffen die Valero produceert, wordt

geschat op ruim 90 procent van alle aan Valero gerelateerde uitstoot. Daarnaast wezen we erop dat de klimaatstrategie en doelen van Valero zich, in tegenstelling tot die van sectorgenoten, uitsluitend richten op scope 1 en 2-emissies, de uitstoot die vrijkomt tijdens het raffinageproces.

Hoewel Valero meewerkte aan het engagement, sluiten we de dialoog onsuccesvol af vanwege het gebrek aan een geloofwaardige transitiestrategie en voortgang op dit thema.

4.11.2. Voortgang thema Reductie CO₂-uitstoot

Per eind juni 2025 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 4.11.2.1 MIJLPALEN REDUCTIE CO₂-UITSTOOT

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 Valero Energy Corporation	Verenigde Staten	Olie, gas en brandstoffen	2,22						
2 Nucor Corporation	Verenigde Staten	Metaal en Mijnbouw	5,49						
3 Southwest Airlines Co.	Verenigde Staten	Luchtvaartmaatschappijen	5,22						
4 Steel Dynamics, Inc.	Verenigde Staten	Metaal en Mijnbouw	5,73						
5 ONEOK, Inc.	Verenigde Staten	Olie, gas en brandstoffen	2,08						
6 Martin Marietta Materials, Inc.	Verenigde Staten	Bouwmaterialen	5,19						
7 Nutrien Ltd.	Canada	Chemicaliën	4,95						
8 Umicore	België	Chemicaliën	5,49						
9 Hydro One Ltd.	Canada	Elektriciteitsbedrijven	8,29						

¹ De MSCI Low Carbon Transition Score meet de mate van afstemming van een onderneming met de 'Low Carbon Transition'. Ondernemingen met een hogere score zijn meer in lijn met de 'Low Carbon Transition' in vergelijking met ondernemingen met lagere scores. (Score: 0-10)

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 4.11.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
Nucor	Strategie: De onderneming stelt 'science based targets' en laat deze extern valideren.	Steel Dynamics heeft 'Global Steel Climate Council' (GSCC) gevalideerde 'science-based targets' gesteld voor scope 1-3-emissies.
Nutrien	Transparantie: De ondernemingen zijn transparant over de voortgang en resultaten van genomen maatregelen.	Nutrien heeft een scope 3-emissie-inventaris ontwikkeld, waarmee het over al haar scope 3-emissies gaat rapporteren.
Steel Dynamics	Strategie: De onderneming stelt 'science based targets' en laat deze extern valideren.	Steel Dynamics heeft 'Global Steel Climate Council' (GSCC) gevalideerde 'science-based targets' gesteld voor scope 1, 2 en 3-emissies.

4.11.3. Tussentijdse evaluatie Reductie CO₂-uitstoot

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 4.11.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 4.11.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	100%	ja
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	56%	nee

Kwalitatieve duiding

- Er vindt een duidelijke professionalisering van klimaatrapportages plaats. Steeds meer ondernemingen voldoen aan de EU CSRD-standaarden, wat leidt tot transparantere monitoring van voortgang.
- Het in kaart brengen en reduceren van scope 3-emissies blijft echter een grote uitdaging: hoewel erkend wordt dat deze emissies vaak het grootste deel van de koolstofvoetafdruk vormen, ontbreken regelmatig betrouwbare data en concrete doelstellingen.
- SBTi-validatie wordt gezien als bewijs van geloofwaardige transitiepaden, maar de implementatie loopt vertraging op door gebrek aan sectorbrede consensus over wat een eerlijke bijdrage inhoudt.
- Geplande klimaatmaatregelen staan onder druk door onzekerheden rond subsidies, met name als gevolg van politieke veranderingen in de Verenigde Staten.
- Technologische oplossingen zoals koolstofafvang en waterstof spelen een centrale rol in reductiestrategieën, maar roepen vragen op over uitvoerbaarheid, afhankelijkheid van externe partijen en schaalbaarheid.

4.12. Thematisch: Waterimpact en -afhankelijkheid

Waterbeheer is een steeds belangrijker thema binnen duurzaam ondernemingsbeleid. Bedrijven erkennen water inmiddels als materieel onderwerp en stellen doelen, zoals het realiseren van duurzaam waterbeheer op alle productielocaties in gebieden met waterschaarste. Toch blijkt uit onderzoek met onder andere WWF en Deltares dat de vertaling van beleid naar concrete resultaten in lokale stroomgebieden nog in de kinderschoenen staat¹³. Ook activiteiten dichtbij huis, zoals in het stroomgebied van de Rijn, vragen om een aanpak die verder gaat dan generieke doelstellingen. Hoewel veel ondernemingen kwantitatieve doelen formuleren voor hun eigen operaties, blijft het aspect van waterkwaliteit vaak onderbelicht. Ook het gebruik van toekomstgerichte scenario's om watergerelateerde risico's te beoordelen is nog beperkt. Effectief waterbeheer vereist daarom een lokale benadering, waarbij bedrijven niet alleen hun eigen impact in kaart brengen, maar ook samenwerken met andere gebruikers binnen het stroomgebied. Dit vraagt om betrokkenheid bij lokaal waterbestuur, gezamenlijke monitoring van waterkwaliteit en transparante rapportage over voortgang en uitdagingen. Door zo'n context-specifieke aanpak kunnen bedrijven bijdragen aan het behoud van vitale watersystemen en tegelijkertijd hun eigen operationele risico's beperken.

4.12.1. Introductie thema

Doel van het thema

TABEL 4.12.1.1 DOELSTELLINGEN WATERIMPACT EN -AFHANKELIJKHEID

Doelstelling	Indicatoren
Governance	Aantoonbaar bespreken van watermanagement in het bestuur en integratie van het thema in het risicomanagement. In het bijzonder met aandacht voor: • lokale stakeholders; • klimaatscenario's; • de toeleveringsketen; • het in kaart brengen van waterrisico's voor de meest belangrijke stroomgebieden.
Beleid	Formuleren van contextuele doelen voor duurzaam waterbeheer, met aandacht voor: • de problematiek in lokale stroomgebieden; • waterkwantiteit; • waterkwaliteit; • meenemen van toekomstgerichte scenario's voor risicobeoordeling; • zowel de impact en de afhankelijkheden van de onderneming ten aanzien van water.
Implementatie & monitoring	• Vertalen van beleid naar concrete, lokaal relevante acties in de meest relevante stroomgebieden. • Het regelmatig monitoren van voortgang en uitdagingen op locatie, ook in eigen bedrijfsvoering.
Samenwerking in de keten	Actief samenwerken met andere watergebruikers binnen a) stroomgebieden en b) de toeleveringsketen om waterrisico's te beperken en vitale watersystemen te behouden.
Transparantie	Transparant rapporteren over: • waterdoelen en hun voortgang • de uitkomsten van scenarioanalyses • de belangrijkste stroomgebieden voor de onderneming • de samenwerking met lokale overheden, stakeholders en de toeleveringsketen

Sustainable Development Goals

Dit engagementthema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 6: Schoon water en sanitair (6.3, 6.4, 6.5 en 6.6)
- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie (12.4)
- SDG 13: Klimaatactie (13.2, 13.3)

- SDG 14: Leven in het water (14.a)

Samenwerking

In deze engagement werken we nauw samen met NN Group bij de uitvoering van de engagement en bundelen van kennis. Daarnaast werken we nauw samen met het Valuing Water Finance Initiative¹⁴. Zo sluiten we aan bij de doelstellingen van dit initiatief

¹³ Nieuw rapport over watergerelateerde aanbevelingen voor verantwoord beleggen: <https://www.achmeainvestmentmanagement.nl/institutioneel/artikelen/nieuws/2024/09/nieuw-rapport-over-watergerelateerde-aanbevelingen-voor-verantwoord-beleggen>

¹⁴ <https://www.ceres.org/water/valuing-water-finance-initiative>

en trekken we samen op met de internationale investeerders uit dit netwerk op om het thema water op de kaart te zetten.

Selectie ondernemingen

Voor de selectie van ondernemingen hebben we een screening uitgevoerd. In deze screening is gekeken naar relevante sectoren, ondernemingen in de portefeuille en de prestaties van deze ondernemingen op het thema water. Ook hebben we onderzocht welke onderneming in belangrijke stroomgebieden, zoals de Rijn, activiteiten hebben. Op basis van deze screening hebben we de hieronder besproken ondernemingen geselecteerd. In deze selectie is de nadruk gelegd op de chemische industrie, en aanverwante sectoren. We zien dat deze ondernemingen een belangrijke impact op het gebied van water hebben en ook zeer van water afhankelijk zijn voor hun productieprocessen.

Voortgang

In de eerste helft van 2025 hebben we naar alle ondernemingen onze startbrieven verstuurd.

BASF

BASF uit Duitsland is de werelds grootste chemieconcern dat een breed scala aan producten ontwikkelt, van basischemicaliën tot innovatieve materialen voor sectoren zoals automotive, landbouw en consumentengoederen. In de eerste helft van 2025 hadden wij een nuttig gesprek met BASF over hun watermanagementstrategie. BASF heeft goede voortgang geboekt op hun doelstelling om duurzaam watermanagement te implementeren op alle productielocaties in gebieden van watergestress tegen 2030, waarbij ze al 70 procent van dit doel hebben bereikt. De onderneming scoort een A-rating bij CDP Water Security en maakt gebruik van gevestigde risico-evaluatie instrumenten zoals WWF Risk Filter en WRI Aqueduct. Desondanks blijven er belangrijke aandachtspunten voor vervolgafspraken. BASF rapporteert voornamelijk op geaggregeerd niveau, terwijl stroomgebiedspecifieke doelstellingen en rapportage, met name voor de Rijn, nog onderontwikkeld zijn. Ook blijkt uit het gesprek dat samenwerking met lokale stakeholders in gedeelde stroomgebieden nog beperkt is gedocumenteerd, evenals de integratie van watermanagement in de toeleveringsketen. In het volgende gesprek willen wij dieper ingaan op hun scenario-analyses voor klimaatverandering op stroomgebiedniveau, concrete samenwerkingsinitiatieven met andere watergebruikers, en de balans tussen waterefficiëntie en waterkwaliteitsdoelstellingen.

DSM-Firmenich

In maart 2025 stuurden wij een brief aan DSM-Firmenich met het verzoek tot een dialoog over de waterimpact en -afhankelijkheid van de onderneming. Wij waarderen dat DSM-Firmenich het belang van

watermanagement onderkent en reeds stappen heeft gezet, zoals het integreren van waterrisico's in de waardeketen en het gebruik van middelen als de WWF Water & Biodiversity Risk Filter. Tegelijkertijd zien wij ruimte voor verdieping, met name in de vertaling van beleid naar acties op het niveau van specifieke stroomgebieden. Voor ons als Nederlandse beleggers zijn de activiteiten in het Maas- en Rijnstroomgebied van bijzonder belang, maar ook de aanpak in andere gebieden zoals de Tietê en Yangtze zijn relevante casussen. Wij moedigen DSM-Firmenich aan om haar strategie verder te lokaliseren, met aandacht voor waterkwaliteit, stakeholderbetrokkenheid en gezamenlijke initiatieven binnen stroomgebieden. In een vervolgesprek willen wij hier graag verder op ingaan, mede aan de hand van onze verwachtingen op het gebied van contextuele doelstellingen, transparantie en samenwerking binnen stroomgebieden.

Givaudan

Het Zwitserse Givaudan staat bekend als wereldleider in de productie van geuren en smaken, waarbij het bedrijf essentiële ingrediënten levert aan de parfum-, cosmetica- en voedingsmiddelenindustrie. In de eerste helft van 2025 hebben wij Givaudan benaderd met een uitnodiging tot dialoog over de watergerelateerde risico's en afhankelijkheden binnen de bedrijfsvoering. Wij erkennen de voortrekkersrol die Givaudan vervult op dit vlak, onder meer zichtbaar in de significante reductie van wateronttrekking sinds 2020 en de erkenning door CDP voor waterveiligheid. Ook de inzet van medewerkers op locatie en het gebruik van het CDP Water-framework getuigen van een doordachte aanpak. Tegelijkertijd zien wij kansen voor verdere versterking, met name in de toepassing van het beleid op stroomgebiedsniveau. Voor ons als Nederlandse institutionele beleggers zijn de activiteiten in Europese landbouwgebieden, zoals het Middellandse Zeegebied en de Alpenregio, van bijzonder belang. Daarnaast zijn wij benieuwd hoe het Sourcing4Good-programma inspeelt op waterrisico's in andere kwetsbare regio's. Wij moedigen Givaudan aan om haar strategie verder te verankeren in de lokale context, met specifieke aandacht voor waterkwaliteit, samenwerking met andere belanghebbenden en gezamenlijke initiatieven binnen stroomgebieden. In een vervolgesprek gaan wij hier graag dieper op in, mede aan de hand van onze verwachtingen op het gebied van transparantie, contextuele doelstellingen en collectieve actie.

PPG

PPG is een Amerikaans producent van coatings en verf, met wereldwijd 26 locaties met hoog watergebruik. In ons eerste, verkennende, gesprek vroegen we hoe de onderneming waterkwaliteit en lokaal waterbeheer meeneemt in risicobeoordelingen en doelstellingen, en of er samenwerking is met lokale waterautoriteiten, bijvoorbeeld in Duitsland. Ook bespraken we hoe PPG

klimaatmodellen inzet om toekomstige waterrisico's te beheersen, en hoe deze inzichten worden verwerkt in het risicomangement. Daarnaast vroegen we naar het beheer van waterrisico's in de toeleveringsketen, welke stappen leveranciers in waterschaarse gebieden zetten en of PPG overweegt het Alliance for Water Stewardship (AWS)-kader te implementeren op locaties met een hoog watergebruik.

Toray

Toray is een onderneming in de chemische sector die in Japan gevestigd is. De onderneming heeft per e-mail gereageerd op onze brief. De onderneming bedankte ons voor de brief, maar liet weten dat een gesprek nog te vroeg kwam. We zullen in de tweede helft van 2025 contact opnemen om te kijken om te kijken of een gesprek dan wel mogelijk is.

Ecolab

Ecolab (Verenigde Staten) richt zich als multinational op water-, hygiëne- en energieoplossingen en biedt gespecialiseerde diensten aan industrieën zoals horeca, gezondheidszorg en productie. In de eerste helft van 2025 namen wij contact op met Ecolab om in gesprek te gaan over de watergerelateerde impact en afhankelijkheden binnen de bedrijfsvoering en dienstverlening. Ecolab vervult via het Water for Climate-programma een voortrekkersrol en levert via slimme wateroplossingen een bijdrage aan duurzaamheid bij klanten wereldwijd. De combinatie van operationele expertise en digitale innovaties biedt een sterke basis voor impact. Tegelijkertijd zien wij kansen om deze leidende positie verder te vertalen naar meetbare resultaten op stroomgebiedsniveau en ook voor andere ondernemingen van betekenis te kunnen zijn. Voor ons als Nederlandse beleggers zijn met name de activiteiten in Europese industriële regio's van belang, maar wij zijn ook benieuwd hoe Ecolab in andere waterstressgevoelige gebieden samenwerkt met stakeholders aan gedeelde wateruitdagingen. Wij moedigen Ecolab aan om haar strategie verder te verankeren in lokale contexten, met aandacht voor waterkwaliteit, transparantie over impact, en samenwerking binnen stroomgebieden. In een vervolgesprek leren wij graag van Ecolab, mede aan de hand van onze verwachtingen op het gebied van contextuele doelstellingen, ketenintegratie en gezamenlijke weerbaarheidsplanning.

Sika

Sika is een gespecialiseerd chemiebedrijf dat lijm, kit en andere producten maakt voor o.a. de bouwsector en de auto-industrie. De onderneming is actief in 102 landen, heeft meer dan 400 productielocaties en heeft meer dan 34000 medewerkers in dienst. In juni hebben wij Sika onze startbrief gestuurd. In deze brief stellen we dat het positief is dat Sika het belang van water onderkent en haar waterrisico's al in kaart heeft gebracht, maar dat de onderneming nog stappen kan zetten om haar

strategie te vertalen naar lokale stroomgebieden. De onderneming heeft al positief op onze brief gereageerd en in H2 2025 zal het eerste gesprek plaatsvinden.

Vervolg

In de tweede helft van 2025 zullen we ons met name richten op het verder uitvoeren van de eerste ronde gesprekken.

4.12.2. Voortgang thema

Per eind juni 2025 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 4.12.2.1 MIJLPALEN WATERIMPACT EN -AFHANKELIJKHEID

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 DSM-Firmenich AG	Zwitserland	Chemicaliën	3,2						
2 PPG Industries, Inc.	Verenigde Staten	Chemicaliën	5,9						
3 BASF SE	Duitsland	Chemicaliën	5						
4 Givaudan SA	Zwitserland	Chemicaliën	6,3						
5 Toray Industries, Inc.	Japan	Chemicaliën	5,4						
6 Ecolab Inc.	Verenigde Staten	Chemicaliën	6,6						
7 Sika AG	Zwitserland	Chemicaliën	4,6						

¹ De Water Stress Management Score beoordeelt het vermogen van het bedrijf om de blootstelling aan risico's met betrekking tot de waterintensiteit van zijn activiteiten te beheersen en zijn inspanningen om watergerelateerde risico's te beheren. (Score: 0-10)

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

4.12.3. Tussentijdse beoordeling

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 4.12.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 4.12.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	0%	nee
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	0%	nee

4.13. ESG dialoog Nederland

Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen hebben de speciale aandacht van Nederlandse institutionele beleggers, vanwege de directe sociaaleconomische belangen die de ondernemingsactiviteiten met zich mee brengen. Belangrijke strategische besluiten van Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen, zoals fusies en overnames, kunnen significante effecten hebben op lokale werkgelegenheid, de concurrentiepositie van de onderneming en duurzame langetermijnwaardecreatie. Ook beloningsvoorstellen of (her)benoemingen van bestuurders leiden regelmatig tot maatschappelijke discussie. Wij hechten er dan ook grote waarde aan om op structurele wijze de dialoog te voeren met Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen waar we in belegd zijn. Bij het voeren van de dialogen trekken wij zoveel mogelijk op in collectief verband, verenigd in Eumedion. ESG Nederland bestaat uit deze dialogen.

4.13.1. Achtergrond

Overzicht dialogen

In de eerste helft van 2025 is Achmea IM in Eumedion verband de dialoog aangegaan met de hieronder genoemde Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. Deze dialogen vonden plaats binnen het Eumedion verband.

TABEL 4.13.1.1 DIALOGEN MET NEDERLANDSE BEURSGENOTEERDE ONDERNEMINGEN H1 2025

Onderneming	Besproken onderwerpen
Ahold-Delhaize	Geopolitieke ontwikkelingen, governance, duurzaamheid, klimaat en strategie.
ASM International	Beloning, duurzame langetermijnwaardecreatie, strategie.
Heineken	Klimaat, mensenrechten, water en wet- en regelgeving.
ING	Biodiversiteit, diversiteit, klimaat en wet- en regelgeving.
KPN	Duurzame langetermijnwaardecreatie, duurzaamheid, governance, strategie en wet- en regelgeving.
Shell	Governance, klimaatbeleid, Nigeria en strategie.
Unilever	Duurzaamheid, klimaat, plastics en strategie.
Wolters Kluwer	Beloning, klimaat en wet- en regelgeving.

Eumedion heeft voorafgaand aan de start van het aandeelhouderseizoen een speerpuntenbrief¹⁵ gestuurd naar Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. De onderwerpen in de speerpuntenbrief zijn:

- Ontwikkeling en onderhoud van een klimaatactieplan;
- Uitvoering van een dubbele materialiteitsanalyse (DMA);
- Vrijwillige aandeelhoudersinspraak op het duurzaamheidsverslag;

Afhankelijk van de onderneming en de actualiteiten zijn de gespreksonderwerpen per onderneming bepaald.

Ahold Delhaize

Tijdens de dialoog met Ahold Delhaize zijn diverse onderwerpen besproken op het gebied van governance, duurzaamheid en strategie. Ahold Delhaize gaf aan dat 2024 een transitiejaar is wat betreft het beloningsbeleid. Er zijn dit jaar geen structurele wijzigingen doorgevoerd. Wel heeft de onderneming een tijdelijke aanpassing gedaan aan de vergoeding voor de Raad van Commissarissen. In de loop van 2025 volgt een volledige herziening van het beloningsbeleid. Als onderdeel van het klimaatbeleid werkt de onderneming aan het opstellen van merk-specifieke scope 3-CO₂-reductieplannen, met als doel om uiteindelijk tot een overkoepelend reductiedoel te komen dat in lijn is met het Klimaatakkoord van Parijs. Het klimaatplan is nog in consultatie en ook de validatie door het Science Based Targets initiative (SBTi) is nog niet afgerond. De rapportage over duurzaamheidsinformatie blijft voorlopig onder 'limited assurance'.

Ten aanzien van mensenrechten gaf Ahold Delhaize aan dat het vaststellen van een 'living wage' complex is, mede door het ontbreken van schaalbare oplossingen. De onderneming werkt samen met brancheorganisaties om hierin stappen te zetten. Op het gebied van dierenwelzijn wordt voldaan aan wettelijke vereisten en interne standaarden.

Tot slot werd besproken dat Bol.com zich onderscheidt door assortiment, klantenservice en marketing, en dat de belangrijkste risico's voor de strategie liggen bij geopolitieke ontwikkelingen, cyberdreigingen en veranderende regelgeving. Ahold Delhaize werkt aan de implementatie van de Verklaring Omtrent Risicobeheersing, zoals vereist door de herziene Nederlandse Corporate Governance Code.

ASM International

Tijdens de jaarlijkse dialoog met ASM International zijn strategische en duurzaamheid gerelateerde thema's besproken. ASM positioneert zich als een

¹⁵ <https://en.eumedion.nl/clientdata/217/media/clientimages/Focus-Letter-2025.pdf?v=241010133111>

toonaangevende speler binnen de halfgeleiderindustrie en werkt actief aan het versterken van haar concurrentiepositie, onder andere door investeringen in de leveranciersketen en talentontwikkeling.

Op het gebied van beloning bleef het beleid in 2024 ongewijzigd. De korte termijn variabele beloning (STI) is gebaseerd op financiële en niet-financiële doelstellingen, waaronder veiligheid en klimaatdoelstellingen. De lange termijn beloning (LTI) is afgestemd op een specifieke peergroup. Transparantie in het beloningsverslag blijft een aandachtspunt, mede vanwege concurrentiegevoeligheid, maar ASM werkt aan een meer geïntegreerde rapportage. De niet-financiële KPI's zijn in het beloningsverslag over 2024 opgenomen.

ASM heeft focus op de uitvoering van de in 2023 gepresenteerde strategie. De organisatie introduceerde in de loop van 2024 een nieuw organisatiemodel met dashboards per businessunit om gestructureerde groei te ondersteunen.

Duurzaamheid blijft een belangrijk speerpunt. De onderneming boekt voortgang op het gebied van hernieuwbare energie, genderdiversiteit en verantwoorde inkoop. Voor mensenrechten en arbeidsomstandigheden in de keten is een specifieke rol gecreëerd om het HR-perspectief te integreren in leveranciersaudits.

Heineken

Tijdens de jaarlijkse dialoog met Heineken is gesproken over de dubbele materialiteitsanalyse in het kader van de CSRD. Enkele uitkomsten, zoals het ontbreken van 'aantrekken van talent' en 'zakelijk gedrag' als materiële onderwerpen, riepen vragen op. Heineken gaf toelichting op het proces en benadrukte dat deze thema's wel degelijk relevant blijven, ondanks hun classificatie.

De net-zero doelstellingen van Heineken zijn inmiddels goedgekeurd door het SBTi. Waterbeheer is een materieel thema voor de onderneming, met specifieke doelstellingen voor watergebruik in gebieden waar water schaars is. Ook leveranciers worden hierbij betrokken via screenings en samenwerkingsprogramma's.

Ten aanzien van mensenrechten werd gesproken over de joint venture in China. Heineken rapporteerde vooruitgang, onder meer door samenwerking met een nieuwe dienstverlener voor due diligence en de publicatie van een leverancierscode door China Resources Beer. De onderneming blijft inzetten op verantwoord ketenbeheer, ook in complexe markten.

ING

Tijdens de jaarlijkse dialoog met ING is gesproken over de implementatie van de CSRD en de bijbehorende dubbele materialiteitsanalyse. ING gaf aan dat het rapportageproces structuur brengt, maar dat de strategische waarde nog beperkt is door datakwaliteit en onduidelijkheden in de regelgeving. De onderneming verwacht dat verdere ontwikkeling van de standaarden hier verbetering in zal brengen.

ING's klimaatdoelstellingen zijn inmiddels gevalideerd door het SBTi. Er is gesproken over de mogelijkheid om een CO₂-reductiedoelstelling (inclusief scope 1, 2 en 3) op te nemen in de variabele beloning. ING gaf aan dit onderwerp mee te nemen in de verdere ontwikkeling van het beloningsbeleid. Ook werd stilgestaan bij de mogelijke klimaatzaak van Milieudefensie en de uitdagingen in de vastgoedportefeuille, waar aanvullende maatregelen worden overwogen.

Ten aanzien van biodiversiteit heeft ING een eerste analyse uitgevoerd om sectoren met verhoogd risico op natuurverlies te identificeren. Ontbossing is daarbij een belangrijk aandachtspunt. Op het gebied van diversiteit en inclusie zijn er vooralsnog geen aanpassingen nodig in de VS, ondanks recente politieke ontwikkelingen.

KPN

Tijdens de jaarlijkse dialoog met KPN is gesproken over de voortgang op het gebied van duurzaamheid, strategie en governance. KPN gaf aan dat de implementatie van de CSRD niet slechts een nalevingsoefening is geweest, maar daadwerkelijk heeft bijgedragen aan het verstevigen van het beleid en het formuleren van nieuwe kritieke prestatie-indicatoren (KPI's). De rapportage wordt breed gedragen binnen de organisatie. KPN heeft voor het duurzaamheidsverslag en de land-voor-land belastingrapportage (country-by-country reporting) gekozen voor een redelijke mate van zekerheid (reasonable assurance).

Cybersecurity blijft een belangrijk aandachtspunt voor KPN. De onderneming investeert structureel in de bescherming van haar systemen en biedt ook basisbeveiliging aan voor klanten. De samenwerking met de overheid wordt als goed ervaren. KPN ziet zichzelf als een stabiele, lange termijn investeringsoptie en blijft investeren in infrastructuur, onder andere via het glasvezelprogramma.

Op het gebied van diversiteit in het senior management is nog niet aan alle doelstellingen voldaan. KPN blijft inzetten op verbetering en onderzoekt welke doelstellingen het meest effectief zijn. De niet-financiële prestatie-indicatoren voor de korte-termijnbonus (short-term incentive, STI), zoals de Net Promoter Score (NPS) en het aantal breedbandlijnen, zijn niet gehaald. KPN blijft echter vasthouden aan haar

strategie als kwaliteitsspeler en stuurt op lange-termijn klanttevredenheid.

Tot slot is gesproken over de herbenoeming van een commissaris en de voorbereiding op de nieuwe Verklaring Omtrent Risicobeheersing (VOR). KPN benadrukte het belang van zorgvuldigheid en transparantie in dit proces.

Shell

In het gesprek met Shell is gesproken over de recente aanpassingen in de klimaatdoelstellingen van de onderneming. Shell heeft in 2024 aangekondigd te streven naar een reductie van 15–20 procent van de CO₂-uitstoot in 2030 ten opzichte van 2016, waar eerder nog een doelstelling van 20 procent gold. De eerdere ambitie van 45 procent reductie in 2035 is volledig losgelaten.

Er is met name stilgestaan bij de vraag in hoeverre de gehanteerde intensiteitsdoelstelling daadwerkelijk bijdraagt aan de wereldwijde reductie van CO₂-uitstoot. Shell heeft hierop geen concreet antwoord kunnen geven, wat de zorgen over de effectiviteit van de klimaatstrategie versterkt. Dit wordt meegenomen in de verdere gesprekken met de onderneming en was aanleiding om tegen de herbenoeming van de 'chair' van het bestuur te stemmen.

Een tweede reden voor de tegenstem was de zorg over de verkoop van de activiteiten in Nigeria en de onduidelijkheid over het proces voor de verkoop. Hier is wederom over gesproken tijdens de dialoog. En op de aandeelhoudersvergadering van Shell is ook in samenwerking met andere institutionele beleggers een vraag gesteld over hoe Shell richtlijnen en waarborgen kan hanteren bij de verkoop van olie- en gasactiviteiten. Deze vraag was specifiek gericht op het waarborgen van verantwoord ondernemingsgedrag bij desinvesteringen, mede in het licht van de veroorzaakte milieuschade in Nigeria.

Unilever

We spraken met Unilever over de recente aanpassing van de strategie. Daarbij werd signaleerd dat de onderneming mogelijk een verschuiving maakt van een stakeholdergerichte naar een meer aandeelhoudersgerichte benadering. Zo is het gewicht van duurzaamheid in de beloningsstructuur verlaagd en zijn ambities op bepaalde ESG-thema's bijgesteld. Unilever gaf aan dit niet te zien als een afweging tussen rendement en duurzaamheid, maar als een tijdelijke vertraging tussen inspanningen en het zichtbaar worden van de resultaten.

De doelstellingen op het gebied van plastic zijn aangepast om beter aan te sluiten bij wat volgens Unilever realistisch en haalbaar is. Volgens de onderneming heeft dit geen gevolgen voor het

behalen van de klimaatdoelstellingen. De strategie en duurzaamheidsambities zouden nu beter op elkaar zijn afgestemd.

Ondanks deze toelichting zijn zorgen over de koerswijziging blijven bestaan. We blijven hierover in gesprek met de onderneming.

Wolters Kluwer

In het gesprek met Wolters Kluwer is onder meer gesproken over de aanpassing van de niet-financiële prestatie-indicatoren in de korte-termijnbeloning. De doelstelling met betrekking tot het buiten gebruik stellen van servers is vervangen door een doelstelling gericht op het verminderen van de ecologische voetafdruk van kantoren (scope 1 en 2). Volgens Wolters Kluwer is met de serverontmanteling al veel bereikt, waardoor het tijd was voor een nieuwe focus. Voor scope 3 is het volgens de onderneming nog te vroeg om concrete doelen te formuleren; eerst is meer inzicht nodig. De voortgang zal worden gemonitord.

Ook is gesproken over de implementatie van de CSRD. Wolters Kluwer heeft een dubbele materialiteitsanalyse uitgevoerd en benadrukt dat het rapportageproces niet als afvinkoefening wordt benaderd. Er worden verdiepende analyses uitgevoerd om relevante thema's beter te begrijpen. In het jaarverslag is over alle materiële milieu- en klimaatthema's gerapporteerd. Voor mensenrechten is meer dataverzameling nodig.

Tot slot werd besproken dat de onderneming werkt aan een beter begrip van scope 3-emissies in de toeleveringsketen, onder andere via een nieuw leveranciersbeoordelingsinstrument. De haalbaarheid van de reductiedoelstelling voor 2030 wordt nog geëvalueerd.

4.14. Normatief: Mensenrechten

Achmea IM is in het eerste halfjaar van 2025 met de in de onderstaande tabel weergegeven ondernemingen een dialoog gestart over een (vermeende) mensenrechtenschending.

**TABEL 4.14.1 GEÏNITIEERDE DIALOGEN
MENSENRECHTENSCHENDING H1 2025**

Onderneming
Alphabet Inc.
Cardinal Health, Inc.
CVS Health Corporation
Marriott International, Inc.
McKesson Corporation
Medibank Private Limited
Singapore Telecommunications Limited
Snowflake Inc.
Teva Pharmaceutical Industries Limited
Walgreens Boots Alliance, Inc.
Cencora, Inc.

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle mensenrechtencasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaal- of statuswijziging hebben gerealiseerd en (op)nieuw geïnitieerde dialogen¹⁶. Escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) in normatieve dialogen zijn opgenomen in het subhoofdstuk [Escalatieoverzicht](#).

TABEL 4.14.2 MIJLPALEN MENSENRECHTEN

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats schending	1	2	3	4
Cencora, Inc.	8	15-1-2020	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
PG&E Corporation	4	17-10-2022	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Robinhood Markets, Inc.	7	15-7-2024	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Cardinal Health, Inc.	8	17-2-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
McKesson Corp.	8	17-2-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Teva Pharmaceutical Industries Ltd.	8	17-2-2025	Israel	Verenigde Staten				
Marriott International, Inc.	8	17-2-2025	Verenigde Staten					
CVS Health Corporation	8	17-2-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Medibank Private Ltd.	8	17-2-2025	Australië	Australië				

¹⁶ De mijlpalen van de in deze rapportageperiode geïnitieerde dialogen worden als ongewijzigd weergegeven.

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats schending	1	2	3	4
Singapore Telecommunications Limited	8	17-2-2025	Singapore	Australië				
Snowflake Inc.	6	17-2-2025	Verenigde Staten					
Walgreens Boots Alliance Inc	8	17-2-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beëindiging van schending	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

Afgesloten dialogen

PG&E Corporation

Sinds 2017 worden PG&E Corporation en dochteronderneming Pacific Gas and Electric Company verantwoordelijk gehouden voor meerdere dodelijke natuurbranden in Californië. Als reactie hierop trof de onderneming herstelmaatregelen, zoals preventieve stroomonderbrekingen en verbeterde

inspectieprocedures. In januari 2024 stemde de Californische toezichthouder in met een schikking, inclusief een boete van 45 miljoen dollar. Ook werd de overgang naar digitale inspectiegegevens verplicht gesteld. Volgens het Wildfire Mitigation Plan van februari 2025 voert PG&E verdere verbeteringen door in apparatuurbeheer en vegetatiecontrole. Op basis hiervan werd het normatieve oordeel opgewaardeerd van Oranje naar Groen en het engagement afgesloten.

4.15. Normatief: Arbeidsnormen

Achmea IM is in het eerste halfjaar van 2025 met de in de onderstaande tabel weergegeven ondernemingen een dialoog gestart over een (vermeende) arbeidsnormschending.

TABEL 4.15.1 GEÏNITIEERDE DIALOGEN
ARBEIDSNORMSCHENDING H1 2025

Onderneming
Alphabet Inc.
FAST RETAILING CO., LTD.
Accenture Plc
Tyson Foods, Inc.

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle arbeidsnormencasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaal- of statuswijziging hebben gerealiseerd en alle (op)nieuw geïnitieerde dialogen¹⁷. Escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) in normatieve dialogen zijn opgenomen in het subhoofdstuk [Escalatieoverzicht](#).

TABEL 4.15.2 MIJLPALLEN ARBEIDSNORMEN

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats schending	1	2	3	4
Amazon.com, Inc.	9	15-7-2022	Verenigde Staten	Italië				
Starbucks Corporation	9	17-7-2023	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Carrefour SA	6	15-10-2024	Frankrijk	China				
Target Corporation	6	15-10-2024	Verenigde Staten	China				
Alphabet Inc.	7	17-2-2025	Verenigde Staten	Frankrijk				
FAST RETAILING CO., LTD.	6	17-2-2025	Japan	China				
Alphabet Inc.	8	17-2-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Accenture Plc	8	15-4-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Tyson Foods, Inc.	8	15-4-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				

¹⁷ De mijlpalen van de in deze rapportageperiode geïnitieerde dialogen worden als ongewijzigd weergegeven.

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beëindiging van schending	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

4.16. Normatief: Milieu

Achmea IM is in het eerste halfjaar van 2025 met de in de onderstaande tabel weergegeven ondernemingen een dialoog gestart over een (vermeende) milieunormschending.

**TABEL 4.16.1 GEÏNITIEERDE DIALOGEN
MILIEUNORMSCHENDING H1 2025**

Onderneming
NIPPON STEEL CORP.
Toyota Motor Corp.
AltaGas Ltd.
Consolidated Edison, Inc.
First Quantum Minerals Ltd.
Stora Enso Oyj
Volkswagen AG

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle milieucasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaal- of statuswijziging hebben gerealiseerd en alle (op)nieuw geïnitieerde dialogen¹⁸. Escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) in normatieve dialogen zijn opgenomen in het sub-hoofdstuk [Escalatieoverzicht](#).

TABEL 4.16.2 MIJLPALEN MILIEU

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats schending	1	2	3	4
Shell plc	5	15-7-2022	Verenigd Koninkrijk	Nigeria				
Eni SpA	9	16-10-2023	Italië	Nigeria				
NextEra Energy, Inc.	8	15-10-2024	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Toyota Motor Corp.	7	17-2-2025	Japan	Japan				
Nippon Steel & Sumitomo Metal Corp.	8	17-2-2025	Japan	Canada				
First Quantum Minerals Ltd.	8	15-4-2025	Canada	Panama				
Volkswagen AG	7	15-4-2025	Duitsland	Duitsland				
AltaGas Ltd.	8	15-4-2025	Canada	Verenigde Staten				
Consolidated Edison, Inc.	8	15-4-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Stora Enso Oyj	7	15-4-2025	Finland	Finland				

¹⁸ De mijlpalen van de in deze rapportageperiode geïnitieerde dialogen worden als ongewijzigd weergegeven.

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beëindiging van schending	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

Afgesloten dialogen

Shell Plc

In maart 2025 voltooide Shell Plc de verkoop van de Nigeriaanse dochteronderneming SPDC aan Renaissance, een consortium van Nigeriaanse en internationale energieondernemingen. SPDC werd herhaaldelijk bekritiseerd vanwege olielekages en trage sanering in de Niger Delta. Hoewel Shell regelmatig updates verstrekke over preventie en herstelmaatregelen, bleef het volume aan lekages hoog, met een piek van 24.000 vaten in 2021.

Shell stelde dat sabotage de voornaamste oorzaak was, maar nam wel verantwoordelijkheid voor het opruimen van alle lekages. Ondanks het vertrek van Shell uit de onshore activiteiten in Nigeria, blijft de aanhoudende milieuvervuiling zorgen baren. Naar aanleiding van de verkoop heeft ISS ESG het normatieve oordeel opgewaardeerd van Oranje naar Groen en het engagement afgesloten. Achmea IM blijft via Eumedion in dialoog met Shell over het herstel van historische vervuiling in de Niger Delta (zie ESG dialoog Nederland).

4.17. Normatief: Anti-corruptie

Achmea IM is in het eerste halfjaar van 2025 met de in de onderstaande tabel weergegeven ondernemingen een dialoog gestart over (vermeende) corruptie.

TABEL 4.17.1 GEÏNITIEERDE DIALOGEN CORRUPTIE
H1 2025

Onderneming
Alphabet Inc.
The Toronto-Dominion Bank
Booking Holdings Inc.

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle anti-corruptiecasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaal- of statuswijziging hebben gerealiseerd en alle (op)nieuw geïnitieerde dialogen¹⁹. Escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) in normatieve dialogen zijn opgenomen in het sub-hoofdstuk [Escalatieoverzicht](#).

TABEL 4.17.2 MIJLPALEN ANTI-CORRUPTIE

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats schending	1	2	3	4
ABB Ltd.	4	17-4-2023	Zwitserland	Zuid-Afrika				
Apple Inc.	7	15-10-2024	Verenigde Staten					
Alphabet Inc.	9	17-2-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Toronto-Dominion Bank	7	17-2-2025	Canada	Verenigde Staten				
Booking.com	7	15-4-2025	Verenigde Staten	Spanje				

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beëindiging van schending	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

¹⁹ De mijlpalen van de in deze rapportageperiode geïnitieerde dialogen worden als ongewijzigd weergegeven.

Afgesloten dialogen

ABB Ltd.

In december 2022 ging ABB Ltd. een driejarig 'Deferred Prosecution Agreement' aan met de Amerikaanse autoriteiten, vanwege beschuldigingen van omkoping in Zuid-Afrika. De onderneming zou 37 miljoen dollar hebben betaald aan een derde partij, deels bedoeld als steekpenningen aan een hoge ambtenaar van het staatsenergiebedrijf Eskom. ABB erkende schuld en stemde in met een boete en terugbetaling van in totaal 327 miljoen dollar. In communicatie met ISS ESG in december 2022 en januari 2024 verklaarde ABB dat het de geldboete heeft betaald, betrokken medewerkers heeft ontslagen en interne controlemechanismen, compliance en aanbestedingsprocedures heeft aangescherpt. De onderneming blijft tot eind 2025 voortgangsrapportages indienen bij de Amerikaanse beursautoriteit. ISS ESG heeft het normatief oordeel opgewaardeerd van Oranje naar Groen en het engagement afgesloten.

4.18. Escalatieoverzicht

Geëscaleerde dialogen

De onderstaande tabel geeft de escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) weer die in de eerste helft van

2025 zijn genomen in zowel thematische als normatieve dialogen. De eerste helft van het jaar, waarin de meeste aandeelhoudersvergaderingen van ondernemingen in Europa, Japan en de Verenigde Staten plaatsvinden, is de drukste stemperiode.

TABEL 4.18.1 OVERZICHT GEËSCALEERDE DIALOGEN

Onderneming	Reden van escalatie	Genomen maatregel ¹
Barrick Gold Corporation	Vermeende schendingen Mensenrechten (2x) en Milieunormen (2x).	Tegen herbenoeming Chair gestemd.
Danaher	Thematisch, niet responsief in het thema "Access to Healthcare".	Tegen beloning bestuurder gestemd.
Eni SpA	Geverifieerde schending Milieunormen. Vermeende schendingen Milieunormen en Arbeidsnormen.	Tegen 'financial statements and reports' gestemd.
Hydro One	Thematisch, niet responsief in het thema "Reductie CO ₂ -uitstoot".	Tegen herbenoeming Chair gestemd.
Starbucks Corporation	Geverifieerde schending Arbeidsnormen.	Tegen herbenoeming bestuurder gestemd.
The Coca-Cola Company	Thematisch, niet genoeg voortgang in het afgesloten thema "Goede Voeding".	Aandeelhoudersresolutie over suikervervangers ingediend voor AVA 2025.
Uber Technologies, Inc.	Vermeende schendingen Arbeidsnormen (2x) en Mensenrechten.	Tegen herbenoeming Chair gestemd.
Valero Energy	Thematisch, niet genoeg voortgang in het thema "Reductie CO ₂ uitstoot".	Tegen herbenoeming bestuurders gestemd.

¹ Zie voor verdere duiding tegenstem het 'Voting Disclosure Systeem'

Uitgelichte escalaties

The Coca-Cola Company

The Coca-Cola Company hebben we in samenwerking met een brede coalitie van institutionele beleggers een brief gestuurd naar aanleiding van de uitkomsten van de Access to Nutrition Index. Deze index laat zien dat er bij Coca-Cola enige vooruitgang is qua gezondheid van de productenportefeuille. Maar ook blijkt dat de onderneming nog vele stappen kan zetten om goede voeding beter in haar strategie en governance te integreren. Naar aanleiding van deze brief hebben we in mei een gesprek gehad met de onderneming. Dit gesprek was teleurstellend, onder andere, omdat in het nieuwe jaarverslag de transparantie over het thema gezonde voeding was verminderd. Tijdens het gesprek leek het dat dit een direct gevolg was van de politieke ontwikkelingen in de VS. Dit was een belangrijke reden om onze engagement kracht bij te zetten door het indienen van een resolutie voor de aandeelhoudersvergadering. Deze resolutie richtte zich op het beter inzicht krijgen in de gezondheidseffecten van suikervervangers. Deze resolutie kreeg 11,3 procent van de stemmen, wat in het huidige klimaat een goede score is.

Valero Energy

In 2024 plaatsten wij brandstofproducent Valero Energy op de escalatielijst. De onderneming, die zich voornamelijk richt op de raffinage van fossiele

brandstoffen, heeft niet kunnen aantonen dat zij een geloofwaardige transitiestrategie heeft. Daarom stemden wij bij de aandeelhoudersvergadering van 2025 tegen de benoeming van de bestuurders. In ons engagement voorafgaand aan de aandeelhoudersvergadering lichtten wij deze escalatiemaatregelen toe. Wij wezen daarbij op het gebrek aan rapportage over scope 3-uitstoot. Deze uitstoot, veroorzaakt door de verbranding van de fossiele brandstoffen die Valero produceert, wordt geschat op ruim 90 procent van alle aan Valero gerelateerde uitstoot. Daarnaast wezen we erop dat de klimaatstrategie en doelen van Valero zich, in tegenstelling tot die van sectorgenoten, uitsluitend richten op scope 1 en 2-emissies, de uitstoot die vrijkomt tijdens het raffinageproces.

Te escalaren dialogen

In het derde kwartaal vindt het laagste aantal aandeelhoudersvergaderingen plaats. Hoofdzakelijk staan er tussentijdse benoemingen van bestuurders of goedkeuringen van overnames geagendeerd. In het vierde kwartaal vind in Australië en Nieuw-Zeeland de piek van het aandeelhoudersvergaderingen seizoen plaats. In de overige regio's is het een rustig kwartaal qua stemmen. Alle thematische en normatieve dialogen die in aanmerking komen voor escalatie zijn opgenomen in de onderstaande tabel.

TABEL 4.18.2 OVERZICHT TE ESCALAREN DIALOGEN

Onderneming	Reden van escalatie
Alphabet Inc.	Geverifieerde schending Corruptie. Vermeende schendingen Arbeidsnormen en Mensenrechten.
Amazon.com, Inc.	Geverifieerde schending Corruptie. Vermeende schendingen Arbeidsnormen (5x).
Barrick Gold Corporation	Vermeende schendingen Mensenrechten (2x) en Milieunormen (2x).
Danaher	Thematisch, niet responsief in het thema "Access to Healthcare".
Eni SpA	Geverifieerde schending Milieunormen. Vermeende schendingen Milieunormen en Arbeidsnormen.
Hydro One	Thematisch, niet responsief in het thema "Reductie CO ₂ -uitstoot".
Shell Plc	Geverifieerde schending Milieunormen. Vermeende schendingen Mileunormen en Arbeidsnormen.
Starbucks Corporation	Geverifieerde schending Arbeidsnormen.
The Coca-Cola Company	Thematisch, niet genoeg voortgang in het afgesloten thema "Goede Voeding".
Uber Technologies, Inc.	Vermeende schendingen Arbeidsnormen (2x) en Mensenrechten.
Valero	Thematisch, niet responsief in het thema "Reductie CO ₂ -uitstoot".

5. Stembeleid & Corporate Governance

Corporate governance, of goed ondernemingsbestuur, heeft betrekking op de verhoudingen tussen de verschillende actoren van een onderneming zoals de Raad van Bestuur (RvB), de Raad van Commissarissen (RvC), aandeelhouders en andere belanghebbenden. Rekenschap, transparantie en toezicht spelen hierbij een centrale rol. De beleggingsfondsen beleggen onder andere in beursgenoteerde ondernemingen en zijn daardoor ook aandeelhouder. Door actief gebruik te maken van aandeelhoudersrechten kan PMA invloed uitoefenen op de onderneming. Het gaat hierbij om het benoemen van bestuurders, het goedkeuren van jaarstukken en in sommige gevallen kan het zich uitspreken over het beloningsbeleid. De beleggingsfondsen doen dit onder andere door deel te nemen aan de besluitvorming op de aandeelhoudersvergadering (stemmen). Door gebruik te maken van het stemrecht kunnen de beleggingsfondsen invloed uitoefenen op ondernemingen en invloed aanwenden om een betere corporate governance te stimuleren bij de ondernemingen. Een goede corporate governance draagt bij aan de lange termijn waardecreatie.

5.1. PMA als actief aandeelhouder

De Nederlandse Corporate Governance Code schrijft voor dat institutionele beleggers zoals pensioenfondsen een beleid moeten hebben ten aanzien van het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen van beursgenoteerde ondernemingen waarin zij beleggen. Daarbij wordt van de institutionele belegger gevraagd om minstens eenmaal per jaar aan te geven hoe invulling wordt gegeven aan het stembeleid. Daarnaast stelt de Corporate Governance Code dat de institutionele belegger minimaal eenmaal per kwartaal moet aangeven hoe hij stemde op de aandeelhoudersvergaderingen.

PMA voldoet aan de bepalingen van de Corporate Governance Code. Op de website van Pensioenfonds Medewerkers Apotheken zijn de volgende documenten te vinden:

1. Stembeleid;
2. Rapportagetool waarbij gerapporteerd wordt hoe gestemd is per aandeelhoudersvergadering.

5.2. Stemgedrag PMA

Achtergrond

De eerste helft van het jaar is de drukste periode qua stemmen. De meeste aandeelhoudersvergaderingen van ondernemingen in Europa, Japan en de Verenigde Staten vinden namelijk in de eerste helft van het jaar plaats.

Aandeelhoudersvoorstellen en ESG-trends

Het aantal Environmental & Social (E&S) gerelateerde aandeelhoudersvoorstellen daalde dit half jaar aanzienlijk. Deze daling is deels te verklaren door de herziene richtlijnen van de Amerikaanse toezichthouder de Securities and Exchange Commission (SEC), die het voor ondernemingen makkelijker maakten om voorstellen te weren²⁰. Tegelijkertijd nam het aandeel 'anti-ESG' voorstellen verder toe, met name in de Verenigde Staten. Deze voorstellen zijn vaak zodanig geformuleerd dat het niet direct duidelijk is of ze pro- of anti-ESG zijn. Op basis van ons stembeleid wordt er tegen dit soort anti-ESG voorstellen gestemd. De gemiddelde steun voor klimaatgerelateerde voorstellen daalde verder.

Verloop aandeelhoudersvergaderingen

Ondanks dat activistische acties tijdens aandeelhoudersvergaderingen ook dit jaar plaatsvonden, waren ondernemingen beter voorbereid op verstoringen. Door aangescherpte procedures

²⁰ SLB 14M: SLB 14M is een Staff Legal Bulletin van de Amerikaanse toezichthouder SEC, gepubliceerd in februari 2025. Het bulletin herstelt een case-by-case benadering voor het uitsluiten van aandeelhoudersvoorstellen onder Rule 14a-8. Hierdoor kunnen voorstellen met sociale of ethische thema's worden uitgesloten, tenzij ze een significante impact hebben op de bedrijfsvoering. SLB 14M vervangt de eerdere, ruimere interpretatie uit SLB 14L (2021) en heeft geleid tot een toename van het aantal succesvolle no-action verzoeken.

konden vergaderingen na korte onderbrekingen worden voortgezet. Wel leidde dit tot complexere aanmeldprocessen en strakkere deadlines voor steminleg, wat operationele druk gaf binnen de toch al krappe tijdslijnen.

Beloningsvoorstellen en aandeelhoudersactivisme

In zowel de Verenigde Staten als Europa steeg de CEO-beloning, wat leidde tot meer tegen stemmen, vooral bij onvoldoende onderbouwing. Transparantie en eenvoud in beloningsstructuren blijven belangrijke criteria bij de beoordeling. Daarnaast was er een toename van 'vote-no' campagnes, waarbij aandeelhouders hun ongenoegen uiten zonder een volledige 'proxy fight' te starten²¹. Deze vorm van activisme vraagt om alertheid bij agendavoorbereiding en engagement.

Politieke en juridische context

De politieke druk op ESG-initiatieven nam verder toe. In de Verenigde Staten leidde dit tot juridische stappen tegen grote vermogensbeheerders en een terugtrekking van diverse partijen uit netwerken zoals de Net Zero Asset Managers Initiative. Tegelijkertijd pasten veel ondernemingen hun taalgebruik aan: termen als "diversiteit" en "inclusie" maken plaats voor neutralere formuleringen zoals "ondersteuning van alle medewerkers". In de dialogen gaven ondernemingen aan diversiteit van belang te vinden en dit intern te blijven nastreven. Dit zullen we monitoren.

Tegen deze achtergrond is het van belang om een consistent en goed onderbouwd stembeleid te hanteren dat aansluit bij de eigen overtuigingen en langetermijnvisie, en dat niet afhankelijk is van tijdelijke politieke of maatschappelijke druk. Onder andere om deze reden hanteren we een eigen op maat gemaakt stembeleid.

Opkomende thema's: AI en technologie

Voorstellen met betrekking tot kunstmatige intelligentie (AI) en datagebruik namen toe, hoewel de steun nog beperkt is. Wel groeit de aandacht voor toezicht door de raad van bestuur op AI-gerelateerde risico's, wat mogelijk een structureel thema wordt in toekomstige stemseizoenen. We houden ontwikkelingen in de gaten.

Stemactiviteiten van PMA

Wij stemden in het afgelopen halfjaar in totaal op **971 vergaderingen** op totaal **14.972 agendapunten**. Er wordt niet altijd met het management van de onderneming meegestemd. Er is **20% tegen het management gestemd**. Zie onderstaande tabel voor een overzicht van de managementvoorstellen en de regionale verdeling van vergaderingen over het afgelopen halfjaar.

TABEL 5.2.1 MANAGEMENTVOORSTELLEN H1 2025

	Managementvoorstellen ¹	
	Totaal	% Tegen
Audit gerelateerd	932	37%
Aandelen gerelateerd	996	9%
Statuten gerelateerd	184	5%
Beloning	1820	54%
Benoemingen	7741	15%
Bestuurders gerelateerd	1431	6%
Duurzaamheid	49	0%
Klimaat	12	92%
Overig	19	11%
Geen research	11	91%
Niet-routinematig	60	12%
Routine	1205	6%
Sociaal	41	0%
Strategische transacties	42	5%
Overname gerelateerd	116	6%

¹ Zie de bijlagen voor een verdere beschrijving van de type voorstellen.

TABEL 5.2.2 REGIONALE VERDELING H1 2025

Land	Aantal
Australia	5
Austria	3
Belgium	12
Bermuda	5
Canada	52
Cayman Islands	7
Curacao	1
Denmark	13
Finland	10
France	45
Germany	48
Hong Kong	8
Ireland	13
Isle of Man	1
Israel	6

²¹ Vote-no campagne: Aandeelhoudersactivisme waarbij wordt opgeroepen om tegen zittende bestuurders te stemmen, zonder alternatieve kandidaten voor te dragen. Proxy fight: Een intensieve campagne waarbij aandeelhouders via stemming proberen bestuursleden te vervangen of strategische koerswijzigingen af te dwingen.

Italy	22
Japan	175
Jersey	4
Liberia	1
Luxembourg	4
Netherlands	30
Norway	10
Panama	1
Portugal	3
Singapore	8
Spain	14
Sweden	33
Switzerland	34
USA	354
United Kingdom	49

Op de website van PMA kunt u via het Vote Disclosure Systeem vinden hoe we gestemd hebben per aandeelhoudersvergadering.

Wij maken bij het uitoefenen van stemrechten gebruik van het stemplatform en analyses van Institutional Shareholder Services (ISS). ISS stelt aan de hand van het Achmea stembeleid specifieke analyses op. Zo past PMA voor elke steminstructie haar eigen op maat gemaakte stembeleid toe.

Het stembeleid is op de website te vinden en wordt doorlopend geactualiseerd op basis van wereldwijde trends op het gebied van corporate governance, ons stemgedrag bij controversiële agendapunten en overige actualiteiten. Voordat een definitieve stem wordt uitgebracht, besteden we extra aandacht aan controversiële agendapunten. Het uiteindelijke besluit wordt genomen op basis van de specifieke feiten en omstandigheden van het agendapunt.

5.3. Agenderingsrecht aandeelhouders

Op aandeelhoudersvergaderingen kunnen aandeelhouders een voorstel agenderen, mits wordt voldaan aan de voorwaarden van het lokaal geldende agenderingsrecht. Deze aandeelhoudersresoluties kunnen betrekking hebben op de thema's klimaat, biodiversiteit, gezondheid, arbeidsrechten, mensenrechten of goed bestuur enzovoort. In het afgelopen halfjaar hebben wij **487 aandeelhoudersresoluties** beoordeeld en onze stem uitgebracht. In onderstaande tabel staat een overzicht

opgenomen van het aantal aandeelhoudersvoorstellen verdeeld per thema en het % 'tegen' stemmen.

Wij toetsen de afzonderlijke aandeelhoudersvoorstellen op inhoud, wenselijkheid, werkbaarheid en effect. Wij zullen niet in alle gevallen voor een aandeelhoudersresolutie stemmen, ook al past deze binnen onze speerpunthema's. Wanneer een aandeelhoudersvoorstel onvoldoende is onderbouwd, te voorschrijvend is of onevenredig belastend zullen wij tegen stemmen. In onderstaande tabel staat aangegeven hoe er is gestemd op de aandeelhoudersresoluties per thema.

TABEL 5.3.1 AANDEELHOUDERSVOORSTELLEN H1 2025

	Aandeelhoudersvoorstellen ¹	
	Totaal	% Tegen
Audit gerelateerd	13	46%
Statuten gerelateerd	2	0%
Beloning	7	71%
Corporate Governance	43	44%
Benoemingen	49	27%
Bestuurders gerelateerd	44	52%
Duurzaamheid	56	34%
Klimaat	47	81%
Overig	68	12%
Niet-routinematig	43	77%
Routine	11	82%
Sociaal	32	69%
	77	6%

¹ Zie de bijlagen voor een verdere beschrijving van de type voorstellen.

Resoluties

Klimaat

[Aandeelhouders willen duidelijkheid over haalbaarheid klimaatdoelen Alphabet](#)

Trillium ESG Global Equity Fund en medeondertekenaars dienden een voorstel in bij Alphabet. Ze willen aanvullende informatie over de haalbaarheid van de klimaatdoelen voor 2030.

Zorgen over stijgende uitstoot door AI

De indieners maken zich zorgen over de toename van broeikasgasuitstoot. Die stijging komt vooral door het groeiende energieverbruik van AI-toepassingen. Ze vragen om scenarioanalyses, stresstests van de strategie en een inschatting van de impact van afzonderlijke maatregelen.

Alphabet erkent de complexiteit van de doelen

Alphabet zegt al veel te rapporteren over zijn klimaatstrategie. Dat gebeurt onder andere in het jaarlijkse Environmental Report. Het bedrijf erkent dat AI het behalen van de doelen moeilijker maakt. Tegelijk geeft het aan dat het beleid voortdurend wordt aangepast aan nieuwe inzichten en regels.

Voorstel biedt aandeelhouders meer inzicht

Het voorstel helpt aandeelhouders beter te begrijpen hoe haalbaar de doelen zijn. Ook maakt het duidelijker of het huidige beleid effectief is. Daarom is, op basis van het stembeleid, vóór het voorstel gestemd.

Het voorstel kreeg 8,2% van de stemmen en is daarmee verworpen.

Biodiversiteit

Aandeelhouders willen inzicht in biodiversiteitsbeleid

Home Depot

Domini Impact Equity Fund vraagt Home Depot een beoordeling te publiceren van de impact en afhankelijkheid van biodiversiteit, over de hele waardeketen.

Beleggers missen analyse van risico's door ontbossing

Volgens de indiener loopt Home Depot risico's door verlies van biodiversiteit. Denk aan ontbossing in de toeleveringsketen. Er is nog geen duidelijke analyse van deze risico's. Daardoor weten beleggers niet hoe het bedrijf hiermee omgaat.

Home Depot wijst op bestaand beleid en rapportages

Het bestuur raadt aan om tegen het voorstel te stemmen. Home Depot zegt al te rapporteren over biodiversiteit. Het bedrijf publiceert onder andere een Sustainable Forestry Report en een Wood Purchasing Policy. Ook beantwoordt het vragen van het CDP en werkt het met leveranciers aan duurzame houtinkoop.

Voorstel geeft beter zicht op afhankelijkheid van biodiversiteit

Het voorstel helpt aandeelhouders te begrijpen hoe Home Depot zijn afhankelijkheid van biodiversiteit in kaart brengt en beheert. Daarom is, op basis van het stembeleid, vóór het voorstel gestemd. Het voorstel is verworpen met 16,6% steun.

Plastics

Aandeelhouders willen rapport over plasticvervuiling

van PepsiCo

As You Sow vraagt PepsiCo om te rapporteren over haar vervuiling door flexibele plastic verpakkingen, inclusief het formuleren van doelstellingen voor het verminderen van het totale gebruik van plastic verpakkingen.

Flexibele verpakkingen zijn lastig te recycleren

Volgens de indiener loopt PepsiCo achter op haar eigen doelen voor plasticreductie. Flexibele verpakkingen zijn moeilijk te hergebruiken. Daarom is extra rapportage nodig om risico's te beheersen en alternatieven te ontwikkelen.

PepsiCo vindt het voorstel te beperkt

Het bestuur raadt aan om tegen het voorstel te stemmen. PepsiCo zegt al te werken aan circulaire verpakkingsopties. Volgens het bedrijf voegt het voorstel weinig toe en is het te smal van opzet.

Voorstel geeft inzicht in bijdrage aan plasticvervuiling

Het voorstel helpt aandeelhouders te begrijpen hoe PepsiCo haar impact op plasticvervuiling meet en vermindert. Daarom is, op basis van het stembeleid, vóór het voorstel gestemd. Het voorstel kreeg 15,6% van de stemmen en is daarmee verworpen.

Artificial Intelligence

Aandeelhouders willen transparantie over AI-datagebruik bij Apple

Het National Legal and Policy Center vraagt Apple om jaarlijks te rapporteren over risico's bij het gebruik van externe data voor AI. Ook wordt gevraagd naar de maatregelen die Apple neemt om deze risico's te beperken en hoe de effectiviteit daarvan wordt beoordeeld.

Zorgen over spanningen tussen privacy en AI-samenwerkingen

De indiener maakt zich zorgen over samenwerkingen met partijen zoals OpenAI en Meta. Die zouden minder strikte privacyregels hanteren dan Apple. Meer openheid over datagebruik en ethiek is volgens hem nodig.

Apple wijst op bestaande rapportages en waarborgen

Het bestuur raadt aan om tegen het voorstel te stemmen. Apple zegt al te rapporteren over AI en privacy. AI-modellen worden getraind op gelicentieerde en openbare data, niet op persoonlijke gegevens. Voor het delen van data met ChatGPT vraagt Apple toestemming. Ook zijn er technische maatregelen zoals Private Cloud Compute.

Voorstel geeft extra inzicht in risico's van AI-data

Het voorstel helpt aandeelhouders beter te begrijpen hoe Apple risico's van AI-datagebruik beheert. Daarom is, op basis van het stembeleid, vóór het voorstel gestemd. Het voorstel kreeg 11,6% van de stemmen en is daarmee verworpen. Dat is een opvallend percentage, gezien de nieuwheid van dit soort voorstellen.

Gezondheid

Aandeelhouders vragen om onderzoek naar veiligheid van zoetstoffen

CommonSpirit Health en mede-indieners willen dat Coca-Cola de gezondheidsrisico's van niet-suikerzoetstoffen laat onderzoeken. Ook wordt gevraagd om transparantie over de wijze waarop Coca-Cola deze risico's beoordeelt, welke externe bronnen daarbij worden geraadpleegd, en of er sprake is van financiële betrokkenheid bij onderzoek of adviesorganen.

Zorgen over aspartaam en reputatierisico's

De indieners wijzen op zorgen van de WHO en IARC over zoetstoffen zoals aspartaam. Ze vinden dat Coca-Cola onvoldoende laat zien waarop haar keuzes zijn gebaseerd. Dat kan risico's opleveren voor de reputatie van het bedrijf, zeker gezien de wereldwijde aanwezigheid.

Coca-Cola wijst op goedkeuring door autoriteiten

Het bestuur raadt aan om tegen het voorstel te stemmen. Coca-Cola gebruikt alleen zoetstoffen die zijn goedgekeurd door instanties zoals de FDA en de Europese Voedselveiligheidsautoriteit. Het bedrijf zegt transparant te zijn over beleid en investeringen in onderzoek. NSS helpen volgens Coca-Cola om het suikergehalte in producten te verlagen.

Voorstel geeft inzicht in risico's en aanpak

Het voorstel helpt aandeelhouders beter te begrijpen hoe Coca-Cola omgaat met mogelijke risico's van NSS. Daarom is, op basis van het stembeleid, vóór het voorstel gestemd. Het voorstel kreeg 11,3% van de stemmen en is daarmee verworpen.

Arbeidsrechten

Aandeelhouders vragen rapport over aanwervingen bij Deere

Het National Legal and Policy Center wil dat Deere jaarlijks rapporteert over verschillen in aanwervingen op basis van geslacht en etniciteit. Ook moet het rapport ingaan op mogelijke risico's voor het bedrijf, zoals reputatieschade of problemen bij het aantrekken van personeel.

Zorgen over nadruk op diversiteit en inclusie

De indieners vinden dat Deere te veel nadruk legt op diversiteit en inclusie (DEI). Ze vrezen dat dit leidt tot oneerlijke behandeling van andere groepen. Ze willen dat het bedrijf laat zien dat aanwervingen gebeuren op basis van geschiktheid.

Deere wijst op bestaande rapportages

Het bestuur raadt aan om tegen het voorstel te stemmen. Deere publiceert al informatie over personeelsopbouw, onder andere in het Business Impact Report en het EEO-1 rapport. Een extra rapport

zou volgens het bestuur weinig toevoegen en onnodige kosten veroorzaken.

Voorstel past niet bij uitgangspunten van gelijke behandeling

Het voorstel heeft een anti-ESG insteek en suggereert dat diversiteitsbeleid schadelijk is. Dat past niet bij het uitgangspunt van gelijke kansen. Daarom is, op basis van het stembeleid, tegen het voorstel gestemd. Het voorstel kreeg slechts 1,3% van de stemmen en is daarmee verworpen.

6. Bijlagen

6.1. Uitgangspunten van het Global Compact van de Verenigde Naties

Het UN Global Compact verlangt van bedrijven dat zij binnen hun invloedssfeer een aantal kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie omarmen, ondersteunen en uitoefenen. Bedrijven die het UN Global Compact initiatief onderschrijven, verbinden zich ertoe de onderstaande doelstellingen en waarden te steunen bij het uitvoeren van hun activiteiten:

Mensenrechten

1e principe: Bedrijven dienen binnen de eigen invloedssfeer de internationaal vastgelegde mensenrechten te ondersteunen en te respecteren; en

2e principe: er voor te zorgen dat zij niet medeplichtig zijn aan schendingen van de mensenrechten.

Arbeidsnormen

3e principe: Bedrijven dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te handhaven;

4e principe: alle vormen van verplichte en gedwongen arbeid te elimineren;

5e principe: zich in te spannen voor de effectieve afschaffing van kinderarbeid; en

6e principe: discriminatie met betrekking tot werk en beroep te bestrijden.

Milieu

7e principe: Bedrijven dienen het voorzichtigheidsbeginsel te hanteren met betrekking tot milieukwesties;

8e principe: initiatieven te ondernemen om grotere verantwoordelijkheid op milieugebied te bevorderen; en

9e principe: de ontwikkeling en verspreiding van milieuvriendelijke technologieën te stimuleren.

Anticorruptie

10e principe: Bedrijven dienen alle vormen van corruptie, inclusief afpersing en omkoping, tegen te gaan.

De principes van het UN Global Compact zijn gebaseerd op internationale verdragen, onder andere afgeleid van de Universele verklaring van de rechten van de mens, de verklaring van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) inzake de fundamentele arbeidsrechten, en van de verklaring van Rio met betrekking tot milieu en ontwikkeling.

6.2. Relevante bepalingen Nederlandse Corporate Governance Code (2022 versie)

Principe 4.1 De algemene vergadering

Principe: De algemene vergadering kan een zodanige invloed uitoefenen op het beleid van het bestuur en de raad van commissarissen van de vennootschap, dat zij een volwaardige rol speelt in het systeem van checks and balances binnen de vennootschap. Goede corporate governance veronderstelt een volwaardige deelname van aandeelhouders aan de besluitvorming in de algemene vergadering.

Relevante best practice bepalingen

4.1.1 Het toezicht van de raad van commissarissen op het bestuur omvat mede het toezicht op de verhouding met aandeelhouders.

4.1.5 Indien een aandeelhouder een onderwerp op de agenda heeft laten plaatsen, licht hij dit ter vergadering toe en beantwoordt hij zo nodig vragen hierover.

4.1.6 Een aandeelhouder oefent het agenderingsrecht slechts uit nadat hij daaromtrent in overleg is getreden met het bestuur. Wanneer één of meer aandeelhouders het voornemen hebben de agendering te verzoeken van een onderwerp dat kan leiden tot wijziging van de strategie van de vennootschap, bijvoorbeeld door het ontslag van één of meer bestuurders of commissarissen, wordt het bestuur in de gelegenheid gesteld een redelijke termijn in te roepen om hierop te reageren (de responstijd). De mogelijkheid van het invoeren van de responstijd geldt ook voor een voornemen als hiervoor bedoeld dat strekt tot rechterlijke machtiging voor het bijeenroepen van een algemene vergadering op grond van artikel 2:110 BW. De desbetreffende aandeelhouder respecteert de door het bestuur ingeroepen responstijd, bedoeld in best practice bepaling 4.1.7.

Principe 4.3 Uitbrengen van stemmen

Principe: Deelname van zoveel mogelijk aandeelhouders aan de besluitvorming in de algemene vergadering is in het belang van de checks and balances van de vennootschap. De vennootschap stelt, voor zover het in haar mogelijkheid ligt, aandeelhouders in de gelegenheid op afstand te stemmen en met alle (andere) aandeelhouders te communiceren.

Relevante best practice bepalingen

4.3.1 Een aandeelhouder stemt naar eigen inzicht. Van een aandeelhouder die gebruik maakt van stemadviezen van derden wordt verwacht dat hij zich een eigen oordeel vormt over het stembeleid of de door deze adviseur verstrekte stemadviezen.

4.3.5 Institutionele beleggers (pensioenfondsen, verzekeraars, beleggingsinstellingen, vermogensbeheerders) plaatsen jaarlijks in ieder geval op hun website hun beleid ten aanzien van het uitoefenen van het stemrecht op aandelen die zij houden in beursvennootschappen.

4.3.6 Institutionele beleggers plaatsen jaarlijks op hun website en/of in hun bestuursverslag een verslag van de uitvoering van hun beleid voor het uitoefenen van het stemrecht in het desbetreffende boekjaar. Daarnaast brengen zij ten minste eenmaal per kwartaal op hun website verslag uit of en hoe zij als aandeelhouders hebben gestemd op algemene vergaderingen. Dit verslag wordt op de website van de institutionele belegger geplaatst.

6.3. Categorieën voorstellen aandeelhoudersvergaderingen

TABEL 6.3.1

Categorie	Toelichting
Aandelen gerelateerd	O.a. uitgifte aandelen, speciale rechten, share classes
Audit gerelateerd	O.a. benoeming accountants, accountant fees
Beleggingsfondsen	Bepalingen omtrent beleggingsfondsen
Beloning	O.a. beloningsbeleid, beloning zelf, say on pay enz
Benoemingen	O.a. benoeming RvB, RvC
Bestuurders gerelateerd	O.a. benoeming commissies, beloning commissies, aanpassen termijn bestuurders, enz
Corporate Governance	O.a. aanpassen aandeelhoudersrechten, stembepalingen
Duurzaamheid	O.a. duurzaamheidsonderwerpen zoals rapportages, verantwoordelijkheid. Met name aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van duurzaamheid bevat zowel klimaat als sociaal mix.
Klimaat	Say on Climate en aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van klimaat
Niet-routinematig	O.a. proxy contest kosten, speciale rapporten, additionele allocatie
Overig	
Geen research	Agendapunten waar geen onderliggende documentatie voor aanwezig is vanuit de onderneming
Overname gerelateerd	O.a. Aanpassen statuten tegen overname, supermajority vote instellen, control shares
Routine	O.a. AGM bepalingen, dividend, belasting
Sociaal	O.a. goedkeuring donaties goede doelen, politieke donaties en aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van Sociaal
Statuten gerelateerd	O.a. aanpassen van de statuten
Strategische transacties	O.a. fusie overeenkomst, verkoop van assets

6.4. Thematische dialoog

Het aangaan van de dialoog met ondernemingen in de beleggingsportefeuille is een belangrijk instrument om financiële-, sociale en milieu risico's te beheersen, kansen te benutten en daarnaast positieve maatschappelijke impact te behalen. Daarom heeft de thematische dialoog een centrale plek binnen het MVB-beleid. De thematische dialoog wordt gericht op het beheersen van risico's en het benutten van kansen op specifieke thematiek die binnen een sector of een keten speelt. Beter beleid, transparantie en optimalisatie van bedrijfsprocessen worden rondom specifieke thema's centraal gesteld.

Wat maakt engagement effectief?

Uit onderzoek blijkt dat meerdere factoren bepalend zijn voor het effectief uitvoeren van engagement. De resultaten uit deze onderzoeken zijn geïntegreerd in de engagementstrategie:

Een gedegen voorbereiding is cruciaal voor een effectieve dialoog

Een gedegen vooronderzoek en voorbereiding per onderneming is het vertrekpunt van ons proces. Daarnaast wordt er voor een beperkt aantal thema's gekozen, deze focus verhoogt de effectiviteit van de inzet.

Een goede relatie met het bedrijf maakt de dialoog effectiever

Relatiebeheer vraagt geduld. Daarom nemen we de tijd en duurt een dialoog ongeveer drie jaar, vanaf het eerste onderzoek, tot de laatste gesprekken en evaluatie van het resultaat. Daarnaast houden we bij de selectie van de ondernemingen ook rekening met de openheid van een onderneming en eventuele cultuurverschillen.

Maak de verbinding met financiële materialiteit en actuele thema's binnen de onderneming

Bij de voorbereiding van de dialoog onderzoeken we niet alleen hoe onderneming presteert op het thema van de dialoog maar onderzoeken we ook hoe de onderneming er financieel voorstaat en hoe 'materieel' het onderwerp van de dialoog is voor de onderneming. Met die 'materialiteit' onderstrepen we het belang van het betreffende thema voor ons als belegger en laten we de onderneming zien dat verbeteringen ook kunnen bijdragen aan het succes van de onderneming.

Doelstellingen sluiten zoveel mogelijk aan

De hoofddoelstelling van thematische dialogen is om binnen het MVB-beleid concrete invulling te geven aan de strategie van onze klanten en het speerpuntenbeleid. Dit is weergegeven in onderstaande tabel. Deze speerpunten zijn een logisch startpunt voor de samenstelling en ordening van het totale thematische engagementprogramma. Ook sluiten we waar mogelijk ook aan bij de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties (VN).

TABEL 6.4.1 SPEERPUNTENBELEID¹

Thema	Symbool
Klimaat	
Mensenrechten	
Gezondheid	
Arbeidsnormen	
Natuur & Milieu	

¹ Bron: Achmea Investment Management

Sustainable Development Goals (hierna: SDG's)

Binnen het engagementprogramma -op het niveau van individuele thema's- stellen wij doelen op. Wij hechten er belang aan om onze doelstellingen daar waar mogelijk en relevant te koppelen aan de SDG's. Deze duurzame ontwikkelingsdoelstellingen zijn in 2015 door de VN vastgesteld en hebben als doel om in 2030 belangrijke mondiale kwesties op 17 uiteenlopende aandachtsgebieden te hebben opgelost. De kwesties variëren van armoedebestrijding tot klimaatverandering en van duurzame consumptie tot gendergelijkheid. Voortgang op de verschillende SDG's wordt gemeten aan de hand van 169 onderliggende doelstellingen. Deze doelstellingen worden elk weer gemeten op basis van 232 vooraf vastgestelde indicatoren. Het idee achter de SDG's is dat verschillende actoren in de samenleving binnen de eigen invloedssfeer bijdragen aan behalen van de doelen. Nationale staten hebben in veel gevallen een belangrijke bijdrage te leveren, maar ook het bedrijfsleven en institutionele beleggers kunnen binnen de eigen invloedssfeer een bijdrage leveren aan het behalen van de doelstellingen.

TABEL 6.4.2 LOPENDE ENGAGEMENTTHEMA'S

Thema			
Klimaattransitie Luchtvaart			
Waterimpact en -afhankelijkheid			
Reductie CO ₂ uitstoot			
Goede Voeding			
Afbouw plastic in verpakking van consumentengoe			

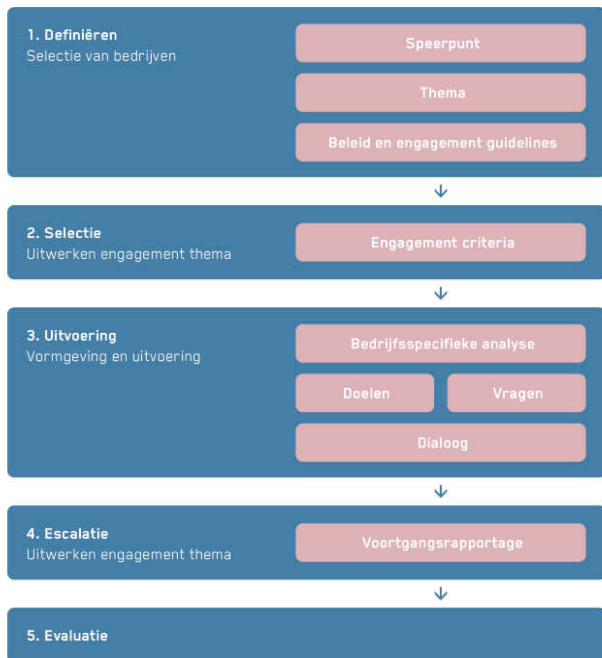
TABEL 6.4.3 LOPENDE ENGAGEMENTTHEMA'S VERVOLG

Thema			
Nature Action			
Access to Healthcare			
Just Transition			
Mensenrechten & Governance			
Kleding en circulariteit			

Engagementproces

Ons thematisch engagementproces kent vijf fases, zoals weergegeven in de volgende figuur.

FIGUUR 6.4.1 PROCES THEMATISCH ENGAGEMENT

Definiëren

Binnen de speerpunthema's identificeert het MVB team van Achmea IM in samenspraak met klanten en beleggers de engagementthema's. Dit leidt tot een engagement long-list die potentiële thema's bevat voor opname in het thematische engagementprogramma. Belangrijke input voor definiëring van thema's zijn ESG-analyses van onze beleggers en externe onderzoeksbureaus, actuele en relevante maatschappelijke thema's en wetenschappelijke onderzoeken.

Selectie

Op basis van verder vooronderzoek en met oog voor een goede verdeling van thema's over de 5 speerpunten kunnen thema's op de short-list komen. Op basis van klantwensen en de inhoudelijke analyses van ondernemingen in de beleggingsportefeuilles maken wij een selectie van subthema's en ondernemingen die in het programma worden opgenomen. Hierbij identificeren wij met name ondernemingen die nog stappen kunnen maken om te voldoen aan best-practices die in de sector of keten gelden en ondernemingen waarvan we verwachten dat ze open staan voor engagement.

Uitvoering

Het MVB team van Achmea IM start de dialogen en voert ze uit. De start van de dialoog verloopt veelal via brief of email. Hierin introduceren wij onszelf en onze klanten, alsmede het onderwerp dat wij zullen bespreken. Het vervolg van de dialoog bestaat doorgaans uit meerdere conference calls of bezoeken aan de onderneming.

Escalatie

Indien een onderneming niet (goed) reageert proberen we via andere wegen het contact tot stand te brengen en escaleren wij indien noodzakelijk. Bijvoorbeeld door samen te werken met andere investeerders, het stembelief aan te passen of een aandeelhoudersresolutie te overwegen.

Evaluatie

Wij evalueren de dialogen, doelen en de samenstelling van het engagementprogramma elk halfjaar. Op basis daarvan stellen wij ondernemingsdoelstellingen scherper wanneer wenselijk en kunnen we de selectie wijzigen afhankelijk van de voortgang. Elk engagementprogramma wordt bij afronding nadrukkelijk geëvalueerd.

Communicatie

Over de omvang, doelstellingen en voortgang van de dialogen rapporteren wij op halfjaarbasis in dit verslag. Daarnaast lichten wij indien gewenst mondeling de voortgang van de dialogen toe.

Reikwijdte van engagementbeleid

Beleggers kunnen bedrijven financieren als aandeelhouder en als obligatiehouder. Wij vinden het dan ook relevant om de mogelijkheid te hebben ondernemingen vanuit beide perspectieven aan te kunnen spreken. Dat betekent dat we zowel beoordelen welke aandelenholdings als bedrijfsobligatieholdings onze klanten hebben in de onderneming. Mede op basis van deze analyse komen ondernemingen in aanmerking voor opname in het engagementprogramma.

Capaciteit en team

Het MVB-team van Achmea IM bestaat uit 14 medewerkers die allen bijdragen leveren aan de verschillende fasen van het engagementproces. Binnen ons team zijn 5 specialisten dagelijks met thematische dialogen bezig, allen op hun eigen specialisme (Environment, Social en Governance). Ten slotte werken wij daar waar relevant en opportuun in meerdere samenwerkingsverbanden samen met andere institutionele beleggers of andere (inter)nationale samenwerkingsverbanden. Op deze manier kunnen wij een gedegen invulling geven aan het thematisch engagementprogramma voor onze klanten.

Toelichting voortgang thema's

Om doelgericht en gestructureerd te werk te gaan worden alle thematische engagement mijlpalen gebruikt voor het meten en het rapporteren van

de voortgang. De onderstaande tabel toont een gedetailleerd overzicht. Deze mijlpalen geven aan welke voortgang er per thema en per onderneming is geboekt.

TABEL 6.4.4 STAPPEN DIALOOG¹

	Mijlpaal	Uitleg	Indicator
1	Analyse van het bedrijf	Bij het opstarten van een nieuwe thematische dialoog wordt bepaald welke ondernemingen in het programma worden opgenomen. Per onderneming wordt een nulmeting uitgevoerd op basis van publieke informatie en ESG-analyses in relatie tot het thema. De nulmeting geeft aan in welke fase de onderneming zich bevindt ten aanzien van het thema.	Afgerond/ gestart
2	Initiëren dialoog	Wij initiëren de dialoog veelal door een inleidende brief of e-mail te sturen, wanneer nodig gevolgd door een follow-up telefoongesprek. Dit vormt de start van een meerjarig dialoogtraject.	Brief verzonden en ontvangst bevestigd / brief verzonden
3	Voeren van dialoog	Wanneer de onderneming bevestigt dat zij in gesprek willen wordt er een bijeenkomst of een telefonische vergadering opgezet. Tijdens het eerste gesprek worden o.a. de bevindingen van het vooronderzoek voorgelegd en de stappen die de onderneming op dit thema zet besproken.	Gesprekken ingepland of gevoerd / gesprekken nog niet ingepland / gesprek afgewezen
4	Toezegging onderneming	De wijze waarop de onderneming aangeeft zich in te willen spannen om zaken verder te onderzoeken, ontwikkelen en uitvoeren documenteren wij als toezeggingen. Deze kunnen kwalitatief hoogwaardig zijn (positief), of nog niet volledig voldoen aan de door ons gestelde ambities (neutraal), of kunnen uitblijven (geen toezegging).	Toezegging beleidswijziging/ toezegging beleidswijziging nog niet voldoende
5	Aanpassen beleid & proces	De mate waarin de gedane toezeggingen daadwerkelijk worden vertaald in stappen door de onderneming. Bijvoorbeeld door het beleid te vernieuwen, zaken te onderzoeken of processen aan te passen.	Beleidswijziging doorgevoerd / beleidswijziging nog niet voldoende / beleidswijziging wordt niet doorgevoerd
6	Afronden dialoog	Wanneer de onderneming aantoonbaar de gewenste stappen heeft gezet ten aanzien van de doelstellingen kan de dialoog worden afgesloten. Indien dit niet het geval is binnen de gestelde termijn voor het engagementtraject wordt de dialoog niet succesvol afgerond.	Dialoog succesvol afgerond / dialoog onsuccesvol afgerond / dialoog tussentijds beëindigd

¹ Bron: Achmea Investment Management

6.5. Normatieve dialoog

6.5.1. De basis voor onze normatieve dialoog

Wij hanteren de uitgangspunten van diverse internationale breed gedragen richtlijnen voor maatschappelijk verantwoord ondernemen als minimale norm waar ondernemingen zich aan moeten houden. Voorbeelden zijn de 10 principes van het VN Global Compact, de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen, de UN Guiding Principles on Business & Human Rights, de conventies van de ILO (Internationale Arbeidsorganisatie) en de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Daarnaast toetsen we hoe onze normatieve dialogen bijdragen aan de 'Sustainable Development Goals' (SDGs) van de Verenigde Naties, de 17 internationaal overeengekomen duurzame ontwikkelingsdoelen om van de wereld een betere plek te maken in 2030.

Er zijn vier hoofdthema's te onderscheiden waar het gedrag van ondernemingen op kan worden beoordeeld, namelijk Mensenrechten, Arbeidsnormen, Milieunormen en Anti-corruptie. Institutionele beleggers kunnen als kapitaalverschaffers van ondernemingen een belangrijke rol spelen bij het aanspreken van ondernemingen als principes binnen deze hoofdthema's geschonden worden. Dit geldt niet alleen voor schendingen die binnen de onderneming worden vastgesteld, maar ook voor schendingen in de toeleveranciersketen.

Institutionele beleggers kunnen er bij ondernemingen op aandringen dat:

- ✓ de schending wordt opgeheven;
- ✓ het ondernemingsbeleid wordt aangepast;
- ✓ soortgelijke schendingen zich niet meer voordoen;
- ✓ waar relevant herstel en verhaal mogelijk wordt gemaakt.

Het aangaan van de dialoog over de schending is dan ook een belangrijk middel voor de institutionele belegger om financiële-, reputatie-, sociale- of milieu schade te beheersen.

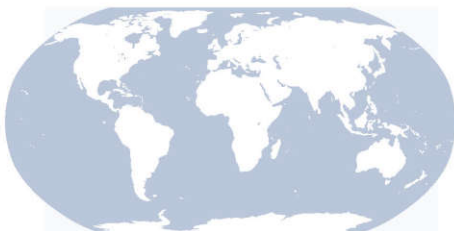
Door het screenen van bedrijven die de internationale normen schenden identificeren we ondernemingen die daadwerkelijk of potentiële negatieve impact hebben op de samenleving en milieu. Dit is een belangrijk onderdeel in het OESO due diligence traject.

Hierbij wordt naast de impact van het gedrag van de onderneming op de samenleving en/of milieu ook naar de **ernst**, **schaal** en **onomkeerbaarheid** van de schending gekeken:

- Ernst verwijst naar de heftigheid van de negatieve impact.
- Met schaal wordt het bereik van het gevolg bedoeld, bijvoorbeeld het aantal mensen dat wordt getroffen, kan worden getroffen of de omvang van de milieuschade.
- Onomkeerbaarheid verwijst naar de grenzen aan de mogelijkheden om de situatie van de getroffen personen of het milieu te herstellen zodat deze overeenkomt met de situatie die voortvloeit uit de negatieve impact.

Door middel van het Normatieve engagementprogramma spreken we ondernemingen aan op hun gedrag om zo de (potentiële) negatieve impact te voorkomen of te verminderen. Over het monitoren van voortgang en de resultaten van dialoog rapporteren we in deze halfjaarlijkse voortgangsrapportage. Wanneer een onderneming schade heeft veroorzaakt aan samenleving of milieu zal Achmea IM de onderneming nadrukkelijk oproepen tot herstel- en verhaal mogelijkheden voor degene die schade hebben geleden.

In de volgende pagina's gaan wij dieper in op de vier hoofdthema's waarop wij onze normatieve dialoog voeren en de relevante internationale richtlijnen.

De OESO-richtlijnen worden onderschreven door 46 landen

9 thema's

Mensenrechten

Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen

Milieu

Bestrijding van corruptie, omkopsverzoeken en afpersing

Consumentenbelangen

Wetenschap en technologie

Mededinging

Belastingen

Transparantie

Opgericht in 2000 De OESO richtlijnen voor multinationale ondernemingen zijn aangenomen in 1971. Het beschrijft wat 46 landen van bedrijven, inclusief institutionele beleggers, verwachten bij het internationaal zakendoen op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO).

1906001

6.5.1.1. Mensenrechtenkwesaties en internationale verdragen

De 'rechten van de mens' vormen één van de vier hoofdthema's van het Global Compact en worden geadresseerd door de eerste twee principes. Deze principes staan echter niet op zichzelf en zijn gekoppeld aan, en uitgewerkt in, diverse richtlijnen en verdragen. Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op eventuele schendingen van mensenrechten.

In de *UN Guiding Principles on Business & Human Rights* (UNGPs), staat specifiek beschreven hoe bedrijven met deze richtlijnen en verdragen dienen om te gaan en wat hun verantwoordelijkheden zijn. Of zoals de opsteller van de UNGPs, Professor John Ruggie stelt:

"The Guiding Principles' normative contribution lies not in the creation of new international law obligations but in elaborating the implications of existing standards and practices for states and businesses; integrating them within a single, logically coherent and comprehensive template; and identifying where the current regime falls short and how it could be improved".

TABEL 6.5.1.1.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA MENSENRECHTEN

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Mensenrechten	Principe 1	Bedrijven dienen binnen de eigen invloedssfeer de internationaal vastgelegde mensenrechten te ondersteunen en te respecteren.	IV. Mensenrechten	Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.
			V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	De VN-verklaring over de rechten van inheemse volkeren.
			VIII. Consumentenbelangen	ILO conventie 169 betreffende inheemse en in stamverband levende volken in onafhankelijke landen. Tripartite ILO-verklaring inzake multinationale ondernemingen en sociaal beleid. Geneefse conventie. Haagse conventie.
	Principe 2	Bedrijven dienen ervoor te zorgen dat zij niet medeplichtig zijn aan schendingen van de mensenrechten.	IV. Mensenrechten	Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

In de praktijk hebben mensenrechtenschendingen in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Beperking van het recht op zelfbeschikking
- ✓ Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht
- ✓ Het niet respecteren van rechten van inheemse volken
- ✓ Beperking van vrijheid van meningsuiting

Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht

Ten aanzien van de kwestie 'Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht' is het van belang dat ondernemingen ten aanzien van degenen die gevolgen van hun activiteiten ondervinden internationaal erkende mensenrechten respecteren. De 'UN Guiding Principles on Business & Human Rights', die zijn geïntegreerd in de OESO-richtlijnen, bieden voor bedrijven een hanteerbaar beleidskader over de toepassing van mensenrechten en de Global Compact principes. Specifiek voor de activiteiten van bedrijven die te maken hebben met oorlogen of bezettingen biedt ook de Geneefse conventie een geschikt raamwerk.

Het niet respecteren van rechten van inheemse volken

De VN aanvaardden in 2007 een *'Verklaring over de rechten van inheemse volken'*. De rechten van inheemse volken zijn daarmee pas in recente jaren formeel erkend. In de *'VN-richtlijnen voor mensenrechten ten behoeve van bedrijven'* wordt gewezen op de landrechten en andere rechten van inheemse volken. Enkele landen met belangrijke inheemse minderheden stemden tegen de verklaring, waaronder de VS, Canada, Nieuw Zeeland en Australië. Het belangrijkste verdrag is de ILO conventie (no. 169) over inheemse en tribale volken in onafhankelijke landen. Voor deze toetsing is de bepaling dat ondernemingen 'de mensenrechten van personen die tot specifieke (bevolkings-)groepen horen die bijzondere aandacht vereisen' dienen te respecteren, indien zij een ongunstig effect op de mensenrechten van die personen kunnen hebben.

Beperking van vrijheid van meningsuiting

Vrijheid van meningsuiting is de vrijheid van burgers om hun overtuigingen kenbaar te maken, zonder voor vervolging door de staat te hoeven vrezen. Vrijheid van meningsuiting wordt vaak beschouwd als een integraal concept in democratieën maar is soms minder evident bij andere staatsvormen. De vrijheid om zonder angst voor vervolging je mening te kunnen uiten staat expliciet vermeld in de *'Universele Verklaring van de Rechten van de Mens'*.

6.5.1.2. Arbeidsnormenkwesties en internationale verdragen

Het respecteren van arbeidsnormen is één van de vier hoofdthema's van het Global Compact en wordt geadresseerd door de principes 3,4,5 en 6. Deze principes zijn gekoppeld aan, en uitgewerkt in, diverse richtlijnen en verdragen (zie de volgende tabel). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op eventuele schendingen van arbeidsnormen.

TABEL 6.5.1.2.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA ARBEIDSRECHTEN

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Arbeidsrechten	Principe 3	Bedrijven dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te handhaven.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 87 betreffende de vrijheid tot het oprichten van vakverenigingen en de bescherming van het vakverenigingsrecht. ILO conventie 98 betreffende Toepassing van het recht van organisatie en collectieve onderhandeling.
	Principe 4	Bedrijven dienen alle vormen van verplichte en gedwongen arbeid te elimineren.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 29 over dwangarbeid. ILO conventie 105 betreffende de afschaffing van dwangarbeid.
	Principe 5	Bedrijven dienen zich in te spannen voor de effectieve afschaffing van kinderarbeid.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 138 betreffende de minimumleeftijd voor arbeid. ILO conventie 182 betreffende het effectief afschaffen van kinderarbeid. UN Verdrag over de rechten van het kind.
	Principe 6	Bedrijven dienen discriminatie met betrekking tot werk en beroep te bestrijden.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 100 betreffende gelijke beloning. ILO conventie 111 betreffende discriminatie met betrekking tot arbeid en beroep.

Naast de Global Compact principes over arbeidsnormen zijn de internationale afspraken over minimale arbeidsnormen die zijn vastgelegd in Conventies van de Internationale Arbeidsorganisatie van de Verenigde Naties van belang: de ILO-Conventies. Deze bieden een internationaal breed geaccepteerd raamwerk om bedrijven te beoordelen. Ook de 'UN Guiding Principles on Business & Human Rights' bieden een praktisch raamwerk om te beoordelen waar de verantwoordelijkheden van bedrijven bij arbeidsrechten beginnen en eindigen.

In de praktijk hebben arbeidsnormenschendingen in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Beperking van vrijheid van vereniging en recht op collectief onderhandelen
- ✓ Gebruik van dwangarbeid in de toeleveringsketen
- ✓ Kinderarbeid in de toeleveringsketen
- ✓ Discriminatie met betrekking tot arbeid en beroep
- ✓ Veiligheid van werknemers

Beperking van vrijheid van vereniging en recht op collectief onderhandelen

Vakbondsvrijheid in het bijzonder wordt genoemd in de derde richtlijn van het Global Compact. Deze luidt: “Businesses should uphold the freedom of association and the effective recognition of the right to collective bargaining.” De ILO-conventies 87 en 98 stellen dat vakbonden ongestoord moeten kunnen onderhandelen met werkgevers over arbeidsvoorwaarden en dat vrijheid van organisatie en daarmee het recht om lid te worden van een vakbond tot de fundamentele mensenrechten behoort. Nederland heeft beide verdragen geratificeerd.

Gebruik van dwangarbeid in de toeleveringsketen

Het vierde principe van het Global Compact behandelt verplichte en gedwongen arbeid. Deze worden geadresseerd in de ILO conventies 29 en 105 en hierin wordt onder andere gesteld dat bedrijven niet mogen profiteren van dwangarbeid of slavernij.

Kinderarbeid in de toeleveringsketen

Het vijfde principe uit het Global Compact stelt dat bedrijven zich dienen in te spannen om kinderarbeid uit te bannen. Ook is kinderarbeid in strijd met richtlijn van de OESO-richtlijnen voor internationale ondernemingen en met de International Labour Organisation (ILO) conventies ten aanzien van ‘de fundamentele principes en rechten op het werk’ en het ‘effectief afschaffen van kinderarbeid’ (ILO-verdragen 138 en 182).

Discriminatie met betrekking tot arbeid en beroep

Het zesde principe van het Global Compact gaat over het voorkomen van discriminatie in relatie tot werk en beroep. De ILO conventies 100 en 111 en de OESO-richtlijnen bieden een kader voor bedrijven.

Veiligheid van werknemers

Niet expliciet genoemd in de principes van het Global Compact rond arbeidsrechten, maar vanzelfsprekend wel gelieerd aan de principes 1 en 2 op het gebied van mensenrechten, is de veiligheid van werknemers op de werkvloer. De OESO-richtlijnen bieden bedrijven handvaten om hier invulling aan te geven.

6.5.1.3. Milieunormenkwesities en internationale verdragen

Het milieu is het derde hoofdthema van het Global Compact en wordt geadresseerd door de principes 7, 8 en 9. Deze principes zijn gekoppeld aan, en uitgewerkt in, diverse richtlijnen en verdragen (zie de volgende tabel). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op eventuele schendingen van milieunormen.

TABEL 6.5.1.3.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA MILIEU

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Milieunormen	Principe 7	Bedrijven dienen het voorzichtigheidsbeginsel te hanteren met betrekking tot milieukwesties.	VI. Milieu	Verdrag van Bazel inzake de beheersing van de grensoverschrijdende overbrenging van gevaarlijke afvalstoffen en de verwijdering ervan. Verdrag van Rio de Janeiro inzake biodiversiteit. Rio verklaring over milieu en ontwikkeling.
	Principe 8	Bedrijven dienen initiatieven te ondernemen om grotere verantwoordelijkheid op milieugebied te bevorderen.	VI. Milieu	Kyoto Protocol. VN Raamwerk verdrag over klimaatverandering. Akkoord van Parijs.
	Principe 9	Bedrijven dienen de ontwikkeling en verspreiding van milieuvriendelijke technologieën te stimuleren.	VI. Milieu	Rio verklaring over milieu en ontwikkeling. Agenda 21.

De richtlijnen van het Global Compact betreffende het milieu zijn afgeleid van de ‘Rio verklaring inzake milieu en ontwikkeling’ en luiden: *“Business should support a precautionary approach to environmental challenges”*, *“Business should undertake initiatives to promote greater environmental responsibility”* en *“Business should encourage the development and diffusion of environmentally friendly technologies.”* In de praktijk hebben schendingen van milieunormen in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Milieuvervuiling – grond, of watervervuiling
- ✓ Milieuvervuiling – bedreigen biodiversiteit

Milieuvervuiling – grond, of watervervuiling en bedreigen biodiversiteit

Het preventie- en voorzichtigheidsbeginsel, samen met het beginsel dat de vervuiler betaalt, zijn terug te vinden in de Rio Verklaring en vormen de basis van het referentiekader. Een strikter referentiekader wordt geboden door het *Kyoto Protocol*, het *Verdrag van Bazel* (gericht op gevaarlijke afvalstoffen en de verwijdering ervan) en het *Biodiversiteitsverdrag van Rio de Janeiro*. Deze specifieke en internationaal breed gedragen verdragen en conventies verwoorden welke verantwoordelijkheden ondernemingen hebben voor de effecten van hun activiteiten op lucht, water, bodem, klimaat, ecosystemen, biodiversiteit en gezondheid.

Klimaatverandering

De richtlijnen die we hanteren m.b.t. het klimaat betreffen het VN Raamwerk verdrag over klimaatverandering en het Akkoord van Parijs. Schendingen hiervan betreffen:

1. het falen om de impact van klimaatverandering te mitigeren door activiteiten of producten van bedrijven, en ook bedrijven die boetes en rechtszaken tegen zich hebben lopen voor bv het schenden van greenhouse gas standaarden.
2. tegenstand tegen mitigatie van klimaatverandering, bijvoorbeeld door lobby of rechtszaken.

Daarnaast nemen wij additionele maatregelen om klimaatverandering te beperken.

6.5.1.4. anti-corruptiekwesties en internationale verdragen

Anti-corruptiebeleid is het vierde hoofdthema van het Global Compact en wordt geadresseerd door principe 10. Dit principe is gekoppeld aan, en uitgewerkt in, diverse richtlijnen en verdragen (zie de volgende tabel). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op het naleven van anti-corruptienormen.

TABEL 6.5.1.4.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA MILIEU

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Anti-corruptie	Principe 10	Bedrijven dienen alle vormen van corruptie, inclusief afpersing en omkoping, tegen te gaan.	III. Informatieverstrekking	VN conventie tegen corruptie
			VII. Bestrijding van corruptie, omkopingsverzoeken, en afpersing	VN conventie tegen internationale georganiseerde criminaliteit
			X. Mededinging	
			XI. Belastingen	

Principe 10 van het Global Compact betreft anti-corruptie en is afgeleid van de 'VN Conventie tegen corruptie' en de 'VN Conventie tegen internationale georganiseerde criminaliteit' en luidt: *"Businesses should work against corruption in all its forms, including extortion and bribery."*

Het tiende principe uit het Global Compact stelt dat bedrijven alle vormen van corruptie, inclusief afpersing en omkoping, dienen te voorkomen en te bestrijden. In de praktijk hebben anti-corruptieschendingen in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Omkopingspraktijken
- ✓ Afpersingspraktijken

6.5.2. Het normatieve engagementproces

Het beleggingsuniversum wordt doorlopend gescreend op ondernemingen die betrokken zijn bij schendingen van internationale normen. Dit gebeurt door onderzoeksbureau ISS ESG. Bij vermoedens van een dreigende schending start ISS ESG een dialoog met de onderneming om zo verdere escalatie te voorkomen. Ook bij een vastgestelde schending start ISS ESG een dialoog met deze ondernemingen met als doel de schending zo snel mogelijk op te heffen en nieuwe schendingen in de toekomst te voorkomen. Achmea IM spreekt ISS ESG halfjaarlijks over de lopende dialogen om de voortgang van het engagementprogramma te monitoren.

ISS ESG screent potentiële betrokkenheid van ondernemingen bij het niet naleven van internationale normen en standaarden. Het volgt meer dan 23.000 uitgevende instellingen in de grote wereldwijde indices (large, mid en small cap).

Het filteren en beoordelen van vermeende schendingen wordt gedaan met behulp van digitaal onderzoek, waarbij wereldwijd in 12 talen meer dan 4.400 mediabronnen en nog eens 200 deskundige bronnen van belanghebbenden worden gesorteerd, verwerkt en geanalyseerd. Onder mediabronnen vallen commerciële kranten, nieuwsbrieven, blogs en andere bronnen op internet. Onder bronnen van belanghebbenden valt informatie van overheidsinstanties en gezaghebbende internationale instellingen, Non Governmental Organisations (NGOs)'s en vakbonden. Omdat de bronnen van belanghebbenden vaak veel relevante informatie bevatten, beoordelen de analisten van ISS ESG deze zonder tussenkomst van een filter.

De onderzoeksmethodologie die ISS ESG gebruikt bij het onderzoeken van potentiële schendingen is kwalitatief. De methodologie doorloopt vijf stappen, in wisselende volgorde:

1. Bepalen of de vermeende schending betrekking heeft op het niet naleven van internationale normen en standaarden;
2. Bepalen van de relatie van de onderneming met de vermeende schending;
3. Beoordeling van de ernst, geloofwaardigheid en omvang van de vermeende schending. Hierbij wordt ook meegewogen of de vermeende schending incidenteel of structureel van aard is;
4. Beoordeling van herstelmaatregelen;
5. Bepalen of de beschuldigingen zijn geverifieerd door een gezaghebbende bron.

De scores ROOD, ORANJE en GROEN

Op basis van de onderzoeksmethode onderscheiden analisten de gevonden schendingen naar beoordelingscategorieën, waar scores bij horen. Op basis van deze scores krijgt de schending de status ROOD, ORANJE of GROEN. De score 10 leidt tot de status ROOD, scores 6 tot en met 9 leiden tot de status ORANJE en scores 1 tot 5 leiden tot de status GROEN. Voor een gedetailleerde omschrijving van de verschillende scores en bijbehorende beoordelingscategorieën verwijzen wij naar de onderstaande tabel.

TABEL 6.5.2.1 GEDETAILLEERDE OMSCHRIJVING VAN DE VERSCHILLENDE SCORES EN BIJBEHORENDE BEOORDELINGSCATEGORIEËN

Beoordelingssignaal	Score	Beoordelingscategorie	Uitleg beoordelingscategorie
Rood	10	Geverifieerde zeer ernstige schending van internationale normen	De schending is geverifieerd door een gezaghebbende instantie. De onderneming heeft de schending niet geadresseerd. De schending wordt geclassificeerd als zeer ernstig.
Oranje	9	Geverifieerde ernstige schending van internationale normen	De schending is geverifieerd door een gezaghebbende instantie. De onderneming heeft de schending niet geadresseerd. De schending wordt geclassificeerd als ernstig.
Oranje	8	Vermeende schending van internationale normen	Er zijn geloofwaardige, maar niet geverifieerde beschuldigingen dat een onderneming betrokken is bij een schending van internationale normen.
Oranje	7	Geverifieerde schending van internationale normen gevolgd door adequate maatregelen van de onderneming.	De schending is geverifieerd door een gezaghebbende instantie. De onderneming heeft de schending echter adequaat geadresseerd en is bezig de maatregelen te adresseren.
Oranje	6	Gefragmenteerde informatievoorziening	De beschuldigingen en risico's zijn geloofwaardig, maar de betrokkenheid van de onderneming bij de vermeende schending is onduidelijk.
Groen	5	Onder observatie	Er zijn beschuldigingen dat een onderneming betrokken is bij een schending van internationale normen. Er is echter onvoldoende informatie beschikbaar om de ernst van de situatie of de betrokkenheid van de onderneming te kunnen beoordelen.
Groen	4	De schending wordt geadresseerd	De schending is nog niet hersteld, maar niet heel ernstig. De onderneming is responsief en neemt adequate maatregelen of heeft toegezegd dat te zullen doen.
Groen	3	Onvoldoende betrokkenheid	De onderneming is onvoldoende betrokken bevonden bij de vermeende of geverifieerde schendingen.
Groen	2	Historische betrokkenheid	De betrokkenheid van de onderneming is niet langer relevant doordat maatregelen doeltreffend genomen zijn of de schending lang geleden plaats vond.
Groen	1	Geen beschuldiging	

Bij een **RODE** of **ORANJE** beoordelingen wordt engagement opgestart met de onderneming. De dialoog heeft dan drie mogelijke doelen:

1. Het opheffen van de schending.
2. Het voorkomen van toekomstige schendingen.
3. Het beheersen van reputatie- en financiële schade voor onderneming en belegger.

Engagement

Het versturen van een initiatiebrief markeert de start van de dialoog. Afhankelijk van de urgentie en aard van de schending zal de dialoog zich daarna per conference call, bezoek op kantoor, e-mail of brief verder ontwikkelen. De doorlooptijd van deze normatieve dialogen kan erg verschillen, afhankelijk van de complexiteit van de schending en de bereidheid van een bedrijf om mee te werken. Tijdens de dialoog krijgt de onderneming de schending voorgelegd en de gelegenheid om zijn standpunt uiteen te zetten. Deze dialoog wordt voortgezet zolang ISS ESG de onderneming in onderzoek houdt. Voorafgaand aan de publicatie van de onderzoeksresultaten krijgt de onderneming de mogelijkheid om het conceptrapport te beoordelen en feedback te geven.

Om toch doelgericht en gestructureerd te werk te gaan worden bij alle dialogen mijlpalen gebruikt voor het meten van en het rapporteren over de voortgang. Deze mijlpalen geven de voortgang aan per thema en per casus en deze spelen tevens een belangrijke rol in de volgende hoofdstukken van dit rapport. Als bij een beoordeling/schending ook externe partijen geen ontwikkelingen plaatsvinden, geen nieuwe informatie beschikbaar komt en er tevens geen berichten zijn van mogelijke schade dan wordt de volgende uitfasering gevolgd.

•3 jaar ROOD > 2 jaar ORANJE > GROEN

▪2 jaar ORANJE > GROEN

NORMATIEVE DIALOOG

Hoe voeren wij de dialoog?

EINDDOELEN

OPHEFFING SCHENDING

VOORKOMEN
TOEKOMSTIGE SCHENDING

BEHEERSEN REPUTATIE-
SCHADE & FINANCIËLE
SCHADE BELEGGER

HERSTEL EN VERHAAL

6.6. Lijst van ondernemingen

6.6.1. Thematische Dialogen

Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
1 AT&T Inc.	Telecommunicatie divers	Verenigde Staten	Mensenrechten en Governance
2 Abbott Laboratories	Zorgproducten en -apparaten	Verenigde Staten	Access to Healthcare
3 Albemarle Corporation	Chemicaliën	Verenigde Staten	Just Transition
4 Amgen Inc.	Biotechnologie	Verenigde Staten	Access to Healthcare
5 Anglo American plc	Metaal & Mijnbouw	Zuid-Afrika	Just Transition
6 Anheuser-Busch InBev	Dranken	België	Goede Voeding
7 Associated British Foods plc	Voedselproducten	Verenigd Koninkrijk	Goede Voeding
8 AstraZeneca PLC	Geneesmiddelen	Verenigd Koninkrijk	Access to Healthcare
9 BASF SE	Chemicaliën	Duitsland	Water impact en afhankelijkheid
10 BMW	Automobielen	Duitsland	Just Transition
11 C.H. Robinson Worldwide, Inc.	Luchttransport & Logistiek	Verenigde Staten	Klimaattransitie Luchtvaart
12 Carrefour SA	Supermarktketens	Frankrijk	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
13 Conagra Brands, Inc.	Voedselproducten	Verenigde Staten	Nature Action
14 Corteva agriscience	Chemicaliën	Verenigde Staten	Nature Action
15 DSM-Firmenich AG	Chemicaliën	Zwitserland	Water impact en afhankelijkheid
16 DSV A/S	Luchttransport & Logistiek	Denemarken	Klimaattransitie Luchtvaart
17 Danaher Corporation	Instrumenten en Diensten voor Levenswetenschappen	Verenigde Staten	Access to Healthcare
18 Delta Air Lines, Inc.	Luchtvaartmaatschappijen	Verenigde Staten	Klimaattransitie Luchtvaart
19 Deutsche Post AG	Luchttransport & Logistiek	Duitsland	Klimaattransitie Luchtvaart
20 Domino's Pizza, Inc.	Hotels, restaurants en vrije tijd	Verenigde Staten	Goede Voeding
21 Ecolab Inc.	Chemicaliën	Verenigde Staten	Water impact en afhankelijkheid
22 Eli Lilly and Company	Geneesmiddelen	Verenigde Staten	Access to Healthcare
23 Eni SpA	Olie, gas en brandstoffen	Italië	Mensenrechten en Governance
24 Expeditors International of Washington, Inc.	Luchttransport & Logistiek	Verenigde Staten	Klimaattransitie Luchtvaart
25 FAST RETAILING CO., LTD.	Detailhandel	Japan	Kleding en circulariteit
26 FMC Corporation	Chemicaliën	Verenigde Staten	Nature Action
27 FedEx Corporation	Luchttransport & Logistiek	Verenigde Staten	Klimaattransitie Luchtvaart
28 Ford Motor Company	Automobielen	Verenigde Staten	Just Transition
29 General Electric Company	Industriële Conglomeraten	Verenigde Staten	Mensenrechten en Governance

Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
30 Gildan Activewear Inc.	Textiel, kleding en luxeproducten	Canada	Kleding en circulariteit
31 Givaudan SA	Chemicaliën	Zwitserland	Water impact en afhankelijkheid
32 Heidelberg Materials	Bouwmaterialen	Duitsland	Mensenrechten en Governance
33 Henkel AG & Co. KGaA	Huishoudelijke en persoonlijke producten	Duitsland	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
34 Hennes & Mauritz AB	Detailhandel	Zweden	Kleding en circulariteit
35 Hydro One Ltd.	Elektriciteitsbedrijven	Canada	Reductie CO2 uitstoot
36 Industria de Diseno Textil, S.A.	Detailhandel	Spanje	Kleding en circulariteit
37 Jazz Pharmaceuticals Plc	Geneesmiddelen	Verenigde Staten	Access to Healthcare
38 Jeronimo Martins, SGPS S.A.	Supermarktketens	Portugal	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
39 Kellanova	Voedselproducten	Verenigde Staten	Goede Voeding
40 Kering SA	Textiel, kleding en luxeproducten	Frankrijk	Kleding en circulariteit
41 Kimberly-Clark Corp	Huishoudelijke en persoonlijke producten	Verenigde Staten	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
42 L'Oreal SA	Persoonlijke producten	Frankrijk	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
43 Martin Marietta Materials, Inc.	Bouwmaterialen	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
44 Marubeni Corporation	Handelsbedrijven & Distributeurs	Japan	Nature Action
45 McDonald's Corp.	Hotels, restaurants en vrije tijd	Verenigde Staten	Goede Voeding
46 Mineral Resources Ltd.	Metaal & Mijnbouw	Australië	Just Transition
47 Mitsui & Co.,Ltd	Handelsbedrijven & Distributeurs	Japan	Nature Action
48 Nokia Oyj	Communicatie-apparatuur	Finland	Mensenrechten en Governance
49 Nucor Corporation	Metaal en Mijnbouw	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
50 Nutrien Ltd.	Chemicaliën	Canada	Nature Action
Nutrien Ltd.	Chemicaliën	Canada	Reductie CO2 uitstoot
51 ONEOK, Inc.	Olie, gas en brandstoffen	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
52 PPG Industries, Inc.	Chemicaliën	Verenigde Staten	Water impact en afhankelijkheid
53 PepsiCo, Inc.	Dranken	Verenigde Staten	Goede Voeding
PepsiCo, Inc.	Dranken	Verenigde Staten	Nature Action
54 Procter & Gamble Company	Huishoudelijke en persoonlijke producten	Verenigde Staten	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
55 Qantas Airways Limited	Luchtvaartmaatschappijen	Australië	Klimaattransitie Luchtvaart
56 Renault SA	Automobielen	Frankrijk	Just Transition
57 Repsol SA	Olie en gas	Spanje	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
58 Rio Tinto Limited	Metaal & Mijnbouw	Australië	Just Transition
59 Royal Ahold Delhaize N.V.	Supermarktketens	Nederland	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen

	Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
60	Sanofi	Geneesmiddelen	Frankrijk	Access to Healthcare
61	Siemens AG	Industriële Conglomeraten	Duitsland	Mensenrechten en Governance
62	Sika AG	Chemicaliën	Zwitserland	Water impact en afhankelijkheid
63	Sodexo SA	Hotels, restaurants en vrije tijd	Frankrijk	Goede Voeding
64	Sony Group Corporation	Producenten van huishoudelijke apparatuur	Japan	Mensenrechten en Governance
65	Southwest Airlines Co.	Luchtvaartmaatschappijen	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
66	Steel Dynamics, Inc.	Metaal en Mijnbouw	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
67	Stellantis NV	Automobielen	Nederland	Just Transition
68	TJX Companies Inc	Detailhandel	Verenigde Staten	Kleding en circulariteit
69	Takeda Pharmaceutical Co. Ltd.	Geneesmiddelen	Japan	Access to Healthcare
70	Target Corporation	Consumentengoederen Distributie & Retail	Verenigde Staten	Nature Action
71	Telenor ASA	Telecommunicatie divers	Noorwegen	Mensenrechten en Governance
72	The Coca-Cola Company	Dranken	Verenigde Staten	Goede Voeding
73	Thermo Fisher Scientific Inc.	Instrumenten en Diensten voor Levenswetenschappen	Verenigde Staten	Access to Healthcare
74	Toray Industries, Inc.	Chemicaliën	Japan	Water impact en afhankelijkheid
75	Umicore	Chemicaliën	België	Reductie CO2 uitstoot
76	Valero Energy Corporation	Olie, gas en brandstoffen	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
77	Vodafone Group Plc	Mobiele telecommunicatie	Verenigd Koninkrijk	Mensenrechten en Governance
78	WH Group Ltd. (HK)	Voedselproducten	Hong Kong	Nature Action
79	Woolworths Ltd	Consumentengoederen Distributie & Retail	Australië	Goede Voeding
80	ZOZO Inc	Detailhandel	Japan	Kleding en circulariteit
81	Zalando SE	Detailhandel	Duitsland	Kleding en circulariteit
82	adidas AG	Textiel, kleding en luxeproducten	Duitsland	Kleding en circulariteit

6.6.2. Normatieve Dialogen

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
1	ABB Ltd.	17-4-2023	Corruptie
2	Accenture Plc	15-4-2025	Arbeidsnormen
3	Acciona SA	1-4-2024	Mensenrechten
	Acciona SA	1-4-2024	Milieu
4	Albemarle Corporation	16-10-2023	Mensenrechten
	Albemarle Corporation	16-10-2023	Milieu

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
5	Alphabet Inc.	16-10-2023	Mensenrechten
	Alphabet Inc.	17-2-2025	Arbeidsnormen
	Alphabet Inc.	17-2-2025	Arbeidsnormen
	Alphabet Inc.	17-2-2025	Corruptie
6	AltaGas Ltd.	15-4-2025	Milieu
7	Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Corruptie
8	Amgen Inc.	17-7-2023	Mensenrechten
9	Anheuser-Busch InBev	15-10-2024	Arbeidsnormen
10	Apple Inc.	15-10-2024	Arbeidsnormen
	Apple Inc.	15-10-2024	Corruptie
	Apple Inc.	15-10-2024	Mensenrechten
11	Baker Hughes, a GE Company Class A	16-10-2023	Milieu
12	Bank of America Corporation	1-4-2024	Mensenrechten
13	Barrick Gold Corporation	15-7-2024	Mensenrechten
	Barrick Gold Corporation	15-7-2024	Mensenrechten
	Barrick Gold Corporation	15-7-2024	Milieu
	Barrick Gold Corporation	15-7-2024	Milieu
14	Bayer AG	16-10-2023	Milieu
15	BlackRock, Inc.	15-7-2024	Mensenrechten
16	Booking.com	15-4-2025	Corruptie
17	Bunge Limited	17-4-2023	Milieu
18	Cardinal Health, Inc.	17-2-2025	Mensenrechten
19	Carrefour SA	15-10-2024	Arbeidsnormen
20	Cencora, Inc.	15-1-2020	Mensenrechten
21	Coca-Cola Amatil Limited	15-10-2022	Arbeidsnormen
22	Compass Group PLC	17-4-2023	Arbeidsnormen
23	Consolidated Edison, Inc.	15-4-2025	Milieu
24	CVS Health Corporation	17-2-2025	Mensenrechten
25	Delta Air Lines, Inc.	16-10-2023	Arbeidsnormen
26	Deutsche Telekom AG	15-2-2023	Arbeidsnormen
	Deutsche Telekom AG	15-2-2023	Mensenrechten
27	Electricite de France SA	15-2-2023	Milieu
	Electricite de France SA	15-2-2023	Milieu
28	Enel SpA	16-10-2023	Mensenrechten

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
29	ENEOS Holdings, Inc.	15-7-2024	Milieu
30	ENGIE SA	15-2-2024	Milieu
31	Eni SpA	16-10-2023	Arbeidsnormen
	Eni SpA	16-10-2023	Milieu
	Eni SpA	16-10-2023	Milieu
32	EXOR N.V.	15-7-2024	Corruptie
33	FAST RETAILING CO., LTD.	17-2-2025	Arbeidsnormen
34	First Quantum Minerals Ltd.	15-4-2025	Milieu
35	Fortescue Metals Group Ltd.	15-2-2023	Arbeidsnormen
36	Iberdrola SA	17-7-2023	Mensenrechten
	Iberdrola SA	17-7-2023	Milieu
37	JD Sports Fashion Plc	15-10-2024	Mensenrechten
38	Kinross Gold Corporation	1-4-2024	Milieu
39	Lundin Mining Corporation	16-10-2023	Milieu
40	Marriott International, Inc.	17-2-2025	Mensenrechten
41	Marubeni Corporation	15-2-2024	Mensenrechten
42	McDonald's Corp.	17-7-2023	Arbeidsnormen
43	McKesson Corp.	17-2-2025	Mensenrechten
44	Medibank Private Ltd.	17-2-2025	Mensenrechten
45	Mercedes-Benz Group AG	17-7-2023	Milieu
	Mercedes-Benz Group AG	17-7-2023	Milieu
46	Microsoft Corporation	15-7-2024	Arbeidsnormen
47	Mitsubishi Corporation	15-2-2024	Mensenrechten
	Mitsubishi Corporation	15-2-2024	Milieu
48	Mitsui & Co.,Ltd	15-2-2024	Milieu
49	NextEra Energy, Inc.	15-10-2024	Milieu
50	Nippon Steel & Sumitomo Metal Corp.	17-2-2025	Milieu
51	Norfolk Southern Corporation	17-7-2023	Milieu
52	Nutrien Ltd.	15-1-2022	Mensenrechten
	Nutrien Ltd.	15-1-2022	Milieu
53	Osaka Gas Co., Ltd.	1-4-2024	Milieu
54	Pan American Silver Corp.	16-10-2023	Mensenrechten
55	Paramount Global	17-10-2022	Arbeidsnormen
56	PG&E Corporation	17-10-2022	Mensenrechten
57	Renault SA	15-10-2022	Milieu
58	Repsol SA	15-10-2022	Mensenrechten
	Repsol SA	15-10-2022	Milieu
59	Rio Tinto plc	15-2-2023	Mensenrechten
	Rio Tinto plc	15-10-2024	Arbeidsnormen

Onderneming	Dialogoog geïnitieerd	Normschending
Rio Tinto plc	15-10-2024	Mensenrechten
Rio Tinto plc	15-10-2024	Milieu
Rio Tinto plc	15-10-2024	Milieu
60 Robinhood Markets, Inc.	15-7-2024	Mensenrechten
61 Royal Philips NV	16-10-2023	Mensenrechten
62 Schlumberger NV	16-10-2023	Milieu
63 Seatrium Ltd.	1-4-2024	Milieu
64 Securitas AB	1-4-2024	Mensenrechten
65 Shell plc	15-1-2017	Mensenrechten
Shell plc	15-7-2022	Milieu
Shell plc	15-7-2022	Milieu
66 Singapore Telecommunications Limited	17-2-2025	Mensenrechten
67 Snowflake Inc.	17-2-2025	Mensenrechten
68 Sony Group Corporation	15-10-2022	Arbeidsnormen
69 Starbucks Corporation	17-7-2023	Arbeidsnormen
70 Stellantis NV	15-7-2024	Milieu
71 Stora Enso Oyj	15-4-2025	Milieu
72 Target Corporation	15-10-2024	Arbeidsnormen
73 TC Energy Corporation	1-4-2024	Mensenrechten
74 Teva Pharmaceutical Industries Ltd.	17-2-2025	Mensenrechten
75 The Coca-Cola Company	15-10-2022	Arbeidsnormen
The Coca-Cola Company	15-10-2022	Arbeidsnormen
76 T-Mobile US, Inc.	15-2-2023	Arbeidsnormen
T-Mobile US, Inc.	15-2-2023	Mensenrechten
77 Toronto-Dominion Bank	17-2-2025	Corruptie
78 Toyota Motor Corp.	17-2-2025	Milieu
79 Tyson Foods, Inc.	15-4-2025	Arbeidsnormen
80 Uber Technologies, Inc.	15-7-2021	Mensenrechten
Uber Technologies, Inc.	15-7-2024	Arbeidsnormen
Uber Technologies, Inc.	15-7-2024	Arbeidsnormen
81 UBS AG	15-10-2021	Mensenrechten
82 UBS Group AG	17-7-2023	Mensenrechten
83 Verizon Communications, Inc.	15-10-2022	Arbeidsnormen
84 Vestas Wind Systems A/S	15-7-2021	Arbeidsnormen
85 Volkswagen AG	15-4-2025	Milieu
86 Walgreens Boots Alliance Inc	17-2-2025	Mensenrechten
87 Wal-Mart Stores, Inc.	15-10-2019	Arbeidsnormen
Wal-Mart Stores, Inc.	16-10-2023	Arbeidsnormen
Wal-Mart Stores, Inc.	16-10-2023	Arbeidsnormen

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
88	Wilmar International Limited	15-7-2024	Milieu
89	Woolworths Ltd	15-10-2024	Mensenrechten

6.7. Uitsluitingslijst per 1 juli 2025

Controversiele wapens

- Adecco Group AG
- Adecco International Financial Services BV
- AECOM
- Airbus Finance B.V.
- Airbus SE
- Alexandrite Monnet UK Holdco Plc
- ALTEN SA
- Anhui GreatWall Military Industry Co., Ltd
- ArcelorMittal SA
- Arys Industries Ltd
- Assystem S.A.
- Austal Limited
- Babcock International Group PLC
- BAE Systems (Finance) Ltd.
- BAE Systems Holdings, Inc.
- BAE Systems plc
- Bharat Dynamics Limited
- Boeing Company
- Booz Allen Hamilton Holding Corporation
- Booz Allen Hamilton, Inc.
- Brookfield Asset Management Ltd.
- Brookfield Capital Finance LLC
- Brookfield Corporation
- Brookfield Finance I (UK) Plc
- Brookfield Finance II, Inc.
- Brookfield Finance LLC
- Brookfield Finance, Inc.
- Brookfield Property REIT, Inc.
- Brookfield Renewable Partners ULC
- BWX Technologies, Inc.
- CACI International Inc
- CAE Inc.
- Cameco Corporation
- Capita Plc
- China Aerospace Science and Industry Corporation Limited
- China Aerospace Science and Technology Corporation
- China North Industries Corporation
- China North Industries Group Corporation Limited.
- China Poly Group Corporation Limited
- China Shipbuilding Industry Company Limited
- Cohort plc
- Costain Group PLC
- Curtiss-Wright Corporation
- Eaton Capital Unlimited Company
- Eaton Corporation
- Eaton Corporation plc
- Elbit Systems Ltd
- Exail Technologies SA
- Fluor Corporation
- Fortive Corporation
- Fujitsu Limited
- General Dynamics Corporation
- Harris Corporation
- HEICO Corporation
- Honeywell International Inc.

- Huntington Ingalls Industries, Inc.
- IHO Verwaltungs GmbH
- Jacobs Engineering Group, Inc.
- Jacobs Solutions Inc.
- Johns Hopkins University
- Kanadevia Corporation
- KBR, Inc.
- Kier Group plc
- Kongsberg Gruppen ASA
- Kratos Defense & Security Solutions, Inc.
- L3Harris Technologies, Inc.
- Larsen & Toubro Limited
- Leidos Holdings, Inc.
- Leidos, Inc.
- Leonardo DRS, Inc.
- Leonardo SpA
- Lievre Power Financing Corp.
- LIG Nex1 Co., Ltd.
- Lockheed Martin Corporation
- Lumibird S.A.
- Moog Inc.
- Morgan Sindall Group plc
- MTAR Technologies Limited
- Northrop Grumman Corporation
- NRM Cabin Intermediate # 2 Limited Partnership
- Parsons Corporation
- Poongsan Corporation
- Poongsan Holdings Corporation
- Premier Explosives Limited
- QinetiQ Group plc
- Rolls-Royce Holdings plc
- Rolls-Royce Plc
- RTX Corporation
- Safran SA
- Sandhar Technologies Limited
- Schaeffler AG
- Science Applications International Corporation
- Sec LP
- Serco Group plc
- SGL Carbon SE
- SNT Dynamics Co., Ltd.
- SNT Holdings Co., Ltd.
- Solar Industries India Limited
- Special Machine Building & Metallurgy PJSC
- Steel Partners Holdings L.P.
- Tennessee Valley Authority
- Textron Inc.
- Thales SA
- TotalEnergies Capital Canada Ltd.
- TotalEnergies Capital International SA
- TotalEnergies Capital SA
- TotalEnergies SE
- United Technologies Corporation
- Veolia Environnement SA
- Walchandnagar Industries Limited
- Wartsila Oyj Abp

Tabak

- 22nd Century Group, Inc.

- Al-Eqbal Company for Investment PLC
- Altria Group, Inc.
- B.A.T Capital Corporation
- B.A.T. International Finance Plc
- B.A.T. Netherlands Finance BV
- BADECO ADRIA d.d.
- British American Tobacco (Malaysia) Berhad
- British American Tobacco Holdings (The Netherlands) BV
- British American Tobacco p.l.c.
- Duvanska Industrija Coka AD
- Eastern Company
- Godfrey Phillips India Ltd.
- Imperial Brands Finance Netherlands BV
- Imperial Brands Finance Plc
- Imperial Brands PLC
- Japan Tobacco Inc.
- JT International Financial Services BV
- Karelia Tobacco Company Inc.
- Khyber Tobacco Company Limited
- KT&G Corporation
- Logista Integral, S.A.
- Ngan Son JSC
- NTC Industries Limited
- Philip Morris International Inc.
- PT Gudang Garam Tbk
- PT Wismilak Inti Makmur Tbk
- Pyxus International, Inc.
- Reinet Investments S.C.A.
- Reynolds American Inc.
- RLX Technology Inc.
- Scandinavian Tobacco Group A/S
- Sinnar Bidi Udyog Limited
- Smoore International Holdings Limited
- Societe Ivoirienne des Tabacs (SITAB)
- Swedish Match AB
- Torii Pharmaceutical Co., Ltd.
- Union Tobacco & Cigarette Industries Co.
- Universal Corporation
- Vector Group Ltd.
- VST Industries Limited

Normschenders

- Athabasca Indigenous Midstream LP
- Bharat Heavy Electricals Limited
- BHP Billiton Finance (USA) Ltd.
- BHP Billiton Finance Ltd.
- BHP Group Limited
- Centrais Eletricas Brasileiras S.A.
- Centrais Eletricas Brasileiras S.A.
- Centrais Eletricas Brasileiras S.A.
- CNAC (HK) Finbridge Co. Ltd.
- Companhia de Saneamento do Parana
- Companhia Energetica de Minas Gerais SA
- Crestwood Midstream Partners LP
- DCP Midstream LLC (Old)
- DCP Midstream Operating LP
- Dianjian Haiyu Ltd.
- Duke Energy Field Services LLC
- East Ohio Gas Company

- Ecopetrol S.A.
- Ecopetrol S.A.
- EL Sewedy Electric Company
- Enable Midstream Partners, LP
- Enbridge Energy Partners, L.P.
- Enbridge Gas Inc.
- Enbridge Gas Inc.
- Enbridge Inc.
- Enbridge Inc.
- Enbridge Pipelines, Inc.
- Energy Transfer LP
- Energy Transfer Operating, L.P.
- ETP Legacy LP
- Export-Import Bank of India
- Fertitta Entertainment, LLC
- General Dynamics Corporation
- General Dynamics Corporation
- Gray Oak Pipeline, LLC
- JBS Luxembourg Co. SARL
- JBS S.A.
- JBS USA Finance, Inc.
- JBS USA Food Company
- JBS USA Holding Lux SARL
- JBS USA Lux S.A.
- JBS USA Lux S.A.
- Korea East-West Power Co., Ltd.
- Korea Electric Power Corporation
- Korea Electric Power Corporation
- Korea Hydro & Nuclear Power Co., Ltd.
- Korea Midland Power co., Ltd.
- Korea South-East Power Co., Ltd.
- Korea Southern Power Co., Ltd.
- Korea Western Power Co., Ltd.
- Marathon Petroleum Corporation
- Marathon Petroleum Corporation
- Midwest Connector Capital Co. LLC
- MPLX LP
- MPLX LP
- NTPC Limited
- NTPC Limited
- Petroleos de Venezuela, S.A.
- Phillips 66
- Phillips 66
- Phillips 66 Company
- Pilgrim's Pride Corporation
- Pilgrim's Pride Corporation
- POSCO Corporation
- POSCO Holdings Inc.
- POSCO Holdings Inc.
- Posco International Corporation
- Power Construction Corporation of China, Ltd.
- Powerchina Roadbridge Group (British Virgin Islands) Ltd.
- PT Krakatau Posco
- Red Rock Resorts, Inc.
- RH International (Singapore) Corporation Pte. Ltd.
- Rosneft Oil Co.
- RTX Corporation
- RTX Corporation
- Samarco Mineracao S.A.

- SEPCO Virgin Ltd.
- Serco Group plc
- SK Biopharmaceuticals Co., Ltd.
- SK Inc.
- Spectra Energy Partners, LP
- Station Casinos LLC
- Sumitomo Chemical Co., Ltd.
- Sumitomo Pharma Co. Ltd.
- Sunoco Logistics Partners Operations L.P.
- Syngenta Group Finance Ltd.
- Tesla, Inc.
- Texas Eastern Transmission, LP
- TotalEnergies Capital Canada Ltd.
- TotalEnergies Capital International SA
- TotalEnergies Capital SA
- TotalEnergies SE
- TotalEnergies SE
- Union Gas Limited
- United Technologies Corporation
- Vale Overseas Ltd.
- Vale S.A.
- Vale S.A.
- Westcoast Energy Inc.

Fossiele brandstoffen

- Aboitiz Equity Ventures Inc.
- Adani Enterprises Limited
- Adani Power Limited
- AEP Texas, Inc.
- AEP Transmission Company, LLC
- AES Andes S.A.
- AES Corporation
- AES Panama Generation Holdings SRL
- African Rainbow Minerals Limited
- AGL Energy Limited
- Aksa Enerji Uretim A.S.
- Alabama Power Company
- Alberta Energy Co. Ltd.
- Alleghany Corporation
- ALLETE, Inc.
- Alliance Resource Operating Partners, L.P.
- Alliance Resource Partners, L.P.
- Alliant Energy Corporation
- Alliant Energy Finance LLC
- Alpha Metallurgical Resources, Inc.
- AltaLink, L.P.
- Aluminum Corporation of China Limited
- Ameren Corporation
- Ameren Illinois Company
- American Electric Power Company, Inc.
- American Transmission Systems, Incorporated
- Antero Resources Corporation
- APA Corporation
- Appalachian Power Company
- ARC Resources Ltd.
- Arizona Public Service Company
- Ascent Resources Utica Holdings, LLC
- Athabasca Oil Corporation
- Banpu Public Company Limited

- Basin Electric Power Cooperative
- Baytex Energy Corp.
- Berkshire Hathaway Energy Company
- Berkshire Hathaway Finance Corp.
- Berkshire Hathaway Inc.
- BHP Billiton Finance (USA) Ltd.
- BHP Billiton Finance Ltd.
- BHP Group Limited
- Birchcliff Energy Ltd.
- BKV Corporation
- Black Hills Corporation
- Bonanza Creek Energy, Inc.
- BP Capital Markets America, Inc.
- BP Capital Markets B.V.
- BP Capital Markets p.l.c.
- BP p.l.c.
- Brickworks Limited
- Bulgarian Energy Holding EAD
- Burlington Northern Santa Fe Corp.
- Burlington Northern Santa Fe, LLC
- Burlington Resources Finance Co.
- California Resources Corporation
- Canadian Natural Resources Limited
- Capital Power Corporation
- Cenovus Energy Inc.
- CenterPoint Energy Houston Electric, LLC
- CenterPoint Energy Resources Corp.
- CenterPoint Energy, Inc.
- CESC Limited
- CEZ, a. s.
- Chesapeake Energy Corporation
- Chevron Corporation
- Chevron U.S.A. Inc.
- China Coal Energy Company Limited
- China Huadian Overseas Development 2018 Ltd.
- China Longyuan Power Group Corp. Ltd.
- China Power International Development Limited
- China Resources Power Holdings Co., Limited
- China Shenhua Energy Company Limited
- Chord Energy Corporation
- Chubu Electric Power Company, Incorporated
- Chugoku Electric Power Co., Inc.
- Civitas Resources, Inc.
- Cleco Corporate Holdings LLC
- Cleveland Electric Illuminating Company
- CLP Holdings Limited
- CLP Power HK Finance Ltd.
- CLP Power Hong Kong Financing Ltd.
- CMS Energy Corporation
- CNX Midstream Partners LP
- CNX Resources Corporation
- Coal India Limited
- Colbun S.A.
- Colgate Energy Partners III, LLC
- Colorado Interstate Gas Company, L.L.C.
- Comstock Resources, Inc.
- Conoco, Inc.
- ConocoPhillips
- ConocoPhillips Canada Funding Co. II

- ConocoPhillips Company
- Consumers 2023 Securitization Funding LLC
- Consumers Energy Company
- Continental Resources, Inc.
- Core Natural Resources, Inc.
- Coronado Finance Pty Ltd
- Coronado Global Resources Inc.
- Coterra Energy Inc.
- Crescent Energy Company
- Crescent Energy Finance LLC
- Datang International Power Generation Co., Ltd.
- Dayton Power & Light Company
- Devon Energy Corporation.
- Devon Financing Corp. ULC
- Diamondback Energy, Inc.
- Diversified Energy Company PLC
- DMCI Holdings, Inc.
- Dominion Energy South Carolina, Inc.
- Dominion Energy, Inc.
- DPL Inc.
- DTE Electric Company
- DTE Electric Securitization Funding II LLC
- DTE Energy Company
- Duke Energy Carolinas, LLC
- Duke Energy Corporation
- Duke Energy Florida Project Finance LLC
- Duke Energy Florida, LLC
- Duke Energy Indiana, LLC
- Duke Energy Ohio, Inc.
- Duke Energy Progress NC Storm Funding LLC
- Duke Energy Progress, LLC
- Earthstone Energy Holdings, LLC
- Eastern Energy Gas Holdings, LLC
- Eastern Gas Transmission and Storage, Inc.
- Ecopetrol S.A.
- El Paso Energy Corp.
- El Paso Natural Gas Company, L.L.C.
- El Paso Pipeline Partners Operating Co. LLC
- Electric Power Development Co., Ltd.
- Electricity Generating Public Company Limited
- Emera Incorporated
- Emera US Finance LP
- Enea SA
- Eneva S.A.
- Engie Energia Chile S.A.
- ENN Clean Energy International Investment Ltd.
- ENN Natural Gas Co., Ltd.
- Entergy Arkansas, LLC
- Entergy Corporation
- Entergy Louisiana, LLC
- Entergy Mississippi, LLC
- Entergy Texas, Inc.
- Entergy Utility Property, Inc.
- EOG Resources, Inc.
- EQM Midstream Partners, LP
- EQT Corporation
- Eskom Holdings SOC Ltd
- Eushi Finance, Inc.
- Evergy Kansas Central, Inc.

- Evergy Metro, Inc.
- Evergy Missouri West, Inc.
- Evergy, Inc.
- EWE Aktiengesellschaft
- Expand Energy Corporation
- Exxaro Resources Limited
- Exxon Mobil Corporation
- FirstEnergy Corp.
- FirstEnergy Transmission, LLC
- Florida Power Corporation
- Fortis Inc.
- FortisAlberta Inc.
- FortisBC Energy Inc.
- FortisBC Inc.
- Franco-Nevada Corporation
- Freehold Royalties Ltd.
- GD Power Development Co., Ltd.
- Geo Energy Resources Limited
- Georgia Power Company
- Glencore Capital Finance DAC
- Glencore Finance (Canada) Ltd.
- Glencore Finance (Europe) Limited
- Glencore Funding LLC
- Glencore plc
- Global Power Synergy Public Company Limited
- Granite Ridge Resources, Inc.
- Great River Energy
- Guangdong Investment Limited
- Guanghui Energy Co., Ltd.
- Guangzhou Development District Holding Group Limited
- Gujarat Mineral Development Corporation Limited
- Gulfport Energy Corporation
- Gulfport Energy Operating Corporation
- Harbour Energy plc
- Hess Corporation
- HighPeak Energy, Inc.
- HK Electric Investments Limited
- Hokkaido Electric Power Company, Incorporated
- Hokuriku Electric Power Company
- Hong Kong and China Gas Company Limited
- Huadian Power International Corporation Limited
- Huaibei Mining Holdings Co., Ltd.
- Huaneng Power International, Inc.
- IDACORP, Inc.
- Idaho Power Company
- Idemitsu Kosan Co., Ltd.
- Imperial Oil Limited
- Indiana Michigan Power Company
- Indianapolis Power & Light Company
- Inner Mongolia Dian Tou Energy Corporation Limited
- Inner Mongolia Junzheng Energy & Chemical Group Co., Ltd.
- Inner Mongolia Yitai Coal Company Limited
- Interstate Power and Light Company
- IPALCO Enterprises, Inc.
- Israel Electric Corp. Ltd.
- Itochu Enex Co., Ltd.
- Japan Petroleum Exploration Co., Ltd.
- Jardine Matheson Holdings Limited
- Jastrzebska Spolka Weglowa S.A.

- JERA Co., Inc.
- Jersey Central Power & Light Company
- JSW Energy Limited
- JSW Hydro Energy Ltd.
- Kansai Electric Power Company, Incorporated
- Kentucky Power Company
- Kentucky Utilities Company
- Kimbell Royalty Partners, LP
- Kinder Morgan Energy Partners, L.P.
- Kinder Morgan, Inc.
- Kobe Steel, Ltd.
- Koc Holding A.S.
- Korea East-West Power Co., Ltd.
- Korea Electric Power Corporation
- Korea Midland Power co., Ltd.
- Korea National Oil Corporation
- Korea South-East Power Co., Ltd.
- Korea Southern Power Co., Ltd.
- Kyushu Electric Power Company, Incorporated
- LandBridge Company LLC
- Louisville Gas and Electric Company
- Lubrizol Corporation
- LX International Corp.
- Magnolia Oil & Gas Corporation
- Manila Electric Company
- Marathon Oil Corporation
- Matador Resources Company
- MDU Resources Group, Inc.
- MEG Energy Corp.
- Metropolitan Edison Company
- MGE Energy, Inc.
- MidAmerican Energy Company
- MidAmerican Energy Holdings Company
- Mid-Atlantic Interstate Transmission, LLC
- Mississippi Power Company
- Mitsubishi Materials Corporation
- Monongahela Power Company
- Murphy Oil Corporation
- Narragansett Electric Co.
- National Fuel Gas Company
- Nevada Power Company
- New Hope Corporation Limited
- Northern Natural Gas Co.
- Northern Oil and Gas, Inc.
- Northern Powergrid (Northeast) Plc
- Northern Powergrid (Yorkshire) plc
- Northern States Power Company
- Northwest Pipeline LLC
- NorthWestern Corporation
- NorthWestern Energy Group, Inc.
- Nova Scotia Power Incorporated
- NRW Holdings Limited
- NTPC Limited
- NuVista Energy Ltd.
- Obsidian Energy Ltd.
- Occidental Petroleum Corporation
- OCI Holdings Company Ltd.
- OGE Energy Corp.
- Oglethorpe Power Corporation

- Ohio Edison Company
- Ohio Power Company
- Okinawa Electric Power Company, Incorporated
- Oklahoma Gas and Electric Company
- Origin Energy Finance Ltd.
- Origin Energy Limited
- Osaka Gas Co., Ltd.
- Otter Tail Corporation
- Ovintiv Canada ULC
- Ovintiv Inc.
- PacifiCorp
- Pampa Energia S.A.
- PanCanadian Petroleum Ltd.
- Paramount Resources Ltd.
- Peabody Energy Corporation
- Pennsylvania Electric Company
- Permian Resources Corporation
- Permian Resources Operating, LLC
- Petro-Canada
- Peyto Exploration & Development Corp.
- PGE Polska Grupa Energetyczna S.A.
- Piedmont Natural Gas Company, Inc.
- Pingdingshan Tianan Coal.Mining Co.,Ltd.
- Pinnacle West Capital Corporation
- Pioneer Natural Resources Company
- Polar Tankers, Inc.
- Portland General Electric Company
- Power Assets Holdings Limited
- PPL Capital Funding, Inc.
- PPL Corporation
- PPL Electric Utilities Corporation
- PrairieSky Royalty Ltd.
- Precision Castparts Corp.
- Progress Energy, Inc.
- PT Alamtri Resources Indonesia Tbk
- PT Astra International Tbk
- PT Bukit Asam Tbk
- PT Cikarang Listrindo Tbk
- PT Harum Energy Tbk
- PT Indika Energy Tbk
- PT Indo Tambangraya Megah Tbk.
- PT Perusahaan Listrik Negar (Persero)
- PT United Tractors Tbk
- Public Power Corporation S.A.
- Public Service Company of Colorado
- Public Service Company of Oklahoma
- Puget Energy, Inc.
- Puget Sound Energy, Inc.
- Ramaco Resources, Inc.
- Range Resources Corporation
- Reliance Power Limited
- RWE AG
- RWE Finance US, LLC
- San Miguel Corporation
- San Miguel Global Power Holdings Corp.
- Sandridge Energy, Inc.
- Santos Finance Limited
- Santos Limited
- Sasol Financing USA LLC

- Sasol Limited
- SDIC Power Holdings Co., Ltd.
- Shaanxi Coal Industry Co., Ltd.
- Shan Xi Hua Yang Group New Energy Co., Ltd.
- Shandong Xinchao Energy Corporation Limited
- Shanghai Electric Power Co., Ltd.
- Shanxi Coal International Energy Group Co., Ltd.
- Shanxi Coking Coal Energy Group Co., Ltd.
- Shanxi Lu'an Environmental Energy Development Co., Ltd.
- Shell plc
- Shenergy Co., Ltd.
- Shenzhen Energy Group Co., Ltd.
- Shikoku Electric Power Company, Incorporated
- Sierra Pacific Power Company
- Sinosing Services Pte Ltd.
- Sitio Royalties Corp.
- SM Energy Company
- Sojitz Corporation
- Solar Star Funding LLC
- South32 Limited
- South32 Treasury Ltd.
- Southern Company
- Southern Company Gas Capital Corp.
- Southern Power Company
- Southwestern Electric Power Company
- Southwestern Energy Company
- Southwestern Public Service Company
- Spartan Delta Corp.
- Stanmore Resources Limited
- Strathcona Resources Ltd.
- Sumiseki Holdings, Inc.
- Sumitomo Corporation
- Suncor Energy Inc.
- System Energy Resources, Inc.
- Talen Energy Corporation
- Talen Energy Supply, LLC
- Tampa Electric Company
- Tata Power Company Limited
- TAURON Polska Energia S.A.
- TBEA Co., Ltd.
- TCC Group Holdings CO., LTD.
- Tenaga Nasional Berhad
- Tennessee Gas Pipeline Company, L.L.C.
- Tennessee Valley Authority
- Terasen Gas, Inc.
- TerraCom Limited
- Texas Pacific Land Corporation
- Tiandi Science & Technology Co., Ltd.
- TNB Global Ventures Capital Bhd.
- Tohoku Electric Power Company, Incorporated
- Tokyo Electric Power Company Holdings, Incorporated
- Toledo Edison Company
- Topaz Energy Corp
- Topaz Solar Farms LLC
- Tourmaline Oil Corp.
- Trans-Allegheny Interstate Line Company
- TransAlta Corporation
- Transatlantic Holdings, Inc.
- Transcontinental Gas Pipe Line Company, LLC

- Tri-State Generation and Transmission Association, Inc.
- Tucson Electric Power Company
- TXNM Energy, Inc.
- Union Electric Company
- Var Energi ASA
- Vedanta Limited
- Vedanta Resources Finance II Plc
- Veren Inc.
- Vermilion Energy Inc.
- Viper Energy, Inc.
- Virginia Electric and Power Company
- Vistra Corp.
- Vistra Operations Co. LLC
- Vital Energy, Inc.
- Vitesse Energy, Inc.
- Washington H. Soul Pattinson and Company Limited
- WEC Energy Group, Inc.
- Whitecap Resources Inc.
- Whitehaven Coal Limited
- Williams Companies, Inc.
- Williams Partners L.P.
- Williams Partners, L.P.
- Wintershall Dea Finance 2 BV
- Wintershall Dea Finance BV
- Wintime Energy Group Co., Ltd.
- Wisconsin Electric Power Company
- Wisconsin Power and Light Company
- Wisconsin Public Service Corporation
- Xcel Energy Inc.
- Yancoal Australia Limited
- Yankuang Energy Group Co., Ltd.
- Yantai Jereh Oilfield Services Group Co., Ltd.
- Yorkshire Power Finance Ltd.
- Zhejiang Zheneng Electric Power Co., Ltd.

Transitiebeleid

- 3R Lux Societe a responsabilite limitee
- Abu Dhabi National Energy Company PJSC
- Advantage Energy Ltd.
- Bapco Energies B.S.C. Closed
- Bapco Energies Sukuk Ltd.
- Beach Energy Limited
- Berry Corporation
- BlueNord ASA
- BW Energy Limited
- BW Offshore Limited
- Canacol Energy Ltd.
- Capricorn Energy Plc
- Cardinal Energy Ltd.
- CEPESA Finance SAU
- China Petroleum & Chemical Corporation
- CNPC Global Capital Ltd.
- Cosmo Energy Holdings Co., Ltd.
- DAE Funding LLC
- DAE Sukuk (DIFC) Ltd
- Delek Group Ltd.
- DNO ASA
- Emirates SembCorp Water & Power Co. PJSC
- Empresa Nacional del Petroleo SA

- Energean Israel Finance Ltd
- Energean plc
- EnQuest PLC
- Equital Ltd.
- Erdol-Lagergesellschaft m.b.H.
- Etablissements Maurel & Prom S.A.
- Frontera Energy Corporation
- Galp Energia, SGPS S.A.
- Genesis Energy Limited
- Genting Berhad
- GeoPark Limited
- GOHL Capital Ltd.
- Gran Tierra Energy Inc.
- Harbour Energy plc
- Headwater Exploration Inc.
- Heritage Petroleum Company Limited
- ICD Funding Ltd.
- ICD Sukuk Co. Ltd.
- Inpex Corporation
- International Petroleum Corporation
- Ithaca Energy (North Sea) Plc
- JSC National Company KazMunayGas
- K&O Energy Group, Inc.
- Karoon Energy Ltd
- Kelt Exploration Ltd.
- Korea Gas Corporation
- Kosmos Energy Ltd.
- Leviathan Bond Ltd
- LLPL Capital Pte Ltd.
- Marubeni Corporation
- Medco Maple Tree Pte. Ltd.
- Mitsubishi Corporation
- Mitsui & Co.,Ltd
- MOL Hungarian Oil and Gas Public Limited Company
- Motiva Enterprises LLC
- Newfoundland & Labrador Hydro
- Oil and Natural Gas Corporation Limited
- Oil India International Pte Ltd.
- Oil India Limited
- ONGC Videsh Vankorneft Pte. Ltd.
- OQ SAOC
- Parex Resources Inc.
- Pemex Project Funding Master Trust
- PetroChina Company Limited
- Petroleos Mexicanos
- Petroliam Nasional Berhad
- PETRONAS Capital Ltd.
- PETRONAS Energy Canada Ltd.
- Petrorio Luxembourg SARL
- PetroTal Corp
- Posco International Corporation
- PRIO S.A.
- PT Pertamina (Persero)
- PTT Exploration and Production Public Company Limited
- PTT Public Company Limited
- PTT Treasury Center Co., Ltd.
- PTTEP Canada International Finance Ltd.
- PTTEP Treasury Center Company Limited
- Reliance Industries Limited

- Resorts World Las Vegas LLC
- Riley Exploration Permian, Inc.
- Ruwais Power Company PJSC
- SA Global Sukuk Ltd.
- Saudi Arabian Oil Company
- Seplat Energy Plc
- Serica Energy PLC
- Sinopec Capital (2013) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2013) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2015) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2016) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2017) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2018) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development Ltd.
- Southern Gas Corridor CJSC
- Surge Energy Inc.
- Talos Energy Inc.
- Talos Production, Inc.
- Tamarack Valley Energy Ltd.
- Tullow Oil plc
- United Energy Group Limited
- VAALCO Energy, Inc.
- W&T Offshore, Inc.

SFDR Good governance

- Athabasca Indigenous Midstream LP
- Crestwood Midstream Partners LP
- DCP Midstream LLC (Old)
- DCP Midstream Operating LP
- Duke Energy Field Services LLC
- East Ohio Gas Company
- Enable Midstream Partners, LP
- Enbridge Energy Partners, L.P.
- Enbridge Gas Inc.
- Enbridge Inc.
- Enbridge Pipelines, Inc.
- Energy Transfer LP
- Energy Transfer Operating, L.P.
- ETP Legacy LP
- Fertitta Entertainment, LLC
- General Dynamics Corporation
- Gray Oak Pipeline, LLC
- JBS Luxembourg Co. SARL
- JBS S.A.
- JBS USA Finance, Inc.
- JBS USA Food Company
- JBS USA Holding Lux SARL
- JBS USA Lux S.A.
- Korea East-West Power Co., Ltd.
- Korea Electric Power Corporation
- Korea Hydro & Nuclear Power Co., Ltd.
- Korea Midland Power co., Ltd.
- Korea South-East Power Co., Ltd.
- Korea Southern Power Co., Ltd.
- Korea Western Power Co., Ltd.
- Marathon Petroleum Corporation
- Midwest Connector Capital Co. LLC
- MPLX LP
- Phillips 66

- Phillips 66 Company
- POSCO Corporation
- Posco International Corporation
- Red Rock Resorts, Inc.
- RH International (Singapore) Corporation Pte. Ltd.
- RTX Corporation
- Serco Group plc
- SK Inc.
- Spectra Energy Partners, LP
- Station Casinos LLC
- Sunoco Logistics Partners Operations L.P.
- Tesla, Inc.
- Texas Eastern Transmission, LP
- Union Gas Limited
- United Technologies Corporation
- Westcoast Energy Inc.

Staatsbedrijven

- Abu Dhabi Commercial Bank
- Abu Dhabi Crude Oil Pipeline LLC
- Abu Dhabi Developmental Holding Company PJSC.
- Abu Dhabi National Energy Company PJSC
- Abu Dhabi National Oil Company for Distribution PJSC
- Abu Dhabi Ports PSJC
- ADNOC Drilling Company P.J.S.C.
- ADNOC Murban RSC Ltd
- ADNOC Murban Sukuk Limited
- AECC Aviation Power Co,Ltd
- Agricultural Bank of China (New York Branch)
- Agricultural Bank of China Limited
- Agricultural Bank of China Ltd. (Hong Kong Branch)
- Agricultural Development Bank of China
- Airport Authority Hong Kong
- Al Rajhi Bank
- Al Rajhi Sukuk Limited
- Al Rajhi Tier 1 Sukuk Limited
- ALROSA Capitals JSC
- Aluminum Corporation of China Limited
- Amipeace Limited
- Anhui Gujing Distillery Co., Ltd.
- Arabian Internet and Communication Services Company
- ASELSAN Elektronik Sanayi veTicaret A.S.
- Avi Funding Co. Ltd.
- AVIC Airborne Systems Co., Ltd.
- AviChina Industry & Technology Company Limited
- AVICOPTER PLC
- Bank of China
- Bank of China Limited
- Bank of China Ltd. (Luxembourg Branch)
- Baoshan Iron & Steel Co., Ltd.
- Bapco Energies B.S.C. Closed
- Bapco Energies Sukuk Ltd.
- Beijing Capital International Airport Company Limited
- Beijing Capital Land Ltd.
- Beijing Enterprises Holdings Limited
- Beijing Gas Singapore Capital Corp.
- Beijing Tiantan Biological Products Corporation Limited
- Beijing Tong RenTang Co., Ltd.
- Beijing Yanjing Brewery Co., Ltd.

- Beijing-Shanghai High-Speed Railway Co., Ltd.
- Blossom Joy Ltd.
- Blue Bright Limited
- BOC Aviation (USA) Corp.
- BOC Aviation Limited
- BOC Hong Kong (Holdings) Limited
- BOC International (China) Co., Ltd.
- BOCOM International Blossom Limited
- C&D International Investment Group Limited
- Capital Securities Corporation Limited
- CBB International Sukuk Programme Co. SPC
- CBB International Sukuk Programme Co. WII
- CCBL (Cayman) 1 Corp. Ltd.
- CCCI Treasure Ltd.
- CCTHK 2021 Ltd.
- CDBL Funding 1
- CDBL Funding 2
- CECEP Wind-Power Corporation
- Central Plaza Development Ltd.
- CFAMC II Co., Ltd..
- Cfamc Iii Co. Ltd.
- Cfamc Iv Co. Ltd.
- CGN Power Co., Ltd.
- CGNPC International Limited
- Chalco Hong Kong Investment Co. Ltd.
- Charming Light Investments Ltd.
- China Cinda (2020) I Management Ltd.
- China Cinda Finance (2017) I Ltd.
- China CITIC Bank Corporation Limited
- China CITIC Bank International Limited
- China CITIC Financial Asset Management Co., Ltd.
- China Coal Energy Company Limited
- China Communications Services Corp. Ltd.
- China Construction Bank (Asia) Corporation Limited
- China Construction Bank Corp.
- China Construction Bank Corporation
- China CSSC Holdings Limited
- China Development Bank
- China Development Bank Corp. (Hong Kong)
- China Development Bank Financial Leasing Co. Ltd.
- China Energy Engineering Corporation Limited
- China Everbright Bank Company Limited
- China Everbright Environment Group Limited
- China Film Co., Ltd.
- China Galaxy Securities Co., Ltd.
- China Great Wall International Holdings III Ltd.
- China Great Wall International Holdings V Ltd.
- China Great Wall International Holdings VI Ltd.
- China Great Wall Securities Co.,Ltd.
- China Huadian Overseas Development 2018 Ltd.
- China Huaneng Group Treasury Management (Hong Kong) Ltd.
- China Life Insurance Company Limited
- China Longyuan Power Group Corp. Ltd.
- China Meheco Group Co., Ltd.
- China Merchants Energy Shipping Co., Ltd.
- China Merchants Expressway Network & Technology Holdings Co., Ltd.
- China Merchants Port Holdings Company Limited
- China Merchants Securities Co., Ltd.
- China Merchants Shekou Industrial Zone Holdings Co., Ltd.

- China National Chemical Engineering co., Ltd
- China National Medicines Corporation Ltd.
- China National Nuclear Power Co., Ltd.
- China Oilfield Services Limited
- China Overseas Finance (Cayman) III Ltd.
- China Overseas Finance (Cayman) V Ltd.
- China Overseas Finance (Cayman) VI Ltd.
- China Overseas Finance (Cayman) VII Ltd.
- China Overseas Finance (Cayman) VIII Ltd.
- China Overseas Land & Investment Limited
- China Pacific Insurance (Group) Co., Ltd.
- China Petroleum & Chemical Corporation
- China Postal Savings Bank Co. Ltd.
- China Power International Development Limited
- China Railway Group Limited
- China Railway Signal & Communication Corporation Limited
- China Railway Xunjie Co. Ltd.
- China Resources Beer (Holdings) Co. Ltd.
- China Resources Building Materials Technology Holdings Limited
- China Resources Gas Group Limited
- China Resources Land Limited
- China Resources Microelectronics Limited
- China Resources Pharmaceutical Group Limited
- China Resources Power Holdings Co., Limited
- China Resources Sanjiu Medical & Pharmaceutical Co., Ltd.
- China Shenhua Energy Company Limited
- China Shipbuilding Industry Company Limited
- China Southern Airlines Company Limited
- China Southern Power Grid International Finance BVI Co., Ltd.
- China Spacesat Co., Ltd.
- China State Construction Engineering Corporation Limited
- China State Construction Finance (Cayman) I Ltd.
- China State Construction International Holdings Limited
- China Taiping Insurance Holdings Company Limited
- China Three Gorges Renewables (Group) Co., Ltd.
- China Tourism Group Duty Free Corporation Limited
- China Tower Corporation Limited
- China XD Electric Co., Ltd.
- China Yangtze Power Co., Ltd.
- Chinalco Capital Holdings Ltd.
- CITIC Limited
- Citic Pacific Special Steel Group Co., Ltd.
- CITIC Securities Company Limited
- CITIC Telecom International Holdings Limited
- CMHI Finance (BVI) Co. Ltd.
- CMS International Gemstone Limited
- CNAC (HK) Finbridge Co. Ltd.
- CNCBINV 1 (BVI) Limited
- CNOOC Energy Technology and Services Limited
- CNOOC Finance (2003) Ltd.
- CNOOC Finance (2011) Ltd.
- CNOOC Finance (2012) Limited
- CNOOC Finance (2013) Ltd.
- CNOOC Finance (2014) ULC
- CNOOC Finance (2015) Australia Pty Ltd.
- CNOOC Finance (2015) U.S.A. LLC
- CNOOC Petroleum North America ULC
- CNPC (HK) Overseas Capital Ltd.
- CNPC Capital Company Limited

- CNPC Global Capital Ltd.
- COSCO SHIPPING Holdings Co., Ltd.
- COSCO SHIPPING Ports Limited
- COSL Singapore Capital Ltd.
- CRCC Hean Ltd.
- CRRC Corporation Limited
- CSC Financial Co., Ltd.
- CSCEC Finance (Cayman) II Ltd.
- CSI MTN Ltd.
- CSSC Capital 2015 Ltd.
- DAE Funding LLC
- DAE Sukuk (DIFC) Ltd
- Daqin Railway Co., Ltd.
- Datang International Power Generation Co., Ltd.
- Development Bank of The Republic of Belarus
- Dianjian Haiyu Ltd.
- Dongfang Electric Corporation Limited
- Dongfeng Motor Group Company Limited
- Dongxing Securities Corporation Limited
- Dongxing Voyage Company Limited
- DP World Crescent Ltd.
- DP World Limited
- Eastern Company
- EDO Sukuk Limited
- EEW Energy from Waste GmbH
- EI Sukuk Co. Ltd.
- Elm Company
- Emirates Development Bank
- Emirates NBD Bank (P.J.S.C)
- Emirates SembCorp Water & Power Co. PJSC
- Emirates Telecommunications Group Company PJSC
- Everdisplay Optronics (Shanghai) Co., Ltd.
- Export Credit Bank of Turkey, Inc.
- Export-Import Bank of China
- Faw Jiefang Group Co., Ltd.
- Federal Hydro-Generating Co. RusHydro PJSC
- Franshion Brilliant Ltd.
- GACI First Investment Co.
- Gansu Provincial Highway Aviation Tourism Investment Group Co., Ltd.
- Gazprom Neft PJSC
- GD Power Development Co., Ltd.
- General Holding Corporation PJSC
- Gosudarstvennaya Transportnaya Lizingovaya Kompaniya OJSC
- GRG Banking Equipment Co., Ltd.
- Guangdong Investment Limited
- Guangzhou Automobile Group Co., Ltd.
- Guangzhou Baiyun International Airport Company Limited
- Guangzhou Development District Holding Group Limited
- Guangzhou Yuexiu Capital Holdings Group Co., Ltd.
- Gulf International Bank B.S.C.
- Guolian Minsheng Securities Company Limited
- Guosen Securities Co., Ltd.
- Guotai Junan Holdings Ltd.
- Guotai Junan International Holdings Limited
- Guotai Junan Securities Co., Ltd.
- Guoyuan Securities Company Limited
- Haitong International Securities Group Limited
- Haitong Securities Co., Ltd.
- Hangzhou Oxygen Plant Group Co., Ltd.

- Haohua Chemical Science & Technology Corp. Ltd.
- HBIS Company Limited
- Heilongjiang Agriculture Company Limited
- Horse Gallop Finance Ltd.
- Hua Hong Semiconductor Limited
- Hua Xia Bank Co., Limited
- Huadian Power International Corporation Limited
- Huaibei Mining Holdings Co., Ltd.
- Huaneng Lancang River Hydropower Inc.
- Huaneng Power International, Inc.
- Huayu Automotive Systems Company Limited
- Hygon Information Technology Co., Ltd.
- ICBCIL Finance Co. Limited
- ICD Funding Ltd.
- ICD Sukuk Co. Ltd.
- Industrial & Commercial Bank of China /Luxembourg Branch/
- Industrial & Commercial Bank of China Ltd. (London Branch)
- Industrial & Commercial Bank of China Ltd. /New York Branch/
- Industrial and Commercial Bank of China Limited
- Industries Qatar Q.P.S.C.
- Inner Mongolia Baotou Steel Union Co. Ltd.
- Inner Mongolia Dian Tou Energy Corporation Limited
- Inter RAO UES PJSC
- International Bank of the Republic of Azerbaijan
- International Public Joint-Stock Company T-Technologies
- Inventive Global Investments Ltd.
- Jiangsu Expressway Company Limited
- Jiangsu Phoenix Publishing & Media Corporation Limited
- JIC Zhixin Ltd.
- Jinduicheng Molybdenum Co., Ltd.
- Jizhong Energy Resources Co., Ltd.
- Joy Treasure Assets Holdings, Inc.
- JSC Development Bank of Kazakhstan
- JSC National Company KazMunayGas
- KSA Sukuk Ltd.
- KunLun Energy Company Limited
- Kweichow Moutai Co., Ltd.
- Liaoning Port Company Limited
- Logicor Financing SARL
- Lunar Funding V Public Limited Company
- Luzhou Laojiao Company Limited
- Ma'aden Sukuk Ltd.
- Maanshan Iron & Steel Company Limited
- Magnit PJSC
- Magnitogorsk Iron & Steel Works PJSC
- Mango Excellent Media Co., Ltd
- Mazoon Assets Co. Saoc
- MDGH GMTN (RSC) Ltd
- MDGH Sukuk Ltd.
- MDGH-GMTN BV
- Mega Advance Investments Ltd.
- Metalloinvest Finance DAC
- Metallurgical Corporation of China Ltd.
- Mining and Metallurgical Company NORILSK NICKEL PJSC
- Minmetals Bounteous Finance (BVI) Limited
- Minmetals New Energy Materials (Hunan) Co., Ltd.
- MMG Limited
- Mobile TeleSystems PJSC
- Moscow Exchange MICEX-RTS PJSC

- Motiva Enterprises LLC
- MTR Corporation (C.I.) Ltd.
- MTR Corporation Limited
- MTS International Funding Ltd.
- Mumtalakat Sukuk Holding Co.
- Nanjing Securities Co., Ltd.
- Nanyang Commercial Bank, Limited.
- NARI Technology Co., Ltd.
- National Bank of Ras Al-Khainah PSC
- National Central Cooling Company PJSC
- National Silicon Industry Group Co.,Ltd.
- NAURA Technology Group Co.,Ltd
- Navoi Mining and Metallurgical Combine JSC
- NCB Tier 1 Sukuk Ltd.
- NOVATEK JSC
- Novolipetsk Steel
- Ocean Laurel Co.Limited
- Oil Co. LUKOIL PJSC
- OmGrid Funding Ltd.
- Ooredoo QPSC
- Open Joint Stock Company Russian Railway
- Orient Overseas (International) Limited
- Orient Securities Co., Ltd.
- OTEL Sukuk Limited
- Oztel Holdings SPC Limited
- Pangang Group Vanadium and Titanium Resources Co., Ltd.
- People.cn Co., Ltd.
- People's Insurance Company (Group) of China Limited
- PetroChina Company Limited
- Petroleos de Venezuela, S.A.
- Phosagro Bond Funding DAC
- PhosAgro PJSC
- PICC Property and Casualty Company Limited
- Power Construction Corporation of China, Ltd.
- Powerchina Roadbridge Group (British Virgin Islands) Ltd.
- Promsvyazbank PJSC
- Public Joint Stock Company Polyus
- Public Joint Stock Company Transneft
- Public Joint-Stock Company Gazprom
- Qatar Electricity & Water Company
- QazaqGaz National Co. JSC
- Qinghai Salt Lake Industry Co., Ltd.
- Qtel International Finance Ltd.
- RAK Capital
- Riyadh Bank
- Riyadh Tier 1 Sukuk Ltd.
- Rongshi International Finance Ltd.
- Rosneft Oil Co.
- Russian Agricultural Bank OJSC
- Ruwais Power Company PJSC
- SA Global Sukuk Ltd.
- SABIC Agri-Nutrients Co.
- SABIC Capital I BV
- SABIC Capital II B.V.
- SAIC Motor Corporation Limited
- Samba Funding Ltd.
- Samruk-Kazyna Sovereign Wealth Fund JSC
- Saudi Arabian Mining Co.
- Saudi Arabian Oil Company

- Saudi Aramco Base Oil Company- Luberef
- Saudi Basic Industries Corporation
- Saudi Electricity Company
- Saudi Electricity Global Sukuk Co. - 2
- Saudi Electricity Global Sukuk Co. - 3
- Saudi Electricity Global Sukuk Co. - 5
- Saudi Electricity Sukuk Programme Company
- Saudi National Bank
- Saudi Tadawul Group Holding Company
- Saudi Telecom Company
- Sberbank Russia PJSC
- SCF Capital Ltd.
- SDG Finance Ltd.
- SDIC Capital Co., Ltd.
- SDIC Power Holdings Co., Ltd.
- Second Generation Company of the Wholesale Power Market Public Joint Stock Company
- SEPCO Virgin Ltd.
- Severstal PAO
- Shaanxi Coal Industry Co., Ltd.
- Shan Xi Hua Yang Group New Energy Co., Ltd.
- Shandong Gold Mining Co., Ltd.
- Shanghai Baosight Software Co., Ltd.
- Shanghai Construction Group Co., Ltd.
- Shanghai Electric Group Co., Ltd.
- Shanghai Electric Power Co., Ltd.
- Shanghai Industrial Holdings Limited
- Shanghai International Airport Co., Ltd.
- Shanghai Lingang Holdings Co., Ltd.
- Shanghai Lujiazui Finance & Trade Zone Development Co., Ltd.
- Shanghai Pharmaceuticals Holding Co., Ltd.
- Shanghai Port Group (BVI) Development 2 Co., Limited
- Shanghai Port Group (BVI) Development Co. Ltd.
- Shanghai Pudong Development Bank Co., Ltd.
- Shanghai Rural Commercial Bank Co., Ltd.
- Shanghai Zhangjiang Hi-Tech Park Development Co., Ltd.
- Shanxi Coal International Energy Group Co., Ltd.
- Shanxi Coking Coal Energy Group Co., Ltd.
- Shanxi Lu'an Environmental Energy Development Co., Ltd.
- Shanxi Securities Co., Ltd.
- Shanxi Taigang Stainless Steel Co., Ltd.
- Shanxi Xinghuacun Fen Wine Factory Co., Ltd.
- Shenergy Co., Ltd.
- Shennan Circuits Co., Ltd.
- Shenwan Hongyuan Group Co., Ltd.
- Shenwan Hongyuan International Finance Ltd.
- Shenzhen Energy Group Co., Ltd.
- Shenzhen Overseas Chinese Town Co.,Ltd.
- Sichuan Chuantou Energy Co.Ltd
- Sichuan New Energy Power Company Limited
- Sichuan Road & Bridge Co., Ltd.
- Sinochem Offshore Capital Company Limited
- Sinochem Overseas Capital Co. Ltd.
- Sinoma International Engineering Co., Ltd.
- Sinoma Science & Technology Co., Ltd.
- Sino-Ocean Group Holding Limited
- Sinopec Capital (2013) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2012) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2013) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2015) Ltd.

- Sinopec Group Overseas Development (2016) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2017) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2018) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development Ltd.
- Sinopec Shanghai Petrochemical Company Limited
- Sinopharm Group Co., Ltd.
- Sinosing Services Pte Ltd.
- Sinotrans Limited
- Sinotruk Hong Kong Ltd.
- SNB Sukuk Ltd.
- Soar Wise Ltd.
- Solidcore Resources plc
- Southern Gas Corridor CJSC
- Southwest Securities Co.,Ltd.
- SPIC 2016 US Dollar Bond Co. Ltd.
- State Elite Global Ltd.
- State Grid Europe Development (2014) Plc
- State Grid Overseas Investment (2013) Ltd.
- State Grid Overseas Investment (2014) Ltd.
- State Grid Overseas Investment BVI Ltd.
- State Oil Company of the Azerbaijan Republic
- STC Sukuk Company Limited
- SUCI Second Investment Company
- Sunny Express Enterprises Corp.
- Surgutneftegas PJSC
- Sweihan PV Power Co. PJSC
- Syngenta Group Finance Ltd.
- Tabreed Sukuk Programme Limited
- Talent Yield International Ltd.
- Tatneft PJSC
- Three Gorges Finance I (Cayman Islands) Ltd.
- Tiandi Science & Technology Co., Ltd.
- Tianma Microelectronics Co., Ltd
- Turk Telekomunikasyon A.S.
- Turkcell Iletisim Hizmetleri A.S
- Turkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasi A.S.
- Turkiye Varlik Fonu Yonetimi AS
- United Company RUSAL, international public joint-stock company
- Unity 1 Sukuk Ltd.
- Uzbekneftegaz National Holding Co.
- VEB Finance Plc
- VTB Bank PJSC
- Western Securities Co., Ltd.
- Wuchan Zhongda Group Co., Ltd.
- Wuliangye Yibin Co., Ltd.
- Xiamen Tungsten Co.,Ltd.
- Xingcheng (BVI) Limited
- Yanbu National Petrochemical Company
- YONGDA Investment Limited
- Yuexiu Property Company Limited
- Yuexiu Real Estate Investment Trust
- Yuexiu Reit MTN Co. Ltd.
- Zhangzhou Pientzhuang Pharmaceutical Co., Ltd.
- Zhejiang China Commodities City Group Co.,Ltd
- Zhejiang Expressway Co., Ltd.
- Zhejiang Juhua Co., Ltd.
- Zhejiang Zheneng Electric Power Co., Ltd.
- Zheshang Securities Co., Ltd.
- Zhongjin Gold Corporation Limited

- Zhongtai Securities Co., Ltd.
- Zhuzhou CRRC Times Electric Co., Ltd.
- Ziraat Katilim Varlik Kiralama AS

Landen

TABEL 6.7.1

Achmea IM Controversial countries	Country code A2 (ISO)	Anti- corruption	Human rights	Labour rights	Sanctions
Afghanistan	AF	x	x	x	
Algeria	DZ	x			
Angola	AO	x			
Azerbaijan	AZ	x			
Bahrain	BH	x			
Belarus	BY	x			x
Brunei	BN	x			
Burkina Faso	BF	x			
Burundi	BI	x	x		
Cambodia	KH	x			
Cameroon	CM	x			
Central African Republic	CF	x	x		x
Chad	TD	x			
China	CN	x			
Congo Republic	CG	x			
Cuba	CU	x			
Democratic Republic of the Congo	CD	x			
Djibouti	DJ	x			
Egypt	EG	x			
Equatorial Guinea	GQ	x	x		
Eritrea	ER	x			
Eswatini	SZ	x			
Ethiopia	ET	x			
Gabon	GA	x			
Guinea	GN	x			
Haiti	HT	x	x	x	
Iran	IR	x			x
Iraq	IQ	x			
Jordan	JO	x			
Kazakhstan	KZ	x			
Kyrgyzstan	KG	x			
Laos	LA	x			

Libya	LY	x	x	x	
Mali	ML		x		
Myanmar	MM		x	x	x
Nicaragua	NI	x	x		
North Korea	KP	x	x		x
Oman	OM		x		
Qatar	QA		x		
Russia	RU		x		x
Rwanda	RW		x		
Saudi Arabia	SA		x		
Somalia	SO	x	x	x	x
South Sudan	SS	x	x	x	x
Sudan	SD		x	x	x
Syria	SY	x	x	x	x
Tajikistan	TJ		x		
Turkey	TR		x		
Turkmenistan	TM	x	x		
UAE	AE		x		
Uganda	UG		x		
Uzbekistan	UZ		x		x
Venezuela	VE	x	x		
Viet Nam	VN		x		
Yemen	YE	x	x	x	
Zimbabwe	ZW		x		x

6.8. Collectieve initiatieven

Achmea IM is aangesloten bij een aantal (inter)nationale samenwerkingsverbanden ter bevordering, ontwikkeling of uitdraging van Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Zo trekt Achmea IM op met andere institutionele beleggers in engagement, bijvoorbeeld waar de collectieve dialoog effectiever is dan de

individuele. Ook ondersteunt Achmea IM regelmatig investor statements: gezamenlijke verklaringen van institutionele beleggers waarin zij hun verwachtingen uitspreken richting bedrijven, sectoren of beleidsmakers over duurzaamheidskwesties.

Aansluiting bij doorlopende internationale initiatieven
Achmea IM ondersteunt doorlopend de volgende initiatieven:

TABEL 6.8.1 OVERZICHT DOORLOPENDE INTERNATIONALE INITIATIEVEN

Initiatief	Rol	Speerpunt
Access to Nutrition Initiative	Supporting Investor	Gezondheid
CDP	Ondertekenaar	Klimaat
DNB SDG Werkgroep	Lid Werkgroep	
Eumedion	Lid	
Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	Lid	Gezondheid; Natuur & Milieu; Arbeidsnormen
Finance for Biodiversity Pledge	Ondertekenaar	Natuur & Milieu
Healthy Markets Initiative	Lid	Gezondheid
Interfaith Center on Corporate Responsibility (ICCR)	Lid	
International Corporate Governance Network	Lid	
Investor Alliance for Human Rights	Supporting Investor	Mensenrechten
Longterm Investors in People's Health (LIPH)	Lid	Gezondheid
Platform Carbon Accounting Financials	Lid	Klimaat
Platform Living Wage for Financials	Lid	Arbeidsnormen
Tobacco Free Portfolios	Lid	Gezondheid
UN Principles for Responsible Investment (UN PRI)	Ondertekenaar	
Workforce Disclosure Initiative	Supporting Investor	Arbeidsnormen

Collectieve engagement initiatieven en investor statements

Hier bespreken we de investor statements die het afgelopen half jaar zijn ondertekend door Achmea IM en collectieve dialogen waaraan Achmea IM heeft deelgenomen. Daarnaast noemen we waar relevant ontwikkelingen rond eerder gesteunde collectieve dialogen en investor statements.

Non-Disclosure Campagne 2025

ESG-informatie is cruciaal voor het maken van beleggingsbeslissingen. Veel ondernemingen rapporteren echter niet, of te weinig over hun milieueffecten. Daarom heeft CDP, een internationale organisatie die een platform en standaard biedt voor klimaat- en milieuraapportage, de Non-Disclosure Campaign opgezet. Deelnemers aan dit initiatief

worden gevraagd engagement te voeren met ondernemingen die gevraagd zijn de CDP-rapportages op het gebied van klimaat, ontbossing en water aan te leveren, maar dit niet doen. Met dit initiatief worden meer dan 1.600 ondernemingen opgeroepen te rapporteren aan CDP. Achmea IM is aangewezen als lead investor voor het engagement met CF Industries.

Collectief klimaatengagement met de overheid van Australië

In februari 2025 spraken wij met de overheid van de staat Victoria. De staat heeft, gemeten per hoofd van de bevolking, de laagste broeikasgasuitstoot van Australië en ligt op schema om haar uitstootdoelstelling voor 2025 te behalen. In de dialoog hebben wij onze bezorgdheid geuit over de haalbaarheid van de ambitieuze doelstellingen voor 2030 en

2035. Deze zijn in grote mate afhankelijk van het vermogen van de staat om steenkool te vervangen door hernieuwbare energiebronnen. In reactie hierop benadrukte de Victoriaanse overheid haar toewijding aan de doelstellingen en bood enkele garanties. Zo zijn voor alle steenkoolcentrales inmiddels sluitingsovereenkomsten gesloten. We hebben daarnaast ook onze verwachtingen ten aanzien van rapportages over klimaatrisico's gedeeld. Een analyse van klimaatgerelateerde risico's en kansen kan zowel de overheid als investeerders helpen bij het nemen van de juiste investeringsbeslissingen. De transitie naar een klimaatneutrale samenleving biedt naast risico's namelijk ook kansen voor de economie, van de productie van groene energie tot de delving van grondstoffen die nodig zijn voor batterijen.

Engagementprogramma over traceerbaarheid van visproducten – fase 2

In fase 2 van dit engagementinitiatief gaan beleggers in gesprek met zeven van de grootste visondernemingen wereldwijd. Doel is het invoeren van digitale, onderling gekoppelde traceerbaarheidssystemen die visproducten van vangst tot bord kunnen volgen. Zulke systemen helpen om overbevissing en illegale visserij tegen te gaan en maken ook sociale misstanden – zoals arbeidsuitbuiting – beter zichtbaar. Naar schatting staan door overbevissing tussen de 1,9 en 2,9 biljoen dollar aan activa en inkomsten op het spel in de komende 15 jaar. Volledige ketentransparantie draagt bij aan risicobeheersing, naleving van regelgeving en sterkere merkreputaties. Fase 1 legde de basis met dialoog en eerste stappen richting commitment. In fase 2 ligt de nadruk op daadwerkelijke implementatie van traceerbare, digitale systemen. Dit engagement versterkt het vermogen van ondernemingen én beleggers om risico's in de visserijketen beter te beheersen.

Engagementprogramma over verantwoord antibioticabeleid – fase 2

Antimicrobiële resistentie (AMR) vormt een groeiend systeemrisico voor mens, milieu en economie. Naar verwachting zal AMR tegen 2050 leiden tot een daling van het wereldwijde BBP met 3,8 procent. Binnen dit engagementinitiatief worden twaalf toonaangevende fastfoodketens aangesproken om verantwoord antibioticabeleid te implementeren in hun toeleveringsketens voor dierlijke eiwitten. In fase 1 werd gestart met gesprekken over beleid en transparantie, wat leidde tot eerste verbeteringen bij enkele ondernemingen. In fase 2 ligt de focus op implementatie en het stellen van meetbare doelen voor het antibioticagebruik binnen de hele onderneming. Beleggers vragen ondernemingen om zich te committeren aan WHO-richtlijnen voor verantwoord gebruik, met aandacht voor volksgezondheid en langetermijnwaardecreatie. Dit engagement sluit aan bij bredere inspanningen

om systemische gezondheidsrisico's te beheersen via beter beleid in de voedingssector.

Investor statement aan fastfoodsector op voeding en gezondheid

In het kader van ShareAction's Long-term Investors in People's Health (LIPH)-programma roepen institutionele beleggers fastfoodketens zoals McDonald's, Starbucks, Domino's en anderen op om hun impact op volksgezondheid aan te pakken. Voedingsgerelateerde ziekten vormen wereldwijd een toenemende bedreiging. Obesitas alleen al zal de wereldeconomie naar verwachting jaarlijks 5 biljoen euro kosten tegen 2035. De fastfoodsector speelt hierin een centrale rol, omdat voedingswaarden en portiegrootte hier vaak tekortschieten. Beleggers vragen ondernemingen om jaarlijks te rapporteren over de gezondheid van hun producten, en concrete doelen te stellen om deze te verbeteren. Dit vermindert langetermijnrisico's én sluit aan bij veranderende consumentenvraag en regelgeving.

Investor letter aan Nike over arbeidsrechten in toeleveringsketen

Nike is meerdere keren in verband gebracht met ernstige arbeidsrechtenkwesties in haar toeleveringsketen, waaronder het niet betalen van lonen aan duizenden kledingarbeiders in Cambodja en Thailand. Ondanks herhaalde oproepen van beleggers is er nog geen adequate actie ondernomen. Daarnaast vertrouwt Nike nog steeds sterk op vrijwillige auditsystemen, waarvan bekend is dat ze structurele misstanden niet effectief signaleren of voorkomen. Het vertrek van ongeveer 30 procent van de duurzaamheidsmedewerkers in het afgelopen jaar roept extra vragen op over het vermogen van Nike om mensenrechtenrisico's te beheersen. In een gezamenlijke brief roepen beleggers Nike op om werk te maken van bindende afspraken met leveranciers, en richtlijnen zoals het Pakistan Akkoord te omarmen. Daarmee kunnen risico's beter worden beheerst en de rechten van werknemers daadwerkelijk worden beschermd.

Investor statement aan de Europese Commissie over duurzaamheidswetgeving

Institutionele beleggers roepen de Europese Commissie in een investor statement op om vast te houden aan consistente en ambitieuze duurzaamheidswetgeving. De oproep is gericht tegen het risico dat bestaande regelgeving zoals de EU Taxonomy, CSRD en CSDDD wordt afgezwakt via de voorgestelde 'omnibusregelgeving'. Financiële instellingen en ondernemingen hebben behoefte aan langetermijnbeleidsstabiliteit om hun duurzaamheidsstrategieën effectief te kunnen uitvoeren. Rechtsonzekerheid belemmert investeringsbeslissingen en kan de uitvoering

van de European Green Deal ondermijnen. Om haar wereldwijde koppositie op het gebied van duurzaamheid te behouden, moet de EU extra investeren. Beleidsinitiatieven zoals de Clean Industrial Deal zijn daarbij cruciaal voor het versterken van de economische veerkracht en de concurrentiekracht van Europa in de duurzame transitie.

Brief aan MSCI over conflict- en hoogrisicogebieden

Nederlandse beleggers hebben in een gezamenlijke brief aan MSCI hun zorgen geuit over recente wijzigingen in de controverserapportages van ESG-dataleveranciers. Specifiek gaat het om het beperken of verwijderen van informatie over conflict- en risicogebieden, waaronder data over het Israël-Palestina-conflict. Deze aanpassingen ondermijnen de betrouwbaarheid van ESG-data die beleggers nodig hebben om verantwoord te kunnen beleggen en materiële risico's goed te beoordelen. De brief roept MSCI op om transparanter te worden over de gebruikte bronnen en om de datadekking te herstellen. Eerder sprak Achmea IM ook dataleverancier ISS ESG aan, nadat deze het criterium 'niet-naleving van het recht op zelfbeschikking' uit haar methodologie verwijderde.

Investor statement over luchtvervuiling

Luchtvervuiling vormt wereldwijd een groeiend gezondheids- en economisch risico. Veel ondernemingen hebben via hun ketens, productielocaties of transportactiviteiten een aanzienlijke impact op luchtkwaliteit, maar rapporteren hier nauwelijks over. Het 'Clean Air Initiative', opgezet door onder andere LIPH en ShareAction, roept ondernemingen op tot meetbare actie op luchtvervuiling. Het statement vraagt ondernemingen om transparant te rapporteren over schadelijke emissies zoals fijnstof (PM), stikstofoxiden (NOx) en zwaveldioxide (SO₂), en deze te integreren in hun duurzaamheidsbeleid. Ook wordt opgeroepen tot bindende reductiedoelen en ketenbrede afspraken, met expliciete aandacht voor de impact op kwetsbare groepen en lokale gemeenschappen.

Brief aan Amazon over vakbondsvrijheid naar aanleiding van magazijnsluiting in Quebec

Amazon heeft aangekondigd om alle zeven magazijnen in Quebec te sluiten, wat leidt tot het verlies van bijna 1.900 directe banen en ongeveer 2.765 banen bij partnerondernemingen. De sluitingen vallen samen met vakbondsvorming in de regio, waaronder het eerste Amazon-magazijn in Canada dat zich bij een vakbond aansloot. In een gezamenlijke brief uiten beleggers hun zorgen over deze stap. De sluitingen kunnen worden gezien als een ondermijning van het recht op vrijheid van vereniging en collectieve onderhandelingen en vormen daarmee een risico voor de reputatie en operationele continuïteit van de onderneming. Beleggers roepen Amazon op tot

een onafhankelijke beoordeling van de naleving van arbeidsrechten, en tot dialoog met Canadese vakbonden en overheid. Deze oproep sluit aan bij de aandeelhoudersresolutie over vakbondsrechten die Achmea IM eerder heeft ingediend voor de algemene vergadering van aandeelhouders van Amazon in 2025.

Investor statement tegen geweld en intimidatie in toeleveringsketens

Dit initiatief vloeit voort uit de oprichting van de Social Collective Impact Coalition (CIC) door de World Benchmarking Alliance (WBA), die is opgezet om ondernemingen in risicosectoren gezamenlijk aan te sporen hun beleid en praktijk rond geweld en intimidatie op de werkvloer te verbeteren. Dit sluit aan bij ILO-conventie C190, die geweld op het werk verbiedt, maar nog niet wereldwijd is aangenomen. Vooral in de kleding- en landbouwsectoren komt geweld in diverse vormen voor, waarbij vrouwen het vaakst worden getroffen. De ondertekenaars van dit investor statement roepen ondernemingen op om risico's actief te identificeren en aan te pakken. Overheden worden aangemoedigd om ILO C190 te ratificeren en te implementeren. De WBA Gender Benchmark laat zien dat veel ondernemingen nog geen toereikend beleid voeren of dit onvoldoende implementeren. Om hier verandering in te brengen, hebben beleggers een investor statement ondertekend dat dient als basis voor een collectieve dialoog met ondernemingen in risicosectoren, zoals de kleding- en landbouwindustrie.

Investor statement voor beter beleid omtrent gevaarlijke chemicaliën

Beleggers en organisaties waaronder ChemSec, ShareAction en Planet Tracker, hebben een gezamenlijke verklaring gepubliceerd over de urgente noodzaak tot strengere en wereldwijd geharmoniseerde regelgeving voor gevaarlijke chemicaliën. De verklaring wijst op de rol van de chemische sector in de wereldwijde biodiversiteitscrisis en benadrukt het belang van het uitfaseren van 'Highly Hazardous Chemicals' (HHC's), zoals vastgelegd in internationale kaders als het Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework (GBF) en het Global Framework on Chemicals (GFC). Beleggers roepen overheden op om beleid af te stemmen op de doelen van deze kaders, schadelijke subsidies te herzien en strengere normen in te voeren voor de classificatie, beoordeling en het toezicht op chemische stoffen. Daarbij wordt onder meer aangedrongen op een geharmoniseerde definitie van HHC's, een mondiale samenwerking voor chemische regulering, en de ontwikkeling van biodiversiteitstoetsen voor de sector. Met deze oproep bepleiten de ondertekenaars een 'race to the top' binnen de chemische industrie, waarbij bescherming van biodiversiteit, volksgezondheid en milieu centraal staat.

TABEL 6.8.2 OVERZICHT LOPENDE COLLECTIEVE ACTIVITEITEN

Initiatief	Rol	Speerpunt	Samenwerking	Sinds
Investor statement over luchtvervuiling	Investor statement	Gezondheid	LIPH en ShareAction	H1 2025
Investor statement voor beter beleid omtrent gevaarlijke chemicaliën	Investor statement	Gezondheid; Natuur & Milieu	ChemSec, ShareAction en Planet Tracker	H1 2025
Engagementprogramma over verantwoord antibioticabeleid – fase 2	Collectieve dialoog	Gezondheid	Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	H1 2025
Engagementprogramma over traceerbaarheid van visproducten – fase 2	Collectieve dialoog	Natuur & Milieu	Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	H1 2025
Non-Disclosure Campagne 2025	Investor statement and collectieve dialoog		CDP	H1 2025
Brief aan MSCI over conflict- en hoogrisicogebieden	Investor statement	Mensenrechten	MN	H1 2025
Brief aan Amazon over vakbondsvrijheid naar aanleiding van magazijnsluiting in Quebec	Investor statement	Mensenrechten	UNI Global Union	H1 2025
Investor statement aan fastfoodsector op voeding en gezondheid	Investor statement	Gezondheid	LIPH	H1 2025
Investor letter aan Nike over arbeidsrechten in toeleveringsketen	Investor statement and collectieve dialoog	Arbeidsnormen	Domini Impact Investors	H1 2025
Investor statement tegen geweld en intimidatie in toeleveringsketens	Investor statement	Arbeidsnormen	ICCR	H1 2025
Investor statement aan de Europese Commissie over duurzaamheidswetgeving	Investor statement	Klimaat	PRI	H1 2025
Engagement voor ethische AI	Collectieve dialoog	Mensenrechten	Collective Impact Coalition for Ethical AI	H1 2024
Engagementprogramma over eiwittransitie	Investor statement en collectieve dialoog	Klimaat	Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	H2 2023
PRI Spring initiatief voor biodiversiteit	Investor statement en collectieve dialoog	Natuur & Milieu	PRI	H2 2023
FAIRR engagementprogramma 'biodiversiteit, afval en vervuiling'	Collectieve dialoog	Natuur & Milieu	Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	H2 2023
Nature Action 100 - Collectief engagementprogramma rondom biodiversiteit	Collectieve dialoog	Natuur & Milieu	CERES	H2 2023

Initiatief	Rol	Speerpunt	Samenwerking	Sinds
CDP Science-Based Targets (SBT) Campagne 2023	Investor statement en collectieve dialoog	Klimaat	CDP	H2 2023
Collectief dialoog 'Global Plastic Treaty' van WNF en 'Ellen McArthur Foundation' met de VN over wereldwijde aanpak plastic vervuiling	Collectieve dialoog	Natuur & Milieu	Wereld Natuur Fonds en Ellen McArthur Foundation	H1 2023
Chemscore: engagementprogramma chemische producten	Collectieve dialoog	Natuur & Milieu	Aviva	H2 2022
Collectief klimaatengagement met de overheid van Australië	Collectieve dialoog	Klimaat	PRI	H2 2022
Mentale gezondheid op de werkvloer	Investor statement en collectieve dialoog	Arbeidsnormen; Gezondheid	CCLA Investment Management	H2 2022
Valuing Water Finance Initiative	Investor statement en collectieve dialoog	Natuur & Milieu	CERES	H2 2022
Dutch Climate Coalition	Collectieve dialoog	Klimaat	Dutch Climate Coalition	H2 2022
Collectieve dialoog over arbeidsomstandigheden in de vleesverwerkende industrie	Collectieve dialoog	Arbeidsnormen	Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	H1 2022
Collectieve dialoog over verduurzaming aquacultuur	Collectieve dialoog	Natuur & Milieu	Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	H1 2022
Ceres Food Emissions 50	Collectieve dialoog	Klimaat; Natuur & Milieu	Ceres	H1 2022
Climate Action 100+	Deelnemer	Klimaat	IGCC, UN PRI, AIGCC, Ceres	H2 2017

6.9. Afkortingenlijst

Aforting	Uitgeschreven afkorting	Toelichting
AVA	Algemene Vergaderingen van Aandeelhouders	Stemmen op de AVA is voor actieve aandeelhouders een manier om de corporate governance of de activiteiten van een onderneming te beïnvloeden. De resultaten van stemmingen tijdens AVA's worden openbaar gemaakt. Als aandeelhouders tegen een voorstel stemmen, moet een onderneming maatregelen nemen.
CCS	Carbon capture and storage	CCS houdt in dat bij de verbranding van fossiele brandstoffen koolstofdioxide wordt afgevangen en vervolgens ondergronds geïnjecteerd en opgeslagen. Op die manier wordt voorkomen dat dit vervuilende broeikasgas de atmosfeer binnendringt.
CDP	Carbon Disclosure Project	De CDP is een organisatie die bedrijven en steden ondersteunt om de milieu-impact van grote bedrijven bekend te maken. Het doel is om van milieuraportage en risicobeheer een bedrijfsnorm te maken en openbaarmaking, inzicht en actie naar een duurzame economie te stimuleren.
CSRD	Corporate Sustainability Reporting Directive	Europese richtlijn die ondernemingen verplicht om te rapporteren over duurzaamheidsaspecten zoals milieu, sociale kwesties en governance. De CSRD stelt eisen aan transparantie, dubbele materialiteit en externe assurance, en vervangt de eerdere Non-Financial Reporting Directive (NFRD).
CSDDD	Corporate Sustainability Due Diligence Directive	Europese richtlijn die ondernemingen verplicht om gepaste zorgvuldigheid toe te passen in hun waardeketen op het gebied van mensenrechten en milieu. De CSDDD vereist identificatie, preventie en mitigatie van negatieve impacts, en legt ook rapportageverplichtingen op.
CHRB	Corporate Human Rights Benchmark	In 2017 opgerichte benchmark vergelijkt zo'n 100 bedrijven op hun mensenrechtenbeleid.
ESG	Environmental Social Governance	Criteria op het gebied van milieu, maatschappij en ondernemingsbestuur die worden gebruikt binnen verantwoord beleggen om ondernemingen te analyseren en beoordelen.
GRI	Global Reporting Initiative	GRI is een internationale organisatie die richtlijnen voor duurzaamheidsverslaggeving opstelt. In een duurzaamheidsverslag communiceert een organisatie publiekelijk over haar economische, milieu- en sociale prestaties.
ICCR	Interfaith Center on Corporate Responsibility	ICCR is een coalitie van geloof- en waarden gedreven investeerders die betrokken aandeelhouderschap en 'engagement' met ondernemingen zien als een krachtige katalysator voor verandering.
KPI	Key Performance Indicators	Key Performance Indicators (KPI's) zijn meetbare indicatoren die aantonen hoe de onderneming presteert en of het organisatorische doelstellingen gaat halen. Organisaties gebruiken KPI's op alle niveau's van de organisatie om prestaties en resultaten te evalueren. KPI's helpen de aandacht te richten op zaken die belangrijk zijn.
OESO Richtlijnen/ 'OECD Guidelines'	Richtlijnen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling	De OESO richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen zijn één van de belangrijkste internationaal erkende richtlijnen voor Corporate Social Responsibility, alle 34 OESO lidstaten en 10 andere landen hebben deze richtlijnen geaccepteerd. De OESO-richtlijnen bieden handvatten voor bedrijven om met kwesties om te gaan zoals ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, kinderarbeid, milieu en corruptie.
PRI	Principles for Responsible Investing	Mondiale vereniging van pensioenfondsen, vermogensbeheerders en ondernemingen die verantwoord beleggen willen bevorderen.
SBT's	Science Based Targets	SBT's zijn de wetenschappelijke kaders of doelstellingen, die nodig zijn om een transitie naar een koolstofarme economie te maken, waarin binnen de 1,5 graad (maximaal 2 graden) opwarming van de aarde wordt gebleven. De ambitie van de dat ondernemingen deze SBT's onderdeel maken van hun korte- of langetermijn klimaatstrategie.
SDG	Sustainable Development Goal	Een reeks duurzame ontwikkelingsdoelstellingen, in 2015 opgesteld door de Verenigde Naties ter vervanging van de Millenniumdoelstellingen. 193 landen hebben samen afgesproken de 17 Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen te realiseren vóór 2030. De doelen zijn gericht op het aanpakken van maatschappelijke en milieu-uitdagingen, zoals klimaatverandering, het stimuleren van schone energie, extreme armoede, gendergelijkheid en duurzame landbouw. De doelen doen een beroep op zowel de publieke als de private sector om nauw samen te werken met de overheden van de landen die hebben ondertekend.
TCFD	Task Force on Climate-related Financial Disclosures	TCFD is een vrijwillige en consistente rapportagemethode voor ondernemingen over klimaatgerelateerde financiële risico's. De taskforce structureert haar aanbevelingen rond vier thema's: bestuur, strategie, risicobeheer en doelstellingen. TCFD is ontwikkeld door de Raad voor Financiële Stabiliteit. Ondernemingen kunnen deze aanbevelingen gebruiken om investeerders, kredietverstrekkers, verzekeraars en andere belanghebbenden van relevante informatie te voorzien.
TPI	Transition Pathway Initiative	Een initiatief van investeerders die de transitie naar een koolstofarme economie monitoren.

Colofon

Deze halfjaarrapportage Maatschappelijk Verantwoord Beleggen is een uitgave van Achmea Investment Management.

Disclaimer

Achmea Investment Management B.V. ('Achmea IM') heeft de informatie in dit document met zorg samengesteld. De informatie is alleen bestemd voor gekwalificeerde beleggers en/of professionele beleggers zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht (Wft). Dit document is of bevat (i) geen aanbod of uitnodiging om financiële instrumenten te kopen, te verkopen of te verhandelen, (ii) geen beleggingsaanbeveling of beleggingsadvies, (iii) geen juridisch, fiscaal of ander advies. Achmea IM raadt u af een (beleggings)beslissing uitsluitend te baseren op de informatie in dit document. Raadpleeg in voorkomende gevallen een juridisch, fiscaal of andere adviseur. Achmea IM is niet aansprakelijk voor schade die het gevolg is van zo'n (beleggings)beslissing. De informatie in dit document is (mede) gebaseerd op informatie die Achmea IM van betrouwbaar geachte informatiebronnen heeft verkregen. Achmea IM garandeert niet de betrouwbaarheid van die bronnen en de juistheid en volledigheid van de van die bronnen verkregen informatie. De informatie in dit document is puur informatief en u kunt daaraan geen rechten ontleen. Alle informatie is een momentopname, tenzij uitdrukkelijk anders is aangegeven. Het verstrekken van dit document na de oorspronkelijke publicatiedatum is geen garantie dat de hierin opgenomen informatie op die latere datum nog juist en volledig is. Achmea IM heeft het recht om deze informatie zonder aankondiging te wijzigen. Het noemen van rendementen op beleggingen in dit document dient uitsluitend als uitleg en toelichting. Achmea IM spreekt daarmee geen verwachting uit over het rendement of koersverloop van die beleggingen. De waarde van uw belegging kan fluctueren en in het verleden behaalde resultaten bieden geen garantie voor de toekomst. U mag de informatie in dit document alleen voor eigen persoonlijk gebruik kopiëren. U mag de informatie niet overnemen, vermenigvuldigen, distribueren of openbaren zonder schriftelijke toestemming van Achmea IM. Alle informatie (teksten, foto's, illustraties, grafisch materiaal, handelsnamen, logo's, woord en beeldmerken) blijft eigendom van of in licentie bij Achmea IM en wordt beschermd door auteursrecht, merkenrecht en/of intellectueel eigendomsrecht. Er worden geen rechten of licenties overgedragen bij gebruik van of toegang tot deze informatie. Achmea Investment Management B.V. is statutair gevestigd en houdt kantoor in Zeist (Handelsregister nr. 18059537). Achmea IM is als beheerder van beleggingsinstellingen, zoals bedoeld in artikel 2:65a Wft, geregistreerd bij de Autoriteit Financiële Markten ("AFM") in Amsterdam (AFM registratie 15001209).

Disclaimer bij het uitsluitingsproces

Uitsluitingslijsten worden jaarlijks of tweejaarlijks opgesteld. Hierbij wordt onder andere gebruik gemaakt van ESG-informatie van onafhankelijke dataleveranciers zoals ISS ESG en MSCI ESG-Research. Om tot een uitsluitingslijst te komen worden de door ons gebruikte marktbrede benchmarks gescreend op naleving dan wel overtreding van de ESG-normen zoals opgenomen in het MVB-beleid. Voldoet een land of ondernemingen op basis van de beschikbare ESG-informatie niet aan onze ESG-normen, dan komt deze in aanmerking voor uitsluiting van het beleggingsuniversum van de Achmea IM beleggingsfondsen. Zowel interne als externe portefeuille beheerders worden gevraagd te controleren of er posities in deze landen of ondernemingen in hun beleggingsportefeuilles voorkomen. Indien dit het geval is, worden zij gevraagd deze binnen een redelijke termijn te verkopen. Mutaties in de beleggingsportefeuilles, door bijvoorbeeld corporate actions, beleggingen buiten de reguliere benchmark of wijzigingen in de benchmark, worden tussentijds niet aan de uitsluitingslijsten getoetst. Ook wordt de beschikbare ESG-informatie niet getoetst op volledigheid. Hierdoor is het mogelijk dat er wordt belegd in landen en ondernemingen die op de uitsluitingslijst staan of die conform de in het MVB-beleid opgenomen ESG-normen, uitgesloten hadden moeten worden. Op het eerst volgende moment van het opstellen van de uitsluitingslijst wordt het proces, zoals hierboven geschetst weer gevolgd. Achmea IM kan geen garanties geven over de volledigheid en juistheid bij de vaststelling en implementatie van de uitsluitingenlijsten. Wij aanvaarden daarvoor geen aansprakelijkheid.